

ΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

**“Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ”**

Save The Environment.

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ:
ΖΑΤΑΡΑ ΜΑΡΙΑ & ΚΟΥΚΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ**

Επιβλέπων: Κυρμίζογλου Παντελής PhD

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 . Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Περιβάλλον

1.1. Πολιτική Περιβάλλοντος στην ΕΕ-ιστορική αναδρομή	σελ. 5
1.2. Το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας	σελ. 6
1.3. Στρατηγική προσέγγιση για την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων	σελ. 7

Κεφαλαίο 2 . Περιβάλλον και ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

2.1. Πλεονεκτήματα των επιχειρήσεων από την προστασία του περιβάλλοντος	σελ. 9
2.2. Οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες έχουν επιχειρηματικό νόημα	σελ. 11
2.3. Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων για περιβαλλοντικές βελτιώσεις	σελ. 11
2.4. Το επιχειρησιακό πρόγραμμα ανταγωνιστικότητα(ΕΠΑΝ)	σελ. 12

Κεφαλαίο 3 . Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης για τις Επιχειρήσεις

3.1. Τι σημαίνει πιστοποίηση;	σελ. 15
3.2. Στόχοι	σελ. 16
3.3. Πρότυπο Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ISO 14000	σελ. 17
3.4. Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (ΕΜΑΣ)	σελ. 23
3.5. Διαδικασία συμμετοχής και διατήρηση καταχώρησης στο ΕΜΑΣ	σελ. 23

Κεφάλαιο 4 . Στοιχεία Ανταγωνιστικότητας των Επιχειρήσεων

4.1. Ορισμός και έννοια της ανταγωνιστικότητας	σελ. 27
4.2. Η πυραμίδα της ανταγωνιστικότητας	σελ. 31
4.3. Η ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα το 2005 – 2006	σελ. 35
4.4. Ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη στην Ελλάδα 1960-2007	σελ. 37

Κεφάλαιο 5 . Επιχειρηματική Ανταγωνιστικότητα

5.1. Η επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας	σελ. 40
5.2. Καινοτομία και ανταγωνισμός στα πλαίσια των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων	σελ. 42
5.3. Τα σημαντικότερα προβλήματα για την επιχειρηματικότητα	σελ. 47
5.3. Συμπεράσματα Κεφαλαίου	σελ. 49

Κεφάλαιο 6 . Μελέτες Περιπτώσεων Ανταγωνιστικότητα-Ανάπτυξη-Περιβάλλον

6.1. Η Στρατηγική της Λισσαβώνας	σελ. 50
6.2. «Περιβαλλοντική Λογιστική»	σελ. 56
6.3. Φωτοβολταϊκή βιομηχανία	σελ. 60
Συμπεράσματα-Επίλογος	σελ. 67

Η προστασία του περιβάλλοντος έχει καθοριστική σημασία για την ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Αυτό που ωστόσο αποτελεί πρόκληση είναι ο συνδυασμός της προστασίας του περιβάλλοντος με τη συνεχή οικονομική ανάπτυξη, με βιώσιμο μακροπρόθεσμα τρόπο. Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ύπαρξη υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων τονώνει την καινοτομία και τις επιχειρηματικές δυνατότητες. Η οικονομική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική πολιτική είναι στενά συνυφασμένες μεταξύ τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Θα είναι πιο καθαρή, πιο υγιεινή, πιο όμορφη και πιο πλούσια η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελλάδα κατά τον αιώνα που διανύουμε; Ή θα συνεχίσει να υποφέρει από την επιδεινούμενη ρύπανση του αέρα, του νερού και του εδάφους μας, από τη συνεχιζόμενη απώλεια δασών και λιβαδιών και από την αύξηση των ασθενειών που ενδέχεται να οφείλονται στον όλο και πιο αστικό, βιομηχανικό τρόπο ζωής;

Από μία άποψη η σημερινή προοπτική της Ευρώπης είναι αισιόδοξη: οι βιομηχανικές εκπομπές τοξικών ουσιών, όπως είναι ο μόλυβδος, το κάδμιο και ο υδράργυρος, έχουν μειωθεί σημαντικά. Πολλά επικίνδυνα φυτοφάρμακα και χημικές ουσίες έχουν απαγορευτεί ή έχουν περιοριστεί αυστηρά. Το περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά συνέπεια στην Ελλάδα τυγχάνει ανυπέρβλητης νομικής προστασίας.

Από μια άλλη άποψη όμως, έχουμε λύσει μόνο ορισμένα από τα πιο απλά περιβαλλοντικά προβλήματα. Τα μελλοντικά προβλήματα δεν είναι και τόσο εύκολο να κατανοηθούν και να τεθούν υπό έλεγχο. Τα προβλήματα αυτά είναι οι φυσικές συνέπειες μιας κοινωνίας όπου τα άτομα και οι ομάδες δεν λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις των ενεργειών τους στους άλλους ή στο περιβάλλον, με λίγα λόγια μιας κοινωνίας η οποία δρα κατά τέτοιο τρόπο σαν να ήταν ανεξάντλητοι οι πόροι της γης.

Οι πιέσεις στο περιβάλλον θα αυξηθούν καθώς η οικονομική ανάπτυξη σημαίνει αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας και υλικών, αύξηση των αποβλήτων και της ρύπανσης.

Αυτές οι τάσεις εξακολουθούν να προκαλούν συχνά ανεπανόρθωτες απώλειες γης, οικοτόπων, βιοποικιλότητας, φυσικών τοπίων και φυσικών πόρων και προκαλούν τοπικές, περιφερειακές και παγκόσμιες αλλαγές στις συνθήκες του περιβάλλοντος οι οποίες δεν μπορούν να αναστραφούν κατά τη διάρκεια της ζωής μας.

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων από την άλλη μεριά θεωρεί ότι η προώθηση της βιοποικιλότητας και της προστασίας του περιβάλλοντος δεν βοηθά τις εταιρείες να αυξήσουν τα κέρδη τους, και γι' αυτό δεν τους ενδιαφέρει. Παρότι οι εταιρείες που

συχνότερα παίρνουν πρωτοβουλίες περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος είναι μεγάλες, με δραστηριότητα σε πολλές χώρες, και οι μικρές και μεσαίες εταιρείες επιβάλλεται να δραστηριοποιηθούν σε αυτόν τον τομέα.

ΥΠΟΘΕΣΗ 1

Η διαχείριση του περιβάλλοντος και η χρησιμοποίηση μέσων, όπως συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης ή πιστοποίηση – εφαρμογή περιβαλλοντικών προτύπων, από τη μεριά των επιχειρήσεων, συμβάλει στην τόνωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

ΥΠΟΘΕΣΗ 2

Η εφαρμογή προτύπων περιβαλλοντικής διαχείρισης (ISO, EMAS) σε μία επιχείρηση επιφέρει μείωση του κόστους σε μακροχρόνιο ορίζοντα, καλύτερη διαχείριση και οργάνωση της παραγωγής και αποτελεσματικότερη διοίκηση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία σκοπεύει στη θεωρητική προσέγγιση των επιπτώσεων της διαχείρισης του περιβάλλοντος από τη μεριά των επιχειρήσεων στην ανταγωνιστικότητά τους. Η κατάσταση δεν μπορεί να εξεταστεί σε Ελληνικό επίπεδο μόνον, εφόσον η νομοθεσία για το περιβάλλον και τα μέτρα που προωθούνται στην Ελλάδα είναι αυτά που η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί και στηρίζει. Έτσι στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον κι έπειτα στο κεφάλαιο δύο παρουσιάζονται τρόποι προώθησης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στα πλαίσια της άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται κάποια από τα πιο διάσημα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και πιστοποίησης των επιχειρήσεων σήμερα και πως αυτά επιδρούν στη δομή και λειτουργία των επιχειρήσεων. Η έννοια της ανταγωνιστικότητας και ιστορικά στοιχεία σχετικά με την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας και τη θέση που κατέχουν οι ελληνικές επιχειρήσεις παρουσιάζονται στο τέταρτο κεφάλαιο, με σκοπό την παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης και τον καλύτερο προσδιορισμό των συνδετικών κρίκων μεταξύ ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την εφαρμογή μεθόδων περιβαλλοντικής διαχείρισης. Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μία περισσότερο εκτενή αναφορά στην επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας. Η στρατηγική της Λισσαβώνας, η καινοτόμα περιβαλλοντική διάσταση στον κλάδο της Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής παρακολούθησης των επιχειρήσεων, καθώς και η Φωτοβολταϊκή Βιομηχανία, αποτελούν μελέτες περιπτώσεων και ενεργειών που αξίζει να συζητηθούν, και γι' αυτό, μία σύντομη περιγραφή τους γίνεται στο κεφάλαιο 6.

Κεφάλαιο 1

Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Περιβάλλον

1.1. Πολιτική περιβάλλοντος στην ΕΕ – ιστορική αναδρομή

«Το περιβάλλον δεν έχει σύνορα» αυτό ήταν το σύνθημα κατά τη δεκαετία του '70, όταν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα -η Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα- άρχισε να αναπτύσσει την πρώτη περιβαλλοντική της νομοθεσία. Το σύνθημα αυτό ανταποκρίνεται ακόμη περισσότερο στην πραγματικότητα σήμερα.

Οι πρώτες οδηγίες αφορούσαν τη δοκιμή και την επισήμανση των επικίνδυνων χημικών ουσιών, το πόσιμο νερό και την προστασία των επιφανειακών υδάτων καθώς και τον έλεγχο των ρύπων, καθώς και των σωματιδίων που προέρχονται από τα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και από τα αυτοκίνητα. Πολλές από τις οδηγίες της δεκαετίας του '70 και της δεκαετίας του '80 είχαν σχέση με τη δέσμευση της Ευρώπης να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των πολιτών της. Οι άνθρωποι κατανοούσαν όλο και περισσότερο ότι η ποιότητα ζωής δεν μπορούσε να μετρηθεί μόνο με βάση το εισόδημα και τα υλικά αγαθά.

Το 1987 η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη απετέλεσε την τυπική, νομική βάση αυτού του αυξανόμενου όγκου της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και έθεσε τρεις στόχους: προστασία του περιβάλλοντος, προστασία της υγείας του ανθρώπου, συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων (άρθρο 130 Π).

Το νέο άρθρο της Συνθήκης αντανάκλα απλώς αυτό το οποίο είχαν ήδη κατανοήσει οι κυβερνήσεις: ότι οι χώρες αποτελούν μέρος ενός συνόλου αλληλένδετων και αλληλοεξαρτώμενων λαών οι οποίοι συνδέονται με τον αέρα που αναπνέουν, με τις τροφές που τρώνε, με τα προϊόντα που χρησιμοποιούν, με τα απόβλητα που πετούν, με την ενέργεια που καταναλώνουν και με τα ταξίδια που κάνουν για επαγγελματικούς λόγους και για λόγους ψυχαγωγίας.

Επίσης ένα εργοστάσιο σ' ένα κράτος μέλος μπορεί να εισάγει προϊόντα και πρώτες ύλες από διάφορα άλλα κράτη μέλη. Μπορεί να καταναλώνει ενέργεια που παράγεται από εισαγόμενο αέριο, να παράγει απόβλητα τα οποία επηρεάζουν την ποιότητα του αέρα και του νερού στις γειτονικές χώρες και να εξάγει προϊόντα των οποίων τα απόβλητα αποτελούν κίνδυνο και ευθύνη για κυβερνήσεις και λαούς που ζουν σε μερικές ή πολλές χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992 εισήγαγε τυπικά την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αργότερα, το 1997, η Συνθήκη του Άμστερνταμ ανήγαγε τη βιώσιμη ανάπτυξη σε έναν από τους πρωταρχικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νέα Συνθήκη ενίσχυσε σημαντικά την άποψη ότι η μελλοντική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να βασίζεται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και στο υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος. Το περιβάλλον πρέπει να ενσωματωθεί σε όλες τις άλλες οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές της Ένωσης που αφορούν το εμπόριο, τη βιομηχανία, την ενέργεια, τη γεωργία, τις μεταφορές και τον τουρισμό.

Υπό ορισμένες συνθήκες, τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρήσουν ή να καθιερώσουν αυστηρότερους περιβαλλοντικούς κανόνες και απαιτήσεις σε σύγκριση με αυτούς της Ένωσης. Η Επιτροπή ελέγχει τη συμβατότητα αυτών των αυστηρότερων εθνικών κανόνων με την ενιαία αγορά και την προστασία των ίδιων όρων ανταγωνισμού.

Βιώσιμη ανάπτυξη είναι η «ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες».

1.2. Το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Οι δράσεις του σήμερα θα υπαγορεύσουν την ποιότητα του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη του αύριο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε το Πρόγραμμα δράσης 21» -Το συνολικό πρόγραμμα για τη βιώσιμη ανάπτυξη- κατά τη διάσκεψη που έγινε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992. Έκτοτε, η Ένωση επιδιώκει να

διατηρεί τη βιώσιμη ανάπτυξη στις πρώτες θέσεις του καταλόγου των πολιτικών προτεραιοτήτων της Ευρώπης και του κόσμου.

Το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, θέτει κατά τρόπο αποτελεσματικό τους περιβαλλοντικούς στόχους και προτεραιότητες που θα αποτελέσουν αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για αειφόρο ανάπτυξη. Είναι σε ισχύ μετά την ολοκλήρωση του 5^{ου} Προγράμματος Δράσης. Το πρόγραμμα προβλέπει τις βασικές προτεραιότητες και στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής κατά τα επόμενα πέντε έως δέκα χρόνια και αναλύει τα προς λήψη μέτρα.

1.3. Στρατηγική προσέγγιση για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων

λ Η πολιτική για το περιβάλλον πρέπει να είναι καινοτόμος στην προσέγγισή της και να αναζητά νέους τρόπους εργασίας με ευρεία εμπλοκή της κοινωνίας.

 Η εφαρμογή της υφιστάμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας χρειάζεται να βελτιωθεί. - Θα πρέπει να υπάρξει ανάληψη σοβαρής νομικής δράσης μέσω του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σε συνδυασμό με την παροχή υποστήριξης στις βέλτιστες πρακτικές και σε μια πολιτική ενημέρωσης του κοινού με βάση το τρίπτυχο 'όνομα, φήμη και ντροπή' (αγγλιστί: name, fame, shame).

λ Η ένταξη των περιβαλλοντικών πτυχών στις άλλες πολιτικές πρέπει να αποκτήσει μεγαλύτερο βάθος, π.χ. όλες οι πρωτοβουλίες πολιτικής της Επιτροπής θα πρέπει να αξιολογούνται υπό το πρίσμα αυτό. Η πρόοδος θα πρέπει να μετριέται μέσω δεικτών και σημείων αναφοράς.

 Η συνεργασία με την αγορά μέσω των φορέων επιχειρηματικών και καταναλωτικών συμφερόντων θα συμβάλει στη δημιουργία πιο αειφόρων παραγωγικών και καταναλωτικών προτύπων. Οι επιχειρήσεις δεν θα πρέπει μόνο να υφίστανται κυρώσεις σε περιπτώσεις παραβάσεων αλλά θα πρέπει να προβλεφθούν και συστήματα επιβράβευσης της ορθής συμπεριφοράς. Οι καταναλωτές χρειάζονται χρήσιμες πληροφορίες, οι οποίες να τους επιτρέπουν να επιλέγουν φιλικά στο

περιβάλλον προϊόντα, αποτελώντας έτσι ένα μοχλό καθοδήγησης της αγοράς. Οι κρατικές επιδοτήσεις θα πρέπει να προάγουν φιλικές στο περιβάλλον πρακτικές. Οι επιχειρήσεις πρέπει να ενθαρρύνονται να καινοτομούν, εκμεταλλευόμενες π.χ. τις ευκαιρίες που προσφέρονται από τη χρήση, ανάπτυξη και διάδοση καθαρών τεχνολογιών.

λ Κάθε πολίτης λαμβάνει καθημερινώς αποφάσεις, οι οποίες επιδρούν άμεσα ή έμμεσα στο περιβάλλον. Η ύπαρξη καλύτερων ποιοτικών και ευκόλως προσβάσιμων πληροφοριών για το περιβάλλον και για πρακτικά θέματα θα βοηθήσει στο θέμα της διαμόρφωσης γνώμης και στη λήψη, επομένως, αποφάσεων.

🌲 Οι αποφάσεις για το σχεδιασμό και τη διαχείριση της χρήσης γης στα κράτη μέλη μπορεί να έχουν μεγάλη επίδραση στο περιβάλλον, οδηγώντας σε κατάτμηση της υπαίθρου και σε πιέσεις στις αστικές περιοχές και στις ακτές. Η Κοινότητα μπορεί να παράσχει υποστήριξη προωθώντας το θέμα της βέλτιστης πρακτικής και μέσω των διαρθρωτικών ταμείων.

λ Οι προσεγγίσεις αυτές πρέπει να εφαρμοστούν σε όλο το φάσμα των περιβαλλοντικών θεμάτων. Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή δίνεται σε τέσσερις τομείς προτεραιότητας για δράση.

- Αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος
- Φύση και βιοποικιλότητα - προστασία ενός μοναδικού πόρου
- Περιβάλλον και υγεία
- Αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και διαχείριση των αποβλήτων

Κεφάλαιο 2

Περιβάλλον και ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

2.1. Πλεονεκτήματα των επιχειρήσεων από την προστασία του περιβάλλοντος

Η περιβαλλοντική συνείδηση αλλάζει τόσο για την αγορά των προϊόντων όσο και για τις παραγωγικές διαδικασίες με τις οποίες σχετίζονται τα προϊόντα αυτά. Μερικές εταιρείες απλώς αμύνονται έναντι των νομικών κυρώσεων και των οικονομικών βλαβών εξασφαλίζοντας ότι οι εγκαταστάσεις τους είναι νόμιμες και ότι συμμορφώνονται με τις κυβερνητικές απαιτήσεις. Μερικές άλλες επιχειρήσεις όμως διερευνούν ήδη τις στρατηγικές προοπτικές μιας ενεργού περιβαλλοντικής προστασίας. Αποφεύγοντας τη χρήση βλαβερών ουσιών εξοικονομούν υψηλό κόστος απορρίψεως αποβλήτων και παρουσιάζουν στην αγορά προϊόντα περιβαλλοντικά αποδεκτά, αποκτώντας ταυτόχρονα ένα συγκριτικό πλεονέκτημα.

Υπάρχουν δύο κύρια πλεονεκτήματα στην περιβαλλοντική προστασία:

A. Νέες, περιβαλλοντικά αποδεκτές, τεχνολογίες μπορούν να προσφέρουν κοστολογικά πλεονεκτήματα

B. Νέα, περιβαλλοντικά αποδεκτά, προϊόντα μπορούν να αυξήσουν τις πωλήσεις.

Επίσης μία επιχείρηση περιβαλλοντικά δραστηριοποιημένη και ευαισθητοποιημένη μπορεί να βελτιώσει την εικόνα της, να αυξήσει το ενδιαφέρον των υπαλλήλων της και να διεξάγει συζητήσεις με τις αρχές και με διάφορες ομάδες πίεσης ευκολότερα, σε περίπτωση εμφάνισης προβλημάτων.

Σε περιπτώσεις όπου η περιβαλλοντική συνείδηση είναι μειωμένη, όπως η Ελλάδα, η ενεργός προστασία του περιβάλλοντος από την επιχείρηση, μπορεί να θεωρηθεί ως επένδυση. Σε αυτό πρέπει να λάβουμε υπόψη:

- Τις πολιτικές πιέσεις και νομοθεσίες που ενδέχεται να ισχύσουν
- Την επάρκεια των τεχνικών και οικονομικών μέσων της επιχείρησης (αν είναι σε θέση να εκτελέσει το πρόγραμμα)
- Το **ανταγωνιστικό πλεονέκτημα** που θα αποκτήσει η επιχείρηση μέσα από την υλοποίηση τέτοιων πρακτικών.

Όπως θα δούμε στο Κεφάλαιο 3, κυρίως τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, έχουν επίπτωση στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων καθώς αφορούν αποδοχή και έγκριση του διαχειριστικού τους συστήματος από ένα ανεξάρτητο – εξωτερικό οργανισμό. Κάτι τέτοιο είναι εύκολα αναγνωρίσιμο και αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα προς στους εμπορικούς συνεργάτες. Η επίδραση στη συμπεριφορά του καταναλωτή από την άλλη μεριά επηρεάζεται μέσω της Οικο-σήμανσης που αποτελεί μια άμεση πιστοποίηση προϊόντος.

2.2. Οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες έχουν επιχειρηματικό νόημα

Οι οικολογικές καινοτομίες και οι «πράσινες» τεχνολογίες δεν είναι καλές μόνο για το περιβάλλον. Παράλληλα προσφέρουν ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης – επειδή έχουν θετικό επιχειρηματικό νόημα και προσφέρουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις εταιρείες της ΕΕ.

Η παγκόσμια αγορά για περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες υπολογιζόταν σε 500 δις. EUR το 2003. Είναι δηλαδή συγκρίσιμου μεγέθους προς την αεροναυτική και τα φαρμακευτικά προϊόντα. Δεδομένου μάλιστα ότι ο ρυθμός με τον οποίο αυξάνει ο συγκεκριμένος κλάδος είναι περίπου 5%, πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη αγορά αυξάνει ταχύτερα από την οικονομία της ΕΕ. Παράλληλα επίσης δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας.

Τοιούτρώπως η προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να καταστεί θετικό κίνητρο για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Πρόκειται για στρατηγική που είναι επωφελής σε όλους.

2.3. Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων για περιβαλλοντικές βελτιώσεις

Τα διαρθρωτικά ταμεία της Ένωσης είναι τα βασικά μέσα προώθησης της ισόρροπης κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης στην Ένωση, κυρίως με τη μεταφορά πόρων από τις πλουσιότερες περιοχές της Ένωσης μέσω ειδικών προγραμμάτων. Οι μεταρρυθμίσεις που τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαίνουν ότι τα θέματα του περιβάλλοντος θα πρέπει να περιλαμβάνονται πλέον συστηματικά σε όλα τα έγγραφα προγραμματισμού και θα πρέπει να προετοιμαστούν περιβαλλοντικές μελέτες για κάθε περιοχή που καλύπτεται από τα περιφερειακά προγράμματα. Οι εθνικές υπηρεσίες περιβάλλοντος πρέπει να συμμετέχουν στην ανάπτυξη και στην παρακολούθηση των προγραμμάτων, οι περιβαλλοντικοί δείκτες αποτελούν ήδη μέρος του προγράμματος αξιολόγησης.

Η υψηλή ποιότητα του περιβάλλοντος αποτελεί έναν παράγοντα προσέλκυσης των επενδύσεων προς τις φτωχότερες περιοχές της Ένωσης και τα ταμεία χρηματοδοτούν όλο και περισσότερα σχέδια βελτίωσης του περιβάλλοντος, όπως είναι ο καθαρισμός

των ακτών, των λιμανιών, η ανάπλαση μολυσμένων και παρακμασμένων βιομηχανικών και αστικών περιοχών. Τα Ταμεία διαθέτουν επίσης πιστώσεις για την προώθηση των φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών, ιδιαίτερα μέσω των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, για την ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη συντήρηση, για τις μεταφορές και για την κατάρτιση σε θέματα διαχείρισης του περιβάλλοντος.

2.4. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα (ΕΠΑΝ)

Μέσω αυτού του προγράμματος και στα πλαίσια του 3ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αλλά και τώρα του 4ου ΚΠΣ, οι επιχειρήσεις μεταξύ άλλων μπορούν να χρηματοδοτηθούν και για δράσεις που περιλαμβάνουν περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες και να ενισχύσουν ταυτόχρονα την ανταγωνιστικότητά τους.

Κάποιες από τις επενδύσεις και δράσεις που χρηματοδοτούνται είναι οι παρακάτω:

1. Παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας.
2. Συστήματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
3. Συστήματα συμπαραγωγής ενέργειας.
4. Υλοποίηση Περιβαλλοντικών Σχεδίων που θα οδηγούν στην πιστοποίηση είτε προϊόντων με το Οικολογικό Σήμα (Ecolabel), είτε Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης κατά τον Κανονισμό 1836/93 (EMAS).
5. Εισαγωγή και προσαρμογή περιβαλλοντικά φιλικής τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της επιχείρησης κατά την Οδηγία 96/61 – IPPC (υιοθέτηση Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών).
6. Ενίσχυση Περιβαλλοντικών Συνεργασιών.

7. Δημιουργία νέων ή/και επέκταση - ενίσχυση εργαστηρίων παροχής υπηρεσιών ποιότητας (δοκιμές ελέγχου και διακρίβωσης).
8. Ίδρυση νέων ή/και επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων για την αποσυναρμολόγηση / αξιοποίηση στερεών υλικών και αποβλήτων ή υγρών ουσιών.
9. Υποστήριξη επιχειρηματικότητας νέων επιστημόνων και επιχειρηματιών σε τομείς νέων τεχνολογιών και νέων επιχειρηματικών προτύπων.
10. Επιδεικτικά έργα συμπαραγωγής, ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και εξοικονόμησης ενέργειας.
11. Δραστηριότητες για την υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Μοντέλου Επιχειρηματικής Αριστείας.
12. Έργα για την προώθηση καινοτόμων λύσεων στο πρόβλημα του ενεργειακού εφοδιασμού των νησιών.
13. Κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα ποιότητας, καινοτομίας, περιβάλλοντος και εφοδιαστικής αλυσίδας.
14. Βελτίωση και ολοκλήρωση της παραγωγικής δραστηριότητας της επιχείρησης μέσω της διασφάλισης ποιότητας της παραγωγικής διαδικασίας ή/και των προϊόντων.
15. Ανάπτυξη και πιστοποίηση Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας κατά ISO 9000, Συστήματα Διαχείρισης για την Υγιεινή και Ασφάλεια, HACCP, Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης κατά ISO-14001.
16. Παραγωγή καινοτομικών προϊόντων, εισαγωγή καινοτομικών μεθόδων στην παραγωγική διαδικασία, βιομηχανική εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων κλπ.

17. Οικολογικός αναπροσανατολισμός της παραγωγικής δραστηριότητας μέσω εισαγωγής και προσαρμογής περιβαλλοντικά φιλικής τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της επιχείρησης κατά την Οδηγία 96/61 – IPPC, όπως ισχύει (υιοθέτηση Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνικών).

18. Συμβουλευτικές υπηρεσίες και πιστοποίησης ΜΜΕ όλων των τομέων (μεταποίησης, υπηρεσιών, εμπορίου, τουρισμού), κατά τα πρότυπα:

- ΕΛΟΤ EN ISO 9000 (Διασφάλιση Ποιότητας)
- ΕΛΟΤ EN ISO 14000 (Περιβαλλοντική Διαχείριση)
- ΕΛΟΤ 1801 (Υγιεινή και Ασφάλεια)
- ΕΛΟΤ 1416 (Ανάλυση επικινδυνότητας – Κρίσιμα Σημεία Ελέγχου).

19. Επιχειρηματικά Σχέδια (business plans) που να περιλαμβάνουν ενδεικτικά:

- ανάπτυξη και πιστοποίηση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και πιστοποίηση προϊόντων,
- ενσωμάτωση τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον,
- ανάπτυξη και πιστοποίηση συστημάτων και εξοπλισμού περιβαλλοντικής διαχείρισης,
- προμήθεια και εγκατάσταση συστημάτων και εξοπλισμού προστασίας του περιβάλλοντος,

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης για τις Επιχειρήσεις

3.1. Τι σημαίνει πιστοποίηση;

Τι σημαίνει πιστοποίηση; Σε μία μελέτη του 1993, η EPA, Environmental Protection Agency των ΗΠΑ, ορίζει την πιστοποίηση ως περιβαλλοντική σήμανση, ή «οικολογική σήμανση». Διασφαλίζεται με αυτόν τον τρόπο ότι ένα προϊόν ή ένα διαχειριστικό σύστημα συμμορφώνεται με ορισμένα κριτήρια που σκοπό έχουν την προστασία του περιβάλλοντος.

Κάτι τέτοιο περιλαμβάνει την αξιολόγηση του προϊόντος ή του συστήματος διαχείρισης από έναν ανεξάρτητο φορέα πιστοποίησης. Έπειτα, προσαρτάται επάνω στο προϊόν πινακίδα, ή σφραγίδα ή ειδικό σήμα, μπροστά ή και στο πίσω μέρος της συσκευασίας εφόσον υπάρχει τέτοια, και το οποίο χρησιμεύει στην αναγνώρισή του από τους καταναλωτές. Ο αντικειμενικός σκοπός της πιστοποίησης είναι να συνδέσει τον ενημερωμένο καταναλωτή με τα προϊόντα που παράγονται με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον και σεβασμό στο κοινωνικό σύνολο.

Γιατί όμως να υφίσταται αυτή η πιστοποίηση; Τα τελευταία χρόνια, η περιβαλλοντική σκέψη έχει ενσωματωθεί στην παραγωγή πολλών ειδών καταναλωτικών αγαθών και οι ισχυρισμοί των παραγωγών, ότι τα προϊόντα τους δεν βλάπτουν το περιβάλλον και το όζον ή ότι προστατεύουν είδη της πανίδας που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, ότι είναι ανακυκλώσιμα ή φτιαγμένα από ανακυκλώσιμα υλικά, έχουν χρησιμοποιηθεί για την προώθησή των ανάλογων προϊόντων σε ολόένα και μεγαλύτερο αριθμό καταναλωτών, οι οποίοι κατόπιν προσωπικής τους επιλογής, ενδέχεται να επιλέξουν αυτά που βλάπτουν λιγότερο το φυσικό περιβάλλον. Η Ομοσπονδιακή Επιτροπή Εμπορίου (Federal Trade Commission, FTC) των ΗΠΑ ρυθμίζει τις διαφημιστικές πρακτικές σχετικά με τους εν λόγω «πράσινους» ισχυρισμούς. Από τη στιγμή όμως που ούτε ο καταναλωτής αλλά ούτε ο λιανοπωλητής είναι σε θέση να γνωρίζουν ποιοι ισχυρισμοί είναι έγκυροι και ποιοι όχι, οι λιανοπωλητές συχνά καταφεύγουν σε ανεξάρτητα εργαστήρια ή άλλους οργανισμούς, όπως τα «Scientific Certification

Systems», οι οποίοι ερευνούν κάθε σχετικό ισχυρισμό, όποιο προϊόν κι αν αυτός αφορά.

3.2. Στόχοι

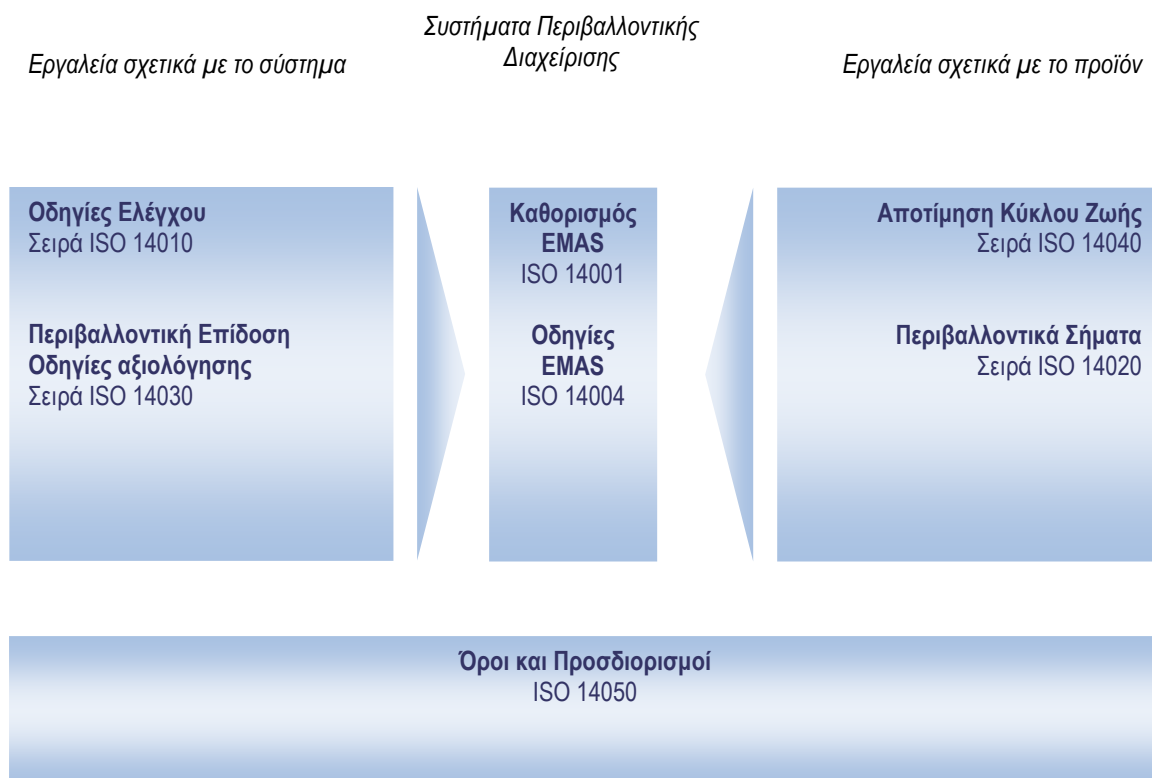
Η πιστοποίηση της πολυλειτουργικής αιφορικής διαχείρισης των επιχειρήσεων έχει τους γενικά παρακάτω συγκεκριμένους στόχους:

- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων ή/και υπηρεσιών που προσφέρει η επιχείρηση
- Ευκολότερη διείσδυση σε νέες αγορές
- Βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων ή/και υπηρεσιών
- Μείωση της χρήσης ενέργειας
- Ορθολογική χρήση των υπολειμμάτων της παραγωγικής διαδικασίας
- Προστασία των οικοσυστημάτων όπου δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις ή επιχείρηση που πιστοποιείται
- Συνεχή βελτίωση της διαχείρισης των φυσικών πόρων
- Διαχείριση των πόρων, υλών κτλ όχι σε δυσαρμονία και με διεθνή πρότυπα διαχείρισης
- Συμμόρφωση με την εθνική και κοινοτική περιβαλλοντική νομοθεσία
- Ανάπτυξη της κουλτούρας της περιβαλλοντικής διαχείρισης
- Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού
- Βελτίωση σχέσεων μεταξύ εργαζομένων και φορέα διαχείρισης

- Ανάπτυξη ομαδικότητας
- Βελτίωση της εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας
- Αύξηση της ικανότητας αντίστασης των επιχειρήσεων έναντι ομάδων πίεσης και άμεσων ή έμμεσων οικονομικών συμφερόντων.

3.3. Πρότυπο Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ISO 14000

Τα Διεθνή Πρότυπα Τυποποίησης ISO 14001 δημοσιεύθηκαν τον Σεπτέμβριο του 1996 από το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO). Είναι μία από τις σειρές προτύπων περιβαλλοντικής διαχείρισης, γνωστές ως σειρές ISO 14000. Το σχήμα 1 παρουσιάζει με σχηματική μορφή τη σχέση μεταξύ των προτύπων της σειράς του ISO 14000. Η φιλοσοφία της οργάνωσης είναι ότι το περιβαλλοντικό σύστημα διαχείρισης ενός οργανισμού είναι κεντρικής σπουδαιότητας και ότι τα άλλα πρότυπα προορίζονται να υποστηρίξουν συγκεκριμένα μόνο στοιχεία της περιβαλλοντολογικής πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης του οργανισμού.

Σχήμα 1: Δομή της σειράς ISO 14000 για τα Πρότυπα στην Περιβαλλοντική Διαχείριση

Πηγή : ISO 9000 + ISO 14000 NEWS 4/1999

Η σειρά ISO 14000 δεν συγκρούεται με καμία εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία. Ο καθορισμός των οριακών τιμών και των επιπέδων απόδοσης παραμένει δικαίωμα (των εθνικών) κυβερνητικών αρχών. Η σειρά ISO 14000 παρέχει στις εταιρείες τα διαχειριστικά εκείνα εργαλεία ώστε να μπορούν να ελέγχουν εκείνες τις δράσεις και διαδικασίες που σχετίζονται με το περιβάλλον.

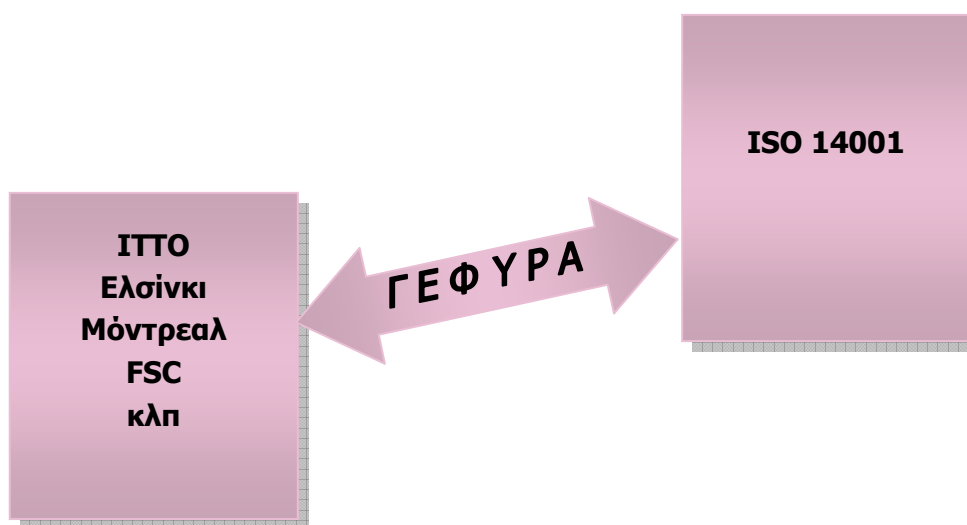
Η σειρά προτύπων ISO 14001 καθορίζει τις απαιτήσεις για ένα Σύστημα Διαχείρισης Περιβάλλοντος (Environmental Management System, EMAS). Αυτό το πρότυπο παρέχει την βάση για την πιστοποίηση EMAS ενός οποιουδήποτε οργανισμού. Ένα ISO 14001 - επικυρωμένο EMAS (Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης), παρέχει εμπιστοσύνη σε εξωτερικούς εταίρους, ότι ο πιστοποιημένος οργανισμός ελέγχει τα κρίσιμα σημεία των παραγωγικών και λειτουργικών του διαδικασιών, συμμορφώνεται με το σύνολο της σχετικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας και τους σχετικούς Κανονισμούς, και βελτιώνει συνεχώς την περιβαλλοντική απόδοσή του.

Εφεξής, ένα επικυρωμένο EMAS παρέχει μια σημαντική βάση επικοινωνίας με άλλες επιχειρήσεις, με την κυβέρνηση και τους οικονομικούς φορείς, καθώς επίσης και με το ευρύ κοινό, τους απλούς ανθρώπους και τις περιβαλλοντικές ομάδες. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, η πιστοποίηση παρέχει πληροφορίες για την ικανότητα του οργανισμού να ελέγχει και να βελτιώνει τα κρίσιμα περιβαλλοντικά σημεία του, και να επιτυγχάνει τους περιβαλλοντικούς στόχους που έχει θέσει.

Τα βασικά στοιχεία του ISO 14001 EMAS (δείτε Σχήμα 2) είναι:

- Η δεδομένη περιβαλλοντική πολιτική του πιστοποιούμενου οργανισμού και οι απαραίτητες προδιαγραφές που θα πρέπει να τηρούνται από αυτόν, ώστε να επιτευχθεί η υλοποίηση των στόχων που τίθενται μέσω σχεδίων και των περιβαλλοντικών προγραμμάτων.
- Η ανάλυση των περιβαλλοντικών κρίσιμων σημείων του οργανισμού (συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών, προϊόντων και υπηρεσιών του, όπως επίσης και των αγαθών και υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται από τον οργανισμό)

- Η εφαρμογή και οργάνωση των διαδικασιών ώστε να ελέγχονται και να βελτιώνονται οι λειτουργικές δραστηριότητες που είναι περιβαλλοντικά κρίσιμες (συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων και των υπηρεσιών ενός οργανισμού)
- Ο έλεγχος, ή μέτρηση και οι διορθωτικές ενέργειες ώστε να εξασφαλιστεί ότι θα επιτευχθούν οι αντικειμενικοί στόχοι και σκοποί του προγράμματος
- Η διεξαγωγή ελέγχων ώστε να επιβεβαιώνεται η ορθή λειτουργία του EMAS καθώς και η επανεξέταση των περιοδικών απολογισμών, ώστε να εντοπίζονται πιθανές αλλαγές στην πολιτική ή τους αντικειμενικούς στόχους που πρέπει να εξασφαλίζουν την καταλληλότητα και την αποτελεσματικότητα του EMAS.

Σχήμα 2: Η ιδέα γέφυρας του ISO/TR 14061

Πηγή : ISO 9000 + ISO 14000 NEWS 4/1999

Όσον αφορά στην περιβαλλοντική πολιτική, ένας οργανισμός θα πρέπει να τηρεί τις ακόλουθες βασικές προϋποθέσεις:

- συμμόρφωση με τη σχετική νομοθεσία και τους κανονισμούς

- συνεχής βελτίωση της γενικής περιβαλλοντικής απόδοσης / επίδοσης
- πρόληψη της ρύπανσης

Επιπλέον, όλοι οι στόχοι και οι προδιαγραφές που θέτει η περιβαλλοντική πολιτική που εφαρμόζεται στα πλαίσια του ISO 14001, πρέπει να ανταποκρίνονται και να προσαρμόζονται στους λεπτομερείς στόχους του οργανισμού και να σκοπεύουν στον έλεγχο και τη βελτίωση των κρίσιμων περιβαλλοντικά σημείων σε σχέση με τις διαδικασίες, τα προϊόντα και της υπηρεσίες του οργανισμού.

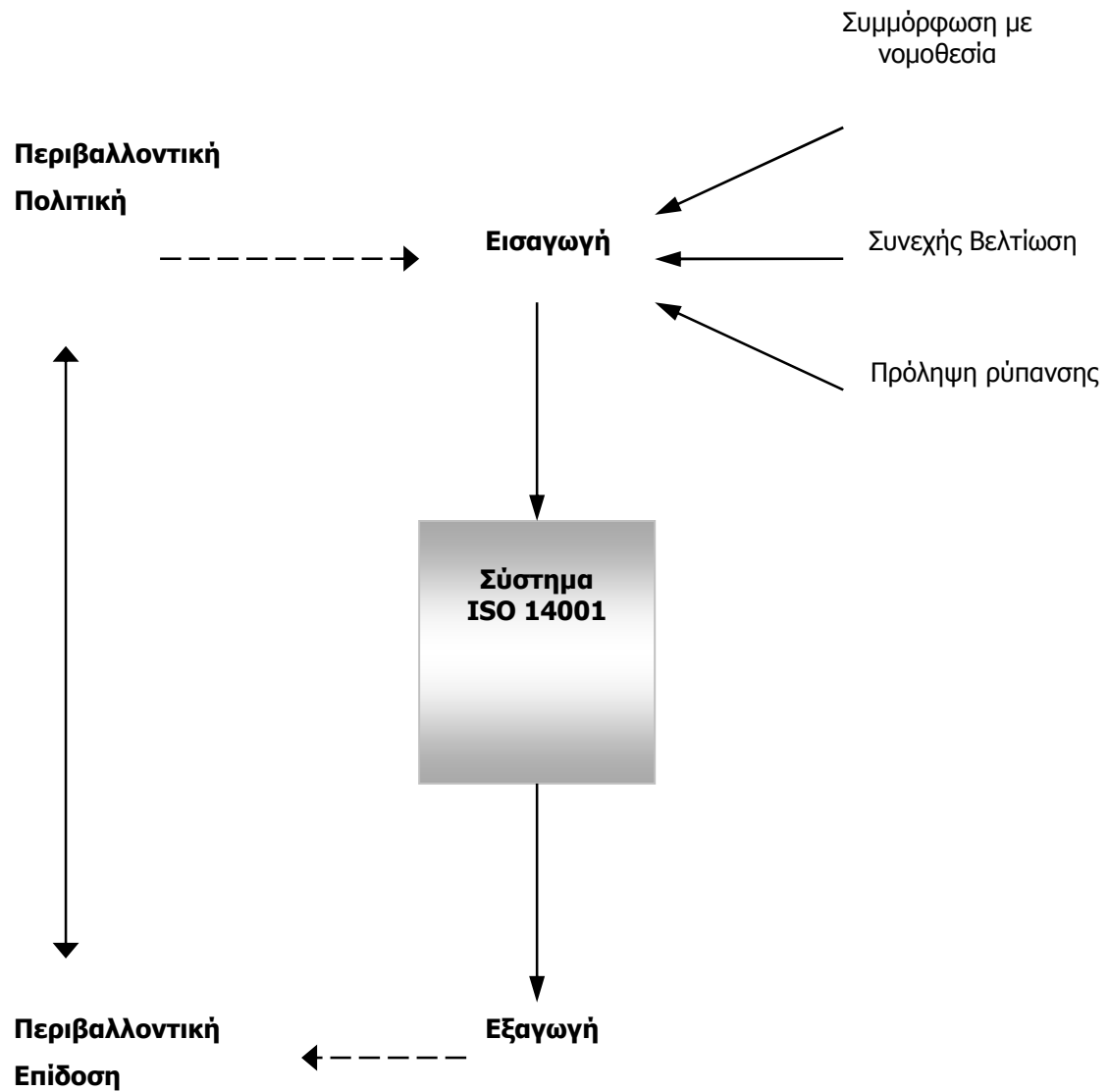
Μια σημαντική αρχή του ISO 14001 είναι να μην θεσπίζει απόλυτες περιβαλλοντικές απαιτήσεις. Με αυτόν τον τρόπο ο οργανισμός λειτουργεί αυτόνομα, και λαμβάνοντας υπόψη του τις τρεις προαναφερθείσες προδιαγραφές, πρέπει να διαμορφώσει τη δική του περιβαλλοντική πολιτική, να καθορίσει τους δικούς του αντικειμενικούς στόχους και να ορίσει το βαθμό συμμετοχής του στις παραπάνω περιβαλλοντικές ενέργειες. Το γεγονός αυτό, οι σκεπτικιστές το βλέπουν σαν μειονέκτημα του ISO 14001. Οι υποστηρικτές όμως του προτύπου το θεωρούν ως το πλεονέκτημα του: το ISO 14001:

- παρέχει ένα εργαλείο διαχείρισης για να επιτευχθούν εκείνοι οι περιβαλλοντικοί στόχοι που είναι σχετικοί με τις διαδικασίες, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του κάθε οργανισμού και είναι σύμφωνοι με το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, και
- μπορεί να προσαρμόζεται στις επιδιώξεις των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με αυτό το ζήτημα.

Επομένως, το ISO 14001 πραγματικά είναι ένα Σύστημα Διαχείρισης Προτύπων, εφαρμόσιμο παγκοσμίως, με εξαιρετική ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής στις τοπικές και περιφερειακές συνθήκες και περιστάσεις.

Το ISO 14001 διευκρινίζει τις απαιτήσεις για την εφαρμογή ενός περιβαλλοντικού συστήματος διαχείρισης που, εάν εφαρμοστεί ορθά και διατηρηθεί, εξασφαλίζει την επιτυχία μίας καθορισμένης περιβαλλοντικής πολιτικής, ότι δηλαδή, η διαχείριση των

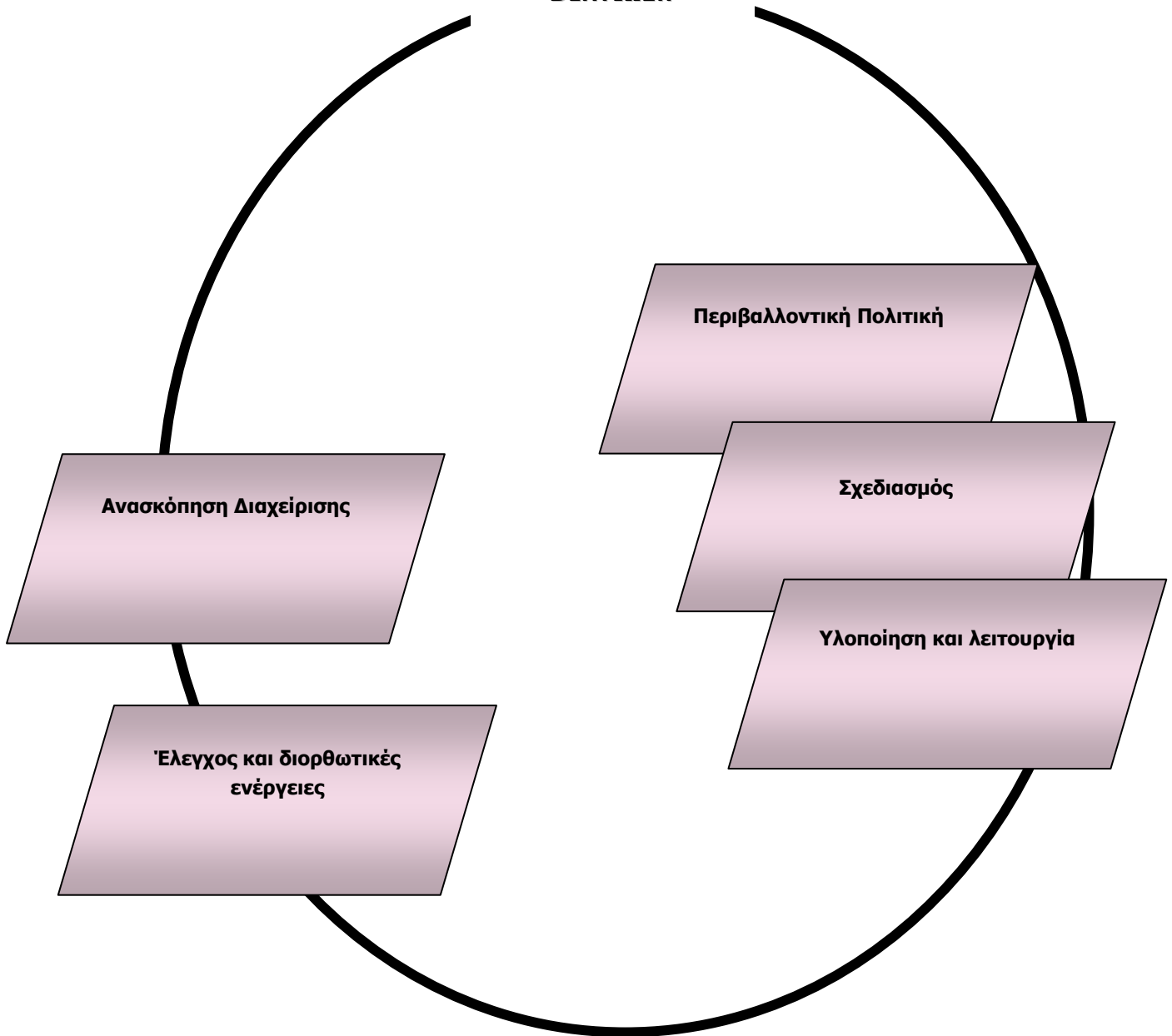
κρίσιμων περιβαλλοντικά σημείων βελτιώνεται συνεχώς μέχρι να φτάσει στο σημείο, στο οποίο η περιβαλλοντική λειτουργία του οργανισμού θα ανταποκρίνεται πλήρως στην περιβαλλοντική πολιτική του. (δείτε Σχήμα 3).

Σχήμα 3: Η ιδέα του συστήματος ISO 14001

Πηγή : ISO 9000 + ISO 14000 NEWS 4/1999

**ΣΥΝΕΧΗΣ
ΒΕΛΤΙΩΣΗ**

Σχήμα 4: Μοντέλο Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ISO 14001

Πηγή : ISO 9000 + ISO 14000 NEWS 4/1999

3.4. EMAS

Το Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS) είναι ένας μηχανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω του οποίου αναγνωρίζονται οι οργανισμοί εκείνοι που βελτιώνουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις σε διαρκή βάση. Η συμμετοχή στο EMAS είναι εθελοντική. Το Σύστημα βασίζεται στον Κανονισμό (ΕΚ) 761/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Στόχοι του EMAS είναι:

- η προώθηση της συνεχούς βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων όλων των οργανισμών που εδρεύουν στην Ευρώπη, δημοσίων και ιδιωτικών
- η αναγνώριση των οργανισμών εκείνων που έχουν υιοθετήσει συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και έχουν φροντίσει και για την εξωτερική πιστοποίησή τους και
- η γνωστοποίηση της περιβαλλοντικής προόδου των οργανισμών αυτών στο ευρύτερο κοινό τόσο για επιβράβευση των ιδίων όσο και για την ενθάρρυνση και άλλων να ακολουθήσουν στον ίδιο δρόμο

Η συμμετοχή στο EMAS επιβεβαιώνεται με τη χρήση του λογότυπου του EMAS.

3.5. Διαδικασία συμμετοχής και διατήρηση καταχώρησης στο EMAS

Σε περίπτωση που ένας οργανισμός επιθυμεί να συμμετάσχει στο σύστημα EMAS θα πρέπει να ακολουθήσει την ακόλουθη διαδικασία:

1. Να βεβαιωθεί ότι ο χώρος δραστηριοτήτων του οργανισμού είναι κατάλληλος για την εφαρμογή του EMAS.
2. Να ακολουθήσει τα "Βήματα" του EMAS, όπως περιγράφονται στη συνέχεια
3. Να θεσπίσει Περιβαλλοντική Πολιτική, η οποία Θα προβλέπει συμμόρφωση με όλες τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν το περιβάλλον και συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών του επιδόσεων.
4. Να πραγματοποιήσει Περιβαλλοντική Ανάλυση του Χώρου Δραστηριοτήτων.

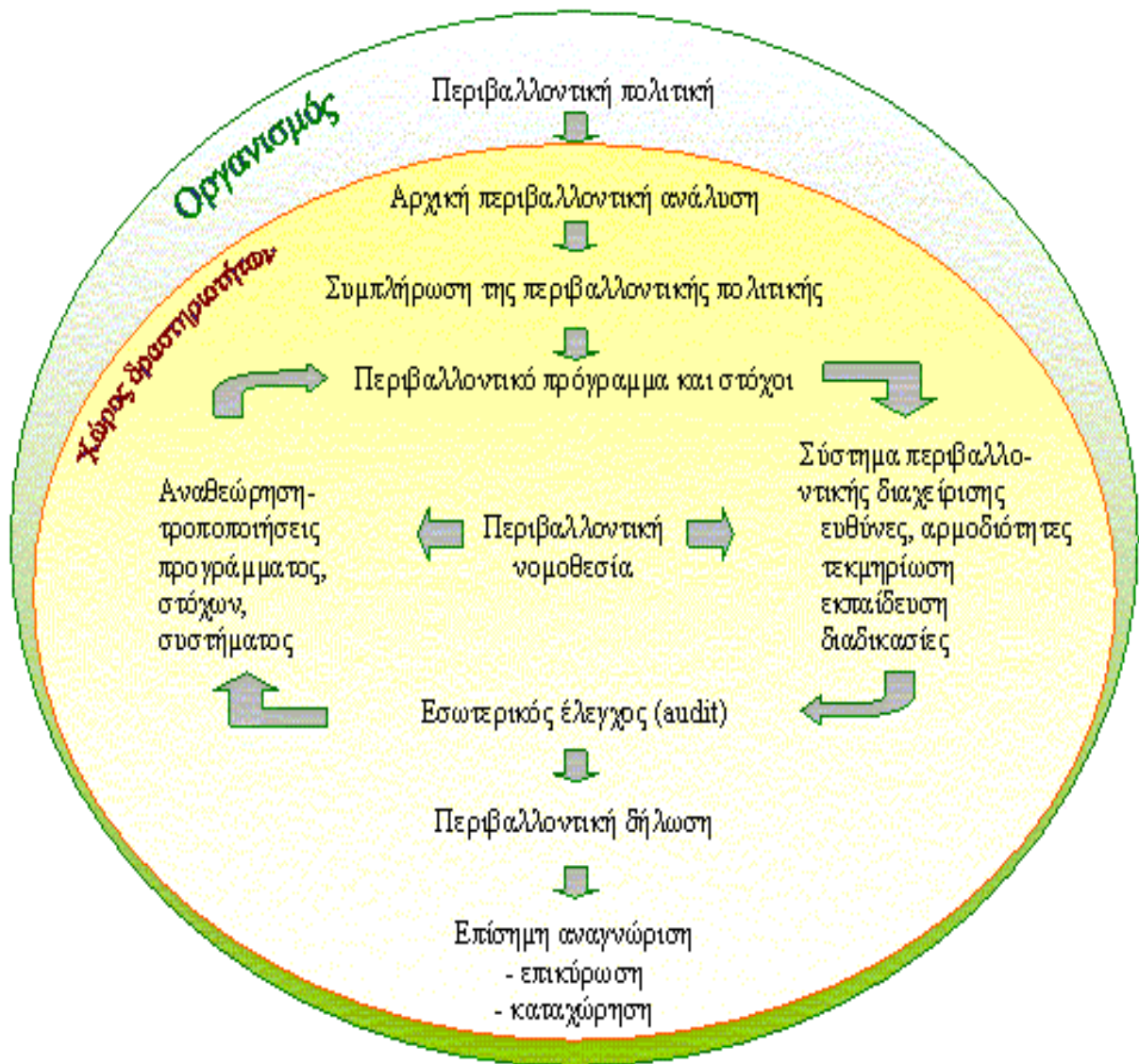
5. Να υιοθετήσει Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα που θα θέτει ποσοτικούς στόχους με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης.
6. Να εισάγει Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ή να βελτιώσει το ήδη υπάρχον, έτσι ώστε να συμμορφώνεται με το περιβαλλοντικό πρόγραμμα και την πολιτική της επιχείρησης.
7. Να διενεργεί ή να αναθέτει σε άλλους να διενεργούν Περιβαλλοντικούς Ελέγχους στο χώρο δραστηριοτήτων, ώστε να υπάρχει διαρκής ενημέρωση για την πρόοδο του προγράμματος.
8. Να συντάσσει Περιβαλλοντική Δήλωση για κάθε ελεγχόμενο χώρο δραστηριοτήτων, η οποία θα είναι σαφής και περιεκτική και θα περιγράφει την πρόοδο με απλό τρόπο ώστε να είναι κατανοητή από το ευρύ κοινό.
9. Να φροντίζει για την πιστοποίηση της πολιτικής, του προγράμματος, του συστήματος διαχείρισης, της ανάλυσης, των ελέγχων και την επικύρωση της δήλωσης από ανεξάρτητο διαπιστευμένο επαληθευτή περιβάλλοντος.
10. Να απευθυνθεί στο Αρμόδιο Φορέα για την καταχώρηση στο Μητρώο EMAS. Για το σκοπό αυτό οφείλει να υποβάλλει φάκελο με την επικυρωμένη περιβαλλοντική δήλωση.

Μετά την πρώτη επαλήθευση του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης ενός οργανισμού, ο Κανονισμός του EMAS υποχρεώνει τον επαληθευτή, σε συμφωνία με τον οργανισμό ή την επιχείρηση, να καταρτίζει και να συνομολογεί ένα πρόγραμμα επαλήθευσης για χρονικό διάστημα που δεν θα υπερβαίνει τους 36 μήνες. Μετά την πρώτη επικύρωση της περιβαλλοντικής δήλωσης, το EMAS απαιτεί επίσης οι πληροφορίες να ενημερώνονται ετησίως και οποιεσδήποτε αλλαγές να επικυρώνονται ετησίως.

Παρεκκλίσεις από την ετήσια απαίτηση επικύρωσης των περιβαλλοντικών πληροφοριών, επιτρέπονται στις περιπτώσεις μικρών οργανισμών και επιχειρήσεων και εφόσον δεν γίνονται σημαντικές λειτουργικές αλλαγές στο σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Στις περιπτώσεις αυτές όπου δεν πραγματοποιείται

ετησίως η ανανέωση και επικύρωση της περιβαλλοντικής δήλωσης, τότε η περιβαλλοντική δήλωση θα πρέπει να ανανεωθεί και να επικυρωθεί εντός χρονικού διαστήματος που δεν θα υπερβαίνει τα 3 χρόνια από την τελευταία επικύρωσή της. Περισσότερες σχετικές πληροφορίες δίνονται στις Κατευθύνσεις που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη Συχνότητα Επαληθεύσεων, Επικυρώσεων και Ελέγχων.

Το σχεδιάγραμμα δίνει μια γενική εικόνα των παραπάνω βημάτων.

Στοιχείο συγκριτικής παρουσίασης	ISO 14000	EMAS Κανονισμός (ΕΚ) 761/2001
Κύριοι τομείς εφαρμογής	Μεγάλη εξάπλωση κυρίως στη βιομηχανία	Οργανισμοί παντός τύπου (επιχειρήσεις βιομηχανίες, δημόσιοι φορείς)
Στόχοι:	Διαμόρφωση και εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής	Διαμόρφωση συστήματος οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου
	Ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον από τη λειτουργία των επιχειρήσεων Συνεχής βελτίωση των τεχνικών που χρησιμοποιούνται έναντι του περιβάλλοντος	Εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης και αντικειμενικής και περιοδικής αξιολόγησης τους - δημοσιοποίηση των στόχων τους και των επιτεύξεων τους Προώθηση της συνεχούς βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων των οργανισμών Παράλληλη πληροφόρηση του κάθε ενδιαφερόμενου, μέσω της κατάρτισης
Χαρακτηριστικά	Δέσμευση της διοίκησης και στη δημιουργία της Περιβαλλοντικής της Πολιτικής, Θεσμοθέτηση αντικειμενικών σκοπών και στόχων, Σχεδιασμός και Εφαρμογή προγράμματος καταμέτρησης και εκτίμησης των περιβαλλοντικών της επιδόσεων, στην Αξιολόγηση του συστήματος και βελτίωση του.	Επέκταση του Κανονισμού EMAS σε όλους τους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας Ενσωμάτωση του προτύπου ISO 14001 στον EMAS, ως το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης που απαιτείται από τον Κανονισμό Συμμετοχή των εργαζομένων στην εφαρμογή του Ενίσχυση του ρόλου της Περιβαλλοντικής Δήλωσης με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας της επικοινωνίας Υποχρεωτικό στις βιομηχανικές, βιοτεχνικές μονάδες και τα επαγγελματικά εργαστήρια μέσης και υψηλής όχλησης Αττικής (Ν. 2965/2002)
Οφέλη	Βελτίωση της δημόσιας εικόνας των επιχειρήσεων που το εγκαθιστούν, ανεξάρτητα από το αν επιτυγχάνεται ή όχι η μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος	Υιοθέτηση ενός ορατού και αναγνωρισμένου σήματος EMAS Απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος με τη Βελτίωση της δημόσιας εικόνας, Μείωση του κόστους παραγωγής (λόγω μειώσεων (κόστους κεφαλαίου, κατανάλωσης ενέργειας και νερού, όγκου αποβλήτων), Αναβάθμιση και κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού Βελτίωση της οργάνωσης και της λειτουργίας της επιχείρησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Στοιχεία Ανταγωνιστικότητας των Επιχειρήσεων

4.1. Ορισμός και έννοια της ανταγωνιστικότητας

Η διεθνής βιβλιογραφία παρέχει ένα μεγάλο αριθμό ορισμών της ανταγωνιστικότητας, ενώ διεθνείς οργανισμοί και εθνικά συμβούλια υιοθετούν παρεμφερείς ορισμούς. Η ανταγωνιστικότητα μπορεί να οριστεί σε διαφορετικά επίπεδα, όπως αυτό της επιχείρησης, του τομέα (κλάδου) οικονομικής δραστηριότητας, σε επίπεδο περιφέρειας, ή κράτους (εθνική ανταγωνιστικότητα, η οποία συμπεριλαμβάνει και τη διάσταση των διεθνικών επιχειρήσεων, καθώς και των διεθνικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από και προς το εξωτερικό).

Σε επίπεδο επιχείρησης, ανταγωνιστικότητα είναι η δυνατότητα (ικανότητα) μιας επιχείρησης να επιβιώσει και να αναπτυχθεί, λαμβάνοντας υπόψη τον ανταγωνισμό άλλων επιχειρήσεων (στον ίδιο κλάδο ή την αγορά). Οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται για αγορές και πόρους (ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα) και συνεπώς είναι σχετικά εύκολο να εξετάσει κανείς, συγκριτικά, την ανταγωνιστική τους θέση μετρώντας είτε μερίδια αγορών (δείκτης επίδοσης) είτε το Βαθμό δημιουργίας και συσσώρευσης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων όπως καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες, κ.λ.π. (δείκτες εισροών).

Ο τομέας (κλάδος ή Βιομηχανία) μιας χώρας αποτελείται από μια ομάδα επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται όχι μόνο μεταξύ τους, αλλά και ως σύνολο με αντίστοιχες βιομηχανίες άλλων χωρών. Ενώ οι επιχειρήσεις μπορούν να έχουν ιδιοσυγκρασιακή συμπεριφορά, εντούτοις, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις στη βιομηχανία μιας χώρας ακολουθούν παρόμοιες στρατηγικές που καθιστούν τη στρατηγική μιας εθνικής βιομηχανίας σαφώς διαφορετική από τη

στρατηγική μιας άλλης εθνικής βιομηχανίας. Επίσης οι βιομηχανίες μπορεί, εκτός από ιστορικούς, θεσμικούς και περιβαλλοντικούς λόγους να διαφέρουν ως προς τη δομή τους, τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των προμηθευτών και των αγοραστών καθώς και άλλα χαρακτηριστικά που αναφέρονται στη διεθνή βιβλιογραφία (δικτυώσεις, συνέργιες κ.λ.π.) που μπορούν να οδηγήσουν σε μια διαδικασία αυξανόμενης ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο αυτό ο κλάδος μιας χώρας είναι ανταγωνιστικός, συγκρινόμενος με τους αντίστοιχους τομείς άλλων χωρών, εάν ως σύνολο έχει αναπτύξει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που του επιτρέπουν να δημιουργήσει με συνέπεια υψηλότερη προστιθέμενη αξία και υψηλότερα κέρδη (διάσταση διεθνών μεριδίων-κερδών, προϋποθέσεων / αποτελέσματος της ανταγωνιστικότητας).

Σε επίπεδο κράτους, η έννοια της ανταγωνιστικότητας γίνεται περισσότερο δυσνόητη. Ένα κράτος δεν είναι το ίδιο με μια επιχείρηση ή μια βιομηχανία. Τα κράτη δεν ανταγωνίζονται μεταξύ τους όπως κάνουν οι επιχειρήσεις. Ακόμα και όταν οι επιχειρήσεις τους ανταγωνίζονται σε επιμέρους αγορές δεν μπορούν να επιτύχουν θετικά αποτελέσματα παντού γιατί αυτό θα καταστρατηγούσε την έννοια της ανοιχτής οικονομίας και τις γενικές αρχές της διεθνούς οικονομικής με τα οφέλη της ανταλλαγής (εξειδίκευση και Βελτίωση της παραγωγικότητας).

Αντίθετα, τα κράτη ανταγωνίζονται μεταξύ τους (ως πόλοι ανάπτυξης στην παγκόσμια οικονομία) για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας, στην προσέλκυση επενδυτών (εγχώριων και ξένων), προκειμένου να επενδύσουν σε ανταγωνιστικές επιχειρήσεις στην εθνική επικράτεια ή ακόμα και να ενισχύσουν την εξωστρέφεια της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αρκεί αυτό να συμβάλει στην ενίσχυση της διεθνούς τους θέσης.

Ως εκ τούτου, λαμβάνοντας υπόψη το νέο πλαίσιο ανάπτυξης, η ανταγωνιστικότητα ορίζεται στις ΗΠΑ ως *«η ικανότητα αύξησης του πραγματικού εισοδήματος των Αμερικανών πολιτών παράγοντας υψηλής ποιότητας προϊόντα τα οποία ανταποκρίνονται στη ζήτηση των παγκοσμίων αγορών»* [US Council on Competitiveness, (2001), www.compete.org], στην Ιρλανδία ως *«η ικανότητα της διατήρησης και επικράτησης οικονομικών δραστηριοτήτων στην εσωτερική και διεθνή αγορά»* [Irish National Competitiveness Council, (2001), www.forfas.ie/ncc], ενώ

στην ΕΕ ως «η σταθερή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων και του επιπέδου διαβίωσης, με θέσεις εργασίας για όλους εκείνους που επιθυμούν να εργαστούν» [Εκθεση για την Ευρωπαϊκή Ανταγωνιστικότητα, 2001), www.europa.eu.int].

Σύμφωνα με τους διεθνείς οργανισμούς ανταγωνιστικότητα είναι: «...η ικανότητα μιας χώρας να επιτύχει και να διατηρήσει υψηλά επίπεδα ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ», World Economic Forum, www.wef.org (1996, p.19).

«...η ικανότητα μιας χώρας να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία ώστε να αυξήσει τον εθνικό πλούτο, διαχειριζόμενη πόρους και διαδικασίες, ελκυστικότητα και επιθετικότητα, παγκοσμιοποίηση και εγγύτητα και συνθέτοντας αυτές τις σχέσεις σε ένα οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο», International Institute for Management Development (2001, www02.imd.ch/ncc).

Το ΕΣΑΑ (Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας & Ανάπτυξης) έχει συμφωνήσει στον ορισμό της έννοιας της ανταγωνιστικότητας ως την «ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της Χώρας – αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, της περιβαλλοντικής προστασίας και αναβάθμισης, της διαρκούς βελτίωσης της παραγωγικότητας - υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης». Ο ορισμός αυτός προσεγγίζει την ανταγωνιστικότητα ως πολυδιάστατη, συγκριτική, δυναμική έννοια, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στο κόστος ή στις εξαγωγικές επιδόσεις της οικονομίας, αλλά ενσωματώνει παραμέτρους σχετικά με τη μακροχρόνια προοπτική του βιοτικού επιπέδου, της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Χώρας.

Η ικανότητα αυτή, εξαρτάται από (τις ακόλουθες προϋποθέσεις / προσδιοριστικούς παράγοντες):

α) τη βελτίωση της ποιότητας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος - συμπεριλαμβανομένου του ευρύτερου οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού πλαισίου παραγόντων βιώσιμης ανάπτυξης (ενίσχυση της προσπάθειας διαφοροποίησης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, δημιουργίας υποδομών παγκόσμιας κλάσης, ανάπτυξης του ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου μέσω επενδύσεων στην παιδεία, την υγεία και τον πολιτισμό, Βελτίωση των δεξιοτήτων

των εργαζομένων, δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για τη Βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας στους ξένους αλλά και στους Έλληνες επενδυτές) και,

β) τη δυνατότητα διασύνδεσης και οικονομικής ολοκλήρωσης της χώρας με τις παγκόσμιες αγορές και τα διεθνή ολοκληρωμένα επιχειρηματικά δίκτυα (μέσω άμεσων επενδύσεων, εμπορίου, τουριστικών εσόδων, επιχειρηματικών συνεργασιών, ενίσχυσης της δημιουργίας περιφερειακών αγορών κ.ά.).

γ) τη στήριξη υψηλής, διαρκώς αυξανόμενης παραγωγικότητας, (την ενίσχυση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, την εισαγωγή καινοτομιών και τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, τη διαρκή βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας και του κεφαλαίου, καθώς και των άλλων πόρων που απασχολούνται στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών).

Η ικανότητα αυτή οδηγεί (αποτελέσματα):

δ) στην επίτευξη του αντικειμενικού στόχου εξασφάλισης υψηλού βιοτικού επιπέδου για τους πολίτες της χώρας (εισόδημα, θέσεις εργασίας, αναβαθμισμένο περιβάλλον, ποιότητα ζωής, προοπτικές).

Με βάση αυτό τον ορισμό η βελτίωση της εθνικής ανταγωνιστικότητας είναι μια σύνθετη, διαρκής διαδικασία, η οποία αναφέρεται σε όλους σχεδόν τους προσδιοριστικούς παράγοντες της οικονομικής δραστηριότητας, στην κοινωνική πρόοδο και την περιβαλλοντική προστασία και αναβάθμιση.

Αρκετοί από αυτούς, όπως η ποσότητα και η ποιότητα των παραγωγικών συντελεστών, ο Βαθμός συσσώρευσης και η παραγωγικότητα, ο ρόλος του δημοσίου τομέα, το μακροοικονομικό περιβάλλον, η διάρθρωση των αγορών και η ολοκλήρωση τους με τις διεθνείς αγορές, οι επενδύσεις σε κοινωνικό, ανθρώπινο και υλικό κεφάλαιο, έχουν κατά καιρούς προβληθεί ως οι Βασικότεροι για την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας. Όμως, καθένας από αυτούς, χωριστά, εξηγεί μόνο μέρος της διαδικασίας.

Ως εκ τούτου, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο, αναδεικνύεται ο οριζόντιος χαρακτήρας των διαφόρων πολιτικών για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, προβάλλεται η ανάγκη ισορροπίας μεταξύ των τριών πυλώνων της Βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομικού, κοινωνικού, περιβαλλοντικού) και θεσπίζεται μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τη στρατηγική αυτή, η ανταγωνιστικότητα μπορεί να ιδωθεί ότι επηρεάζεται από ένα σύνολο παραγόντων που εάν ενισχυθούν / αξιοποιηθούν με ολοκληρωμένο και συνεκτικό τρόπο και με την εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών και μηχανισμών που θα εξασφαλίζουν τη συνεργεία και το συντονισμό μεταξύ τους, τότε το συνολικό αποτέλεσμα που οδηγεί στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, θα είναι πολλαπλάσιο από το σύνολο των βελτιώσεων των επιμέρους παραγόντων που το συνθέτουν (επιμέρους παρεμβάσεις πολιτικής, όπως περιφερειακή πολιτική, πολιτική για την έρευνα και την ανάπτυξη, πολιτική για την κοινωνία της πληροφορίας, πολιτική για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, εμπορική πολιτική, πολιτική για τον ανταγωνισμό, φορολογική πολιτική, πολιτική για την απασχόληση, πολιτική για την υγεία και τον καταναλωτή, πολιτική για την ενέργεια), το περιβάλλον, τον τουρισμό, τη βιομηχανία, κ.λπ.).

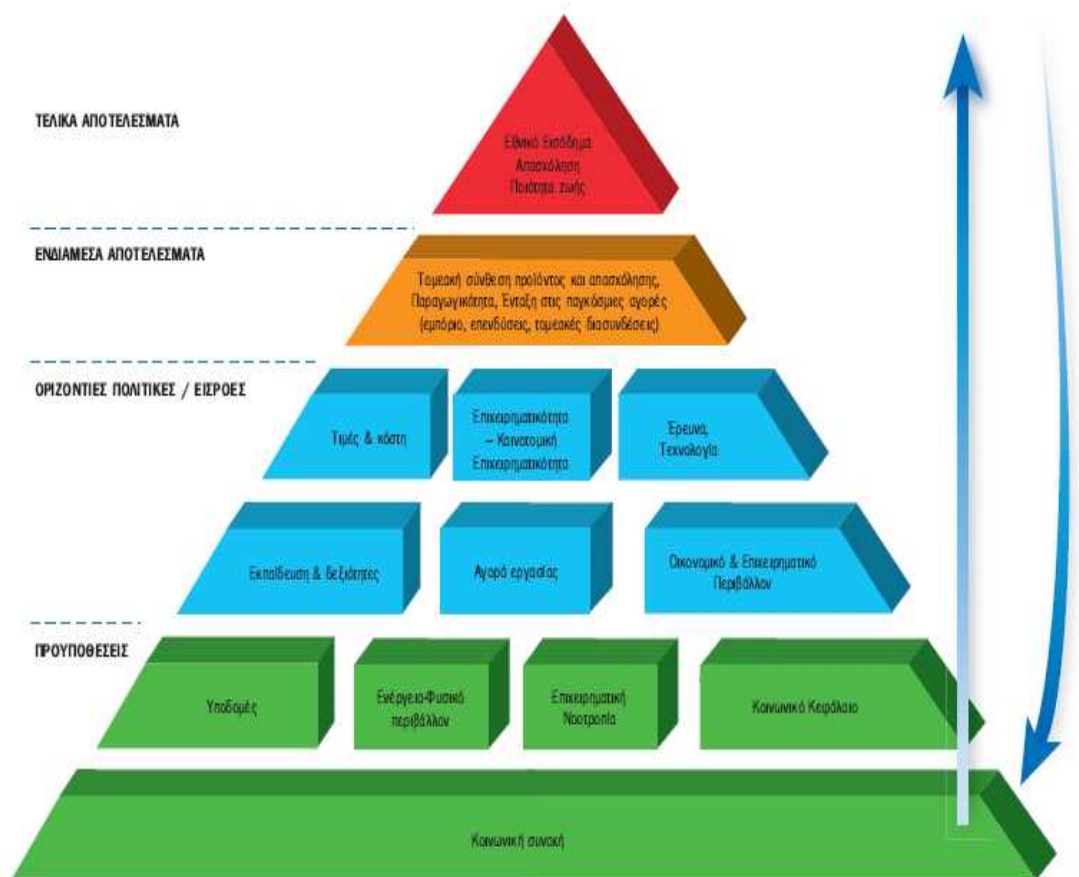
4.2. Η πυραμίδα της ανταγωνιστικότητας

Το ΕΣΑΑ έχει υιοθετήσει την Πυραμίδα Ανταγωνιστικότητας (βλ. διάγραμμα 1), βάσει της οποίας οι διαστάσεις της επιμερίζονται σε τέσσερα επίπεδα. Με απαραίτητη την ύπαρξη των «προϋποθέσεων», οι «οριζόντιες πολιτικές» λιτικές και εισροές» συμβάλλουν στην επίτευξη των «ενδιαμέσων αποτελεσμάτων» της ανταγωνιστικότητας, τα οποία με τη σειρά τους συντελούν στην ικανοποίηση των «τελικών αποτελεσμάτων» της αναπτυξιακής διαδικασίας, που δεν είναι άλλοι από αυτούς που καταγράφει ο ορισμός της ανταγωνιστικότητας που δόθηκε παραπάνω: αύξηση του εθνικού εισοδήματος και της απασχόλησης, βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Η πυραμίδα δεν θεωρείτε αυστηρά ιεραρχική αλλά αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην επιτυχή λειτουργία ενός μηχανισμού ανατροφοδότησης της αειφόρου αναπτυξιακής διαδικασίας, βάσει του οποίου τα «τελικά αποτελέσματα» ενισχύουν τη βάση της

Πυραμίδας, καθώς και τους πόρους που διατίθενται για τις «οριζόντιες πολιτικές/ εισροές» και αυτά με τη σειρά τους ενισχύουν τα «τελικά αποτελέσματα» της πυραμίδας κοκ. Εκεί εντοπίζεται μάλιστα, μία από τις βασικές προκλήσεις που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία, της οποίας οι σημαντικές αναπτυξιακές επιδόσεις («τελικά αποτελέσματα») τα τελευταία χρόνια δεν έχουν «μεταφραστεί» σε ουσιαστικές κατακτήσεις σε όρους «προϋποθέσεων», γεγονός που τελικά αντανακλάται και στη σχετικά χαμηλή κατάταξη της Χώρας σε όρους ανταγωνιστικότητας.

Η Πυραμίδα της Ανταγωνιστικότητας

Παρατηρούμε ότι η παραπάνω πυραμίδα μελετά σε επίπεδου κράτους την ανταγωνιστικότητα. Επιπλέον ιστορικά και περιγραφικά στοιχεία δίνονται παρακάτω για την κατάσταση σε Ελλάδα και ΕΕ. Πέρα από αυτό όμως η παρούσα πτυχιακή

σκοπεύει και στην περιγραφή της ανταγωνιστικότητας σε επίπεδο επιχειρήσεων αλλά και στη σύνδεση αυτής με την διαχείριση του περιβάλλοντος «ενέργεια – φυσικό περιβάλλον», που όπως παρατηρούμε σε μακροοικονομικό επίπεδο και σύμφωνα με την πυραμίδα που προτείνει το ΕΣΑΑ, αποτελεί μία από τις βασικές προϋποθέσεις της ανταγωνιστικότητας, ενισχύοντας ή και βελτιώνοντας τα τελικά αποτελέσματα.

Επειδή το πλήθος των διαστάσεων και η έννοια της ανταγωνιστικότητας είναι δύσκολο να παρουσιαστούν αναλυτικά στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής εργασίας θα περιοριστούμε στη διάσταση της πυραμίδας που αφορά την ενέργεια «Ενέργεια – Φυσικό περιβάλλον» εφόσον αυτό είναι και το ειδικότερο θέμα της πτυχιακής.

Η σημασία της ενεργειακής επάρκειας και της διάθεσης άφθονης, αξιόπιστης και οικονομικής ενέργειας για τις επιχειρήσεις μιας οικονομίας δεν είναι δύσκολο να αναγνωρισθεί. Η σημασία της βέβαια είναι μεγαλύτερη για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και οι περισσότερο ενεργοβόρες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι ενεργειακοί παράγοντες δεν επηρεάζουν και τις υπόλοιπες πτυχές της οικονομίας. Στις ανεπτυγμένες κυρίως χώρες, η έμφαση στην έννοια της «διατηρήσιμης», «βιώσιμης» και «αιεφόρου» ανάπτυξης έχει τα τελευταία χρόνια οδηγήσει σε μια σταδιακή αύξηση του προβληματισμού για την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ ενεργειακής επάρκειας και περιβαλλοντικής προστασίας. Η υιοθέτηση και εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κιότο και οι γενικότερες προσπάθειες για μείωση των εκπομπών ρύπων, αύξηση του επιπέδου της περιβαλλοντικής προστασίας και εξοικονόμηση φυσικών πόρων καθιστούν πλέον την ποιότητα και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, σημαντική συνιστώσα του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μιας χώρας. Έτσι, η παραδοσιακή αντίληψη σχετικά με την αρνητική σχέση μεταξύ της αυστηρότητας των περιβαλλοντικών ρυθμίσεων και της ταχύτητας της οικονομικής μεγέθυνσης έχει πλέον αρχίσει να αμφισβητείται, κυρίως στις περιπτώσεις ανεπτυγμένων χωρών, οι οποίες έχουν απομακρυνθεί από το στάδιο αμιγούς ανταγωνισμού σε όρους χαμηλότερου κόστους. Παράλληλα, η ενέργεια έχει αναδειχθεί σε έναν από τους τέσσερις «τομείς-κλειδιά» στους οποίους εστιάζει την προσοχή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισσαβώνας, προκρίνοντας την ενεργειακή επάρκεια, την εγκαθίδρυση μιας πραγματικής εσωτερικής αγοράς, και τη μεγιστοποίηση των πλεονεκτημάτων που

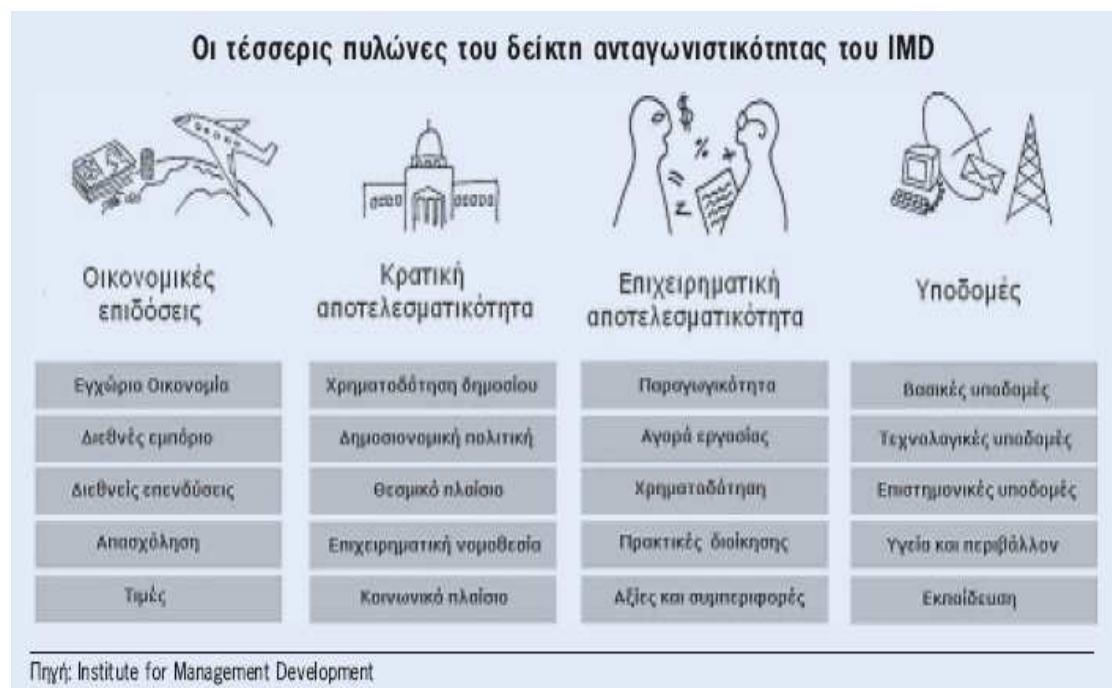
συνδέονται με την ορθολογική χρήση της ενέργειας και τις ανανεώσιμες πηγές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2006: 29-31).

*Η οργάνωση και διοίκηση των επιχειρήσεων και ειδικότερη ανάλυση γύρω από αυτό το θέμα είναι δύσκολο να παρασχεθεί στην παρούσα πτυχιακή εργασία αλλά είναι σκόπιμο να αναφέρουμε ότι η επιχείρηση αποτελεί έναν ζωντανό κοινωνικό κύτταρο, το οποίο δέχεται επιρροές και δημιουργεί επιδράσεις στο χώρο που λειτουργεί. **Οι παράγοντες που επιδρούν στη λειτουργία μιας επιχείρησης και καθορίζουν κατά κάποιο τρόπο τα πλαίσια στα οποία θα κινηθεί, αποτελούν το περιβάλλον λειτουργίας της επιχείρησης.** Το περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί μία επιχείρηση, επηρεάζεται από τους εξωτερικούς (εξω-επιχειρησιακούς) και τους εσωτερικούς (ενδο-επιχειρησιακούς) παράγοντες.*

Συνοπτικά:

Εξωτερικοί παράγοντες : ο κλάδος που ανήκει η επιχείρηση, η οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης, οι διεθνείς οικονομικές συνθήκες, η οικονομική κατάσταση της χώρας, οι πληθυσμιακές – δημογραφικές εξελίξεις, το θεσμικό – πολιτικό περιβάλλον, οι τεχνολογικές εξελίξεις, το φυσικό περιβάλλον

Εσωτερικοί παράγοντες : το αντικείμενο δραστηριότητας της επιχείρησης, το μέγεθος της επιχείρησης, η παραγωγικότητα της επιχείρησης, η ύπαρξη εξειδικευμένου εργατικού και στελεχιακού δυναμικού, η έρευνα και ανάπτυξη.

4.3. Η ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα το 2005 – 2006

Ο δείκτης ολικής ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index) από το τρέχον έτος αντικατέστησε το δείκτη ανταγωνιστικότητας για ανάπτυξη (Growth Competitiveness Index) και αποτελεί πλέον το βασικό δείκτη ανταγωνιστικότητας στις αναλύσεις του World Economic Forum. Τα επιμέρους στοιχεία του δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας εντάσσονται σε τρεις πυλώνες: Βασικές απαιτήσεις, Βελτίωση αποδοτικότητας και Παράγοντες καινοτομίας. Ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιο στο οποίο βρίσκεται μια χώρα, η βαθμολογία της σε κάθε έναν από τους τρεις πυλώνες σταθμίζεται με διαφορετικούς συντελεστές. Στη συγκεκριμένη μεθοδολογία λαμβάνονται υπόψη τρία αναπτυξιακά στάδια: στο πρώτο η ανάπτυξη ωθείται από το χαμηλό κόστος των συντελεστών, στο δεύτερο από τη βελτίωση της αποδοτικότητας και στο τρίτο από την καινοτομία.

Επιμέρους στοιχεία του δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας

Η Ελλάδα από το 2005 κατάτάσσεται στο στάδιο ανάπτυξης που στηρίζεται στην καινοτομία, με αποτέλεσμα η συνολική της βαθμολογία να επηρεάζεται περισσότερο από τη χαμηλή επίδοσή της σε αυτό τον τομέα και λιγότερο από τις καλύτερες επιδόσεις της στις βασικές απαιτήσεις. Η Ελλάδα κατατάσσεται 47η μεταξύ 125 χωρών, στην ίδια θέση που βρισκόταν και το 2005. Η θέση αυτή είναι η χαμηλότερη μεταξύ των χωρών της ΕΕ-25 με μόνη εξαίρεση την Πολωνία αμέσως μια θέση πιο

κάτω στην 48η. Στη γενική κατάταξη, όλες οι χώρες που είχαν υψηλότερη θέση από την Ελλάδα το 2005 εξακολουθούν να βρίσκονται υψηλότερα και το 2006, με εξαίρεση την Πολωνία και την Ιορδανία που χειροτέρευσαν τη θέση τους (από την 43η στην 48η και από την 42η στην 52η αντίστοιχα). Αντίθετα, το Κουβέιτ βελτίωσε τη θέση του (από την 49η στην 44η) οπότε και κατατάσσεται υψηλότερα από την Ελλάδα. Τέλος μια από τις νέες χώρες που έχουν προστεθεί το 2006 στον κατάλογο των χωρών που εξετάζονται από το World Economic Forum, τα Μπαρμπάντος, εμφανίζεται υψηλότερα από την Ελλάδα.

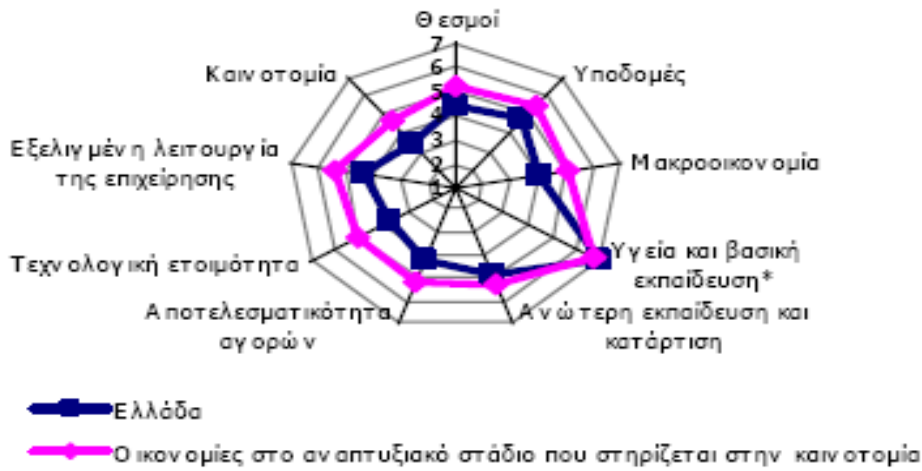
Οι τομείς στους οποίους παρατηρείται βελτίωση θέσεων σε σχέση με πέρυσι είναι οι θεσμοί, οι υποδομές, η υγεία και βασική εκπαίδευση και η εξελιγμένη λειτουργία της επιχείρησης. Αντίθετα, σημειώνεται απώλεια θέσεων αναφορικά με την μακροοικονομική κατάσταση της χώρας, την ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση, την αποτελεσματικότητα αγορών, την τεχνολογική ετοιμότητα και την καινοτομία. Σε σχέση με το μέσο όρο των επιδόσεων των χωρών που ανήκουν στο στάδιο ανάπτυξης που βασίζεται στην καινοτομία, οι επιδόσεις της Ελλάδας είναι χαμηλότερες σε όλους τους τομείς εκτός από τον τομέα υγείας και βασικής εκπαίδευσης.

Συγκριτική θέση της Ελλάδας στο δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας και στα επιμέρους στοιχεία του

Επιμέρους στοιχεία δείκτη	2006 – 2007		2005 – 2006	
	Κατάταξη (125 χώρες)	Βαθμολογία (1 έως 7)	Κατάταξη (117 χώρες)	Βαθμολογία (1 έως 7)
Βασικές απαιτήσεις	40	4,96	42	4,84
1. Θεσμοί	41	4,36	44	4,19
2. Υποδομές	29	4,71	33	4,49
3. Μακροοικονομία	102	3,86	99	3,74
4. Υγεία και βασική εκπαίδευση*	11	6,92	17	6,94
Παράγοντες Βελτίωσης Αποδοτικότητας	47	4,18	42	4,19
5. Ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση	34	4,78	32	4,78
6. Αποτελεσματικότητα αγορών	62	4,17	48	4,21
7. Τεχνολογική Ετοιμότητα	50	3,58	46	3,59
Παράγοντες Καινοτομίας	45	3,89	47	3,84
8. Εξελιγμένη λειτουργία της επιχείρησης	46	4,35	47	4,32
9. Καινοτομία	47	3,43	45	3,36

* Ο τομέας αυτός δεν επηρεάζεται από την ποιότητα της εκπαίδευσης αλλά μόνο από το ποσοστό συμμετοχής σε αυτή.
Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων ερευνών WEF-ΣΕΒ 2005 – 2006 και 2006 – 2007

Επιδόσεις της Ελλάδας σε σχέση με το μέσο όρο των επιδόσεων των οικονομιών που εντάσσονται στο αναπτυξιακό στάδιο που στηρίζεται στην καινοτομία

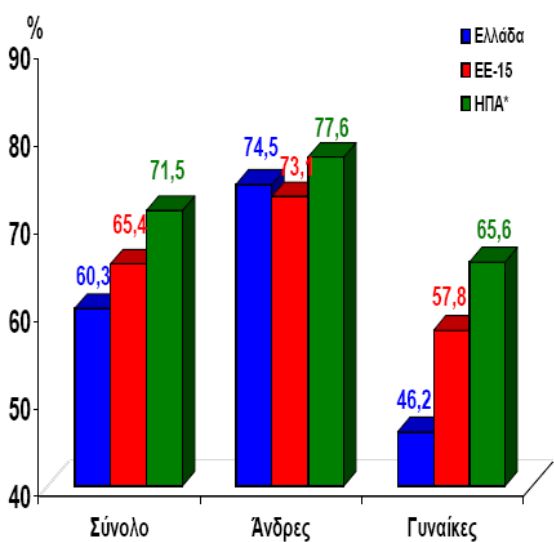

* Ο τομέας αυτός δεν επηρεάζεται από την ποιότητα της εκπαίδευσης αλλά μόνο από το ποσοστό συμμετοχής σε αυτή.
 Πηγή: WEF

4.4. Ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη στην Ελλάδα 1960-2007

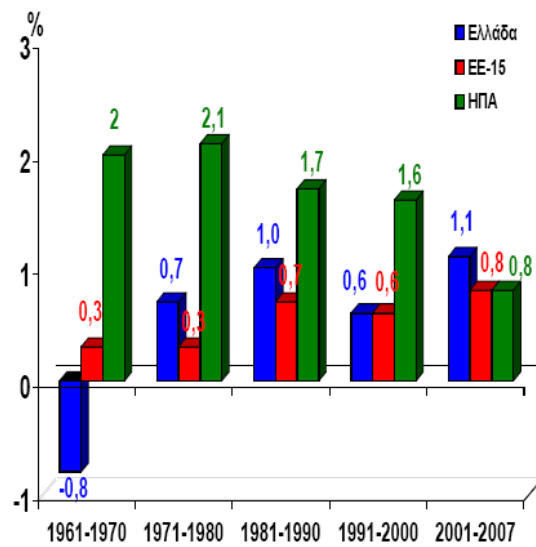
Λόγω της παλαιότητας των στοιχείων οι παρακάτω αναφορές για την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας είναι κυρίως σε διαγραμματική μορφή ή σε μορφή πινάκων.

Ποσοστά απασχόλησης (% του ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών)

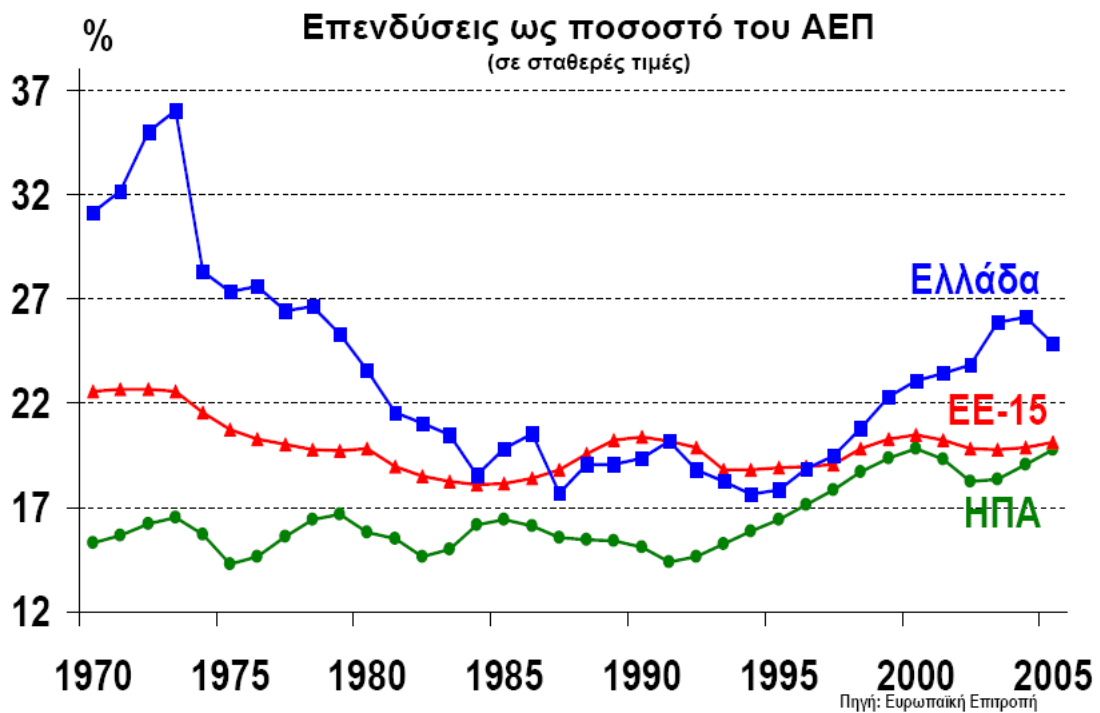
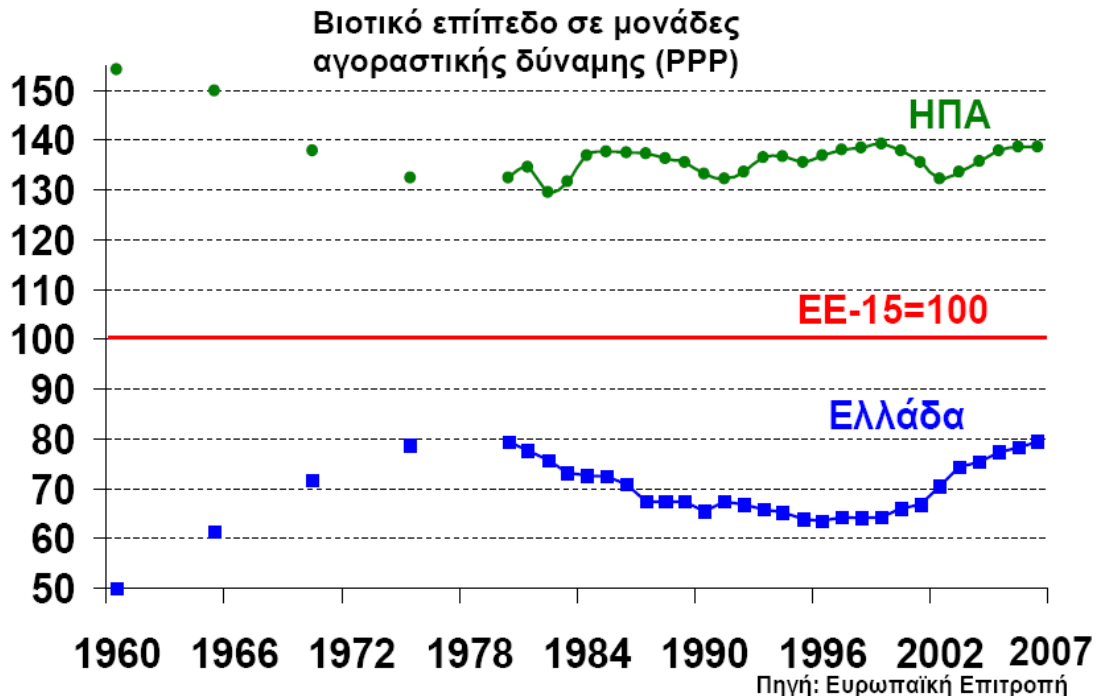

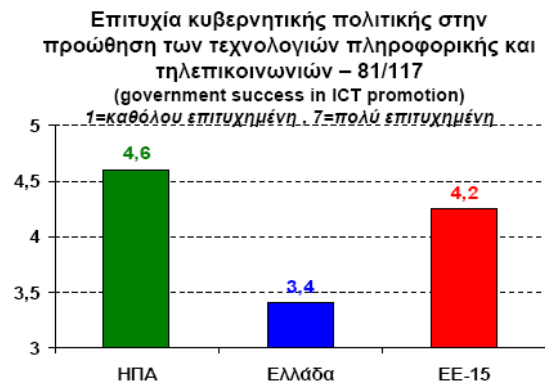
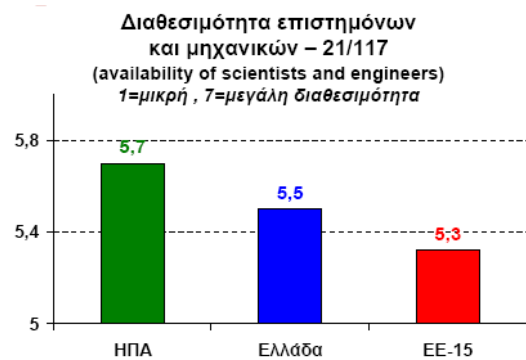
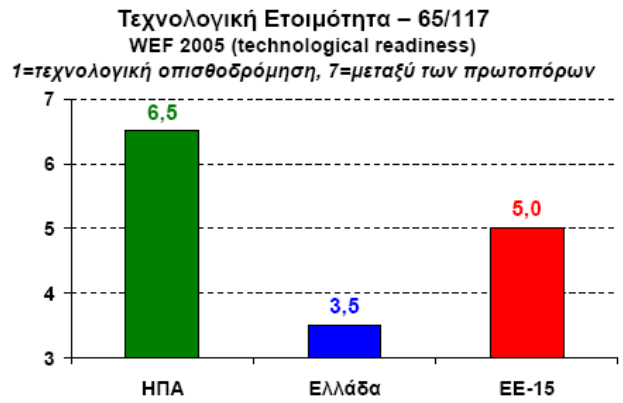
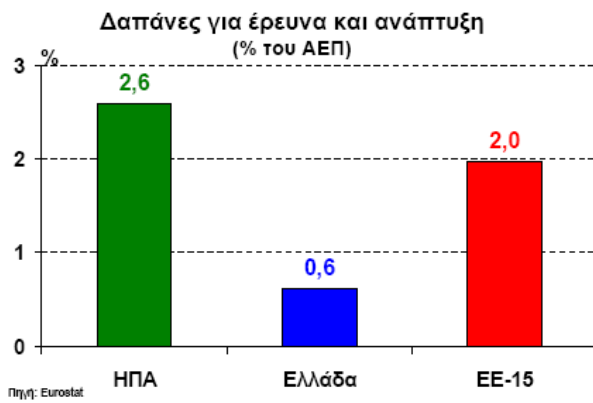
Πηγή: ΟΟΣΑ, 2006

Μέση ετήσια αύξηση της απασχόλησης

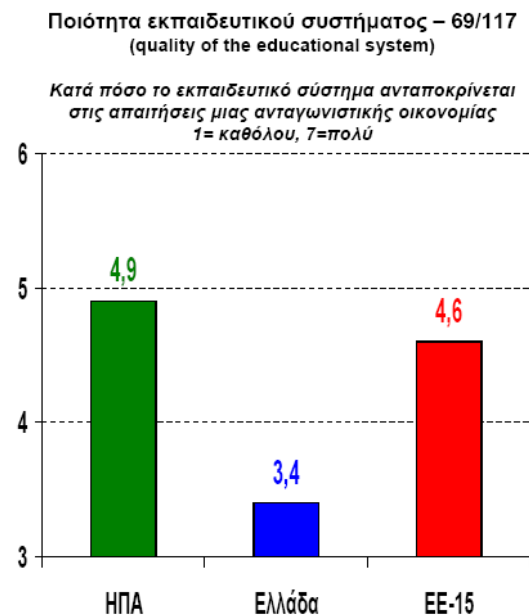
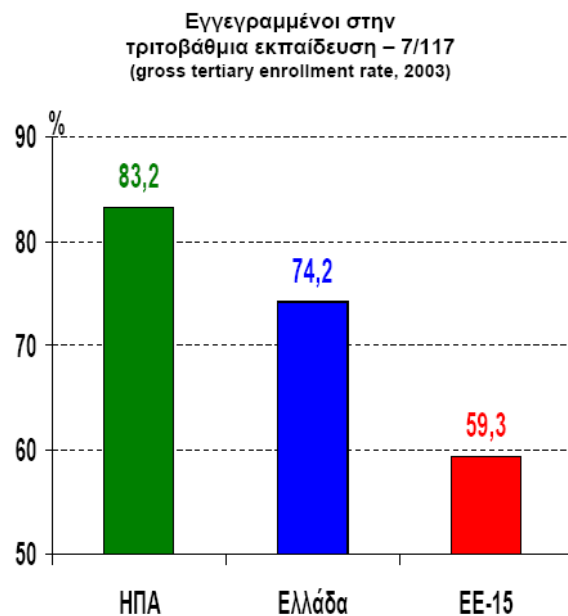

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

WEF 2005-06

WEF 2005-06

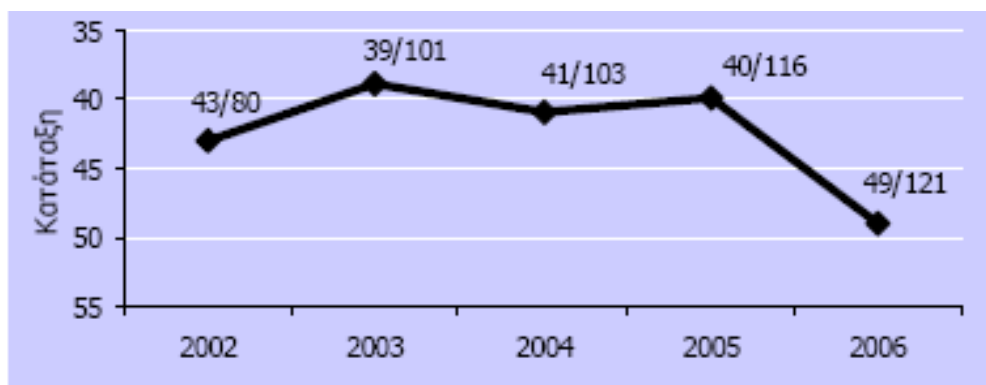
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Επιχειρηματική Ανταγωνιστικότητα

5.1. Η επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας

Στο δείκτη επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας παρατηρείται επιδείνωση 9 θέσεων για την Ελλάδα, από την 40η το 2005 στην 49η το 2006. Οι χώρες που πέρασαν την Ελλάδα είναι ο Αγ. Μαυρίκιος, η Λετονία, η Τουρκία, το Κουβέιτ, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Ινδονησία και το Κατάρ. Όπως και στο δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας τα Μπαρμπάντος, μια από τις νέες χώρες που προστέθηκαν φέτος, εμφανίζονται υψηλότερα από την Ελλάδα. Από το 2002, η φετινή είναι η πιο αξιόλογη μετατόπιση στην κατάταξη της χώρας, με απώλεια 9 θέσεων. Σημειώνεται ότι το 2006 υπάρχουν κάποιες αλλαγές στη μεθοδολογία του δείκτη. Αν εφαρμοζόταν η ίδια μεθοδολογία όπως και τα προηγούμενα έτη, η απώλεια στην επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα για τη χώρα θα ήταν 3 θέσεων (από την 45η στην 48η). Στα επιμέρους στοιχεία του δείκτη επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας, παρατηρείται επιδείνωση 11 θέσεων στη λειτουργία και στρατηγική της επιχείρησης και επιδείνωση 7 θέσεων στην ποιότητα του εθνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Κατάταξη της Ελλάδας στο δείκτη επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας από το 2002 μέχρι σήμερα

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων ερευνών WEF 2002 – 2003, 2003 – 2004, 2004 – 2005, 2005 – 2006, 2006 – 2007

**Συγκριτική θέση της Ελλάδας στα επιμέρους στοιχεία του δείκτη
επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας – Διαχρονική εξέλιξη από το 2002 μέχρι
σήμερα**

Επιμέρους στοιχεία	2006 – 2007 (μεταξύ 121 χωρών)	2005 – 2006 (μεταξύ 116 χωρών)	2004 – 2005 (μεταξύ 103 χωρών)	2003 – 2004 (μεταξύ 101 χωρών)	2002 – 2003 (μεταξύ 80 χωρών)
Λειτουργία και στρατηγική της επιχείρησης	53	42	40	39	47
Ποιότητα εθνικού επιχειρηματι- κού περιβάλλοντος	47	40	42	40	41

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων ερευνών WEF 2002 – 2003, 2003 – 2004, 2004 – 2005, 2005 – 2006, 2006 – 2007

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ)** επίσης εκπονεί ετήσιες εκθέσεις, συμμετέχοντας στο διεθνές ερευνητικό πρόγραμμα GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR (GEM). Το Πρόγραμμα αυτό συλλέγει εμπειρικά δεδομένα -πρωτογενή και δευτερογενή από κάθε χώρα και παρουσιάζει τα συνολικά ευρήματα στην ετήσια έκδοση του υπό τον γενικό τίτλο “World Report on Entrepreneurship”.

Τα βασικά ευρήματα που καταγράφηκαν από την έρευνα του GEM για το 2005 στον ενεργό πληθυσμό ηλικίας 18-64 ετών, είναι τα εξής:

- Κατά το 2005 στην Ελλάδα σχεδόν το 17% αυτού του πληθυσμού (πάνω από 1,1 εκατ. άτομα) σχετίζεται με κάποιου τύπου επιχειρηματική δραστηριοποίηση είτε αυτή είναι ενεργή, είτε έχει μόλις ξεκινήσει ή πρόκειται να ξεκινήσει σύντομα.
- Διαρθρωτικά, το 10,5% (περίπου 700 χιλ. άτομα) ήταν Καθιερωμένοι Επιχειρηματίες, συμμετείχαν δηλαδή στην ιδιοκτησία εξ ολοκλήρου ή μέρους ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος, το οποίο λειτουργεί για διάστημα μεγαλύτερο των 42 μηνών.
- Το υπόλοιπο 6,5% του πληθυσμού (περίπου 420 χιλ. άτομα) βρισκόταν το 2005

στα αρχικά στάδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας (συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης), δηλαδή ήταν επίδοξος ή/και νέος επιχειρηματίας (5,8% το 2004).

- Το 5,2% (περίπου 340 χιλ άτομα) του πληθυσμού ήταν Επίδοξοι Επιχειρηματίες, είχαν δηλαδή κατά το τελευταίο 12-μηνο ξεκινήσει κάποιες προκαταρκτικές ενέργειες στην κατεύθυνση έναρξης ενός νέου εγχειρήματος ή λειτουργούσαν ένα εγχείρημα το πολύ για τρεις μήνες.

- Ένα 1,6% (περίπου 105 χιλ. άτομα) ανήκουν στην κατηγορία των Νέων Επιχειρηματιών, ήταν δηλαδή ιδιοκτήτες ή διηύθυναν ένα νέο εγχείρημα που λειτουργούσε για τουλάχιστον τρεις, αλλά όχι περισσότερους από 42 μήνες. Διαχρονικά διαπιστώνεται μείωση των νέων και άνοδος των επίδοξων επιχειρηματιών, κάτι που υποδηλώνει ότι όλο και περισσότεροι σκέφτονται να γίνουν επιχειρηματίες και ξεκινούν κάποιες προκαταρκτικές ενέργειες, αλλά όλο και λιγότεροι προχωρούν πράγματι στη φάση της υλοποίησης.

- Ένα 15% του πληθυσμού (περίπου 980 χιλ. άτομα) δηλώνει ότι σχεδιάζει να ξεκινήσει μια επιχειρηματική δραστηριότητα μέσα στην επόμενη τριετία.

- Τέλος, κατά το 2005 ένα 3% του ενεργού πληθυσμού ανέστειλε την επιχειρηματική του δραστηριότητα ή διέκοψε την λειτουργία μιας επιχείρησης για οποιοδήποτε λόγο.

Παρακάτω σε αυτήν την παράγραφο δίνονται επιλεκτικά κάποια στοιχεία που αφορούν την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα. Μπορούν εν μέρη να δικαιολογήσουν την όχι και τόσο καλή θέση της Ελλάδας όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα.

5.2. Καινοτομία και ανταγωνισμός στα πλαίσια των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων

H πλειονότητα των νέων ή επίδοξων επιχειρηματικών εγχειρημάτων αφορά μάλλον «ρηχές» δραστηριότητες, αναφέρονται δηλαδή σε προϊόντα / υπηρεσίες που έχουν ως άμεσο αποδέκτη τον καταναλωτή. Το γεγονός αυτό προδιαθέτει για μία

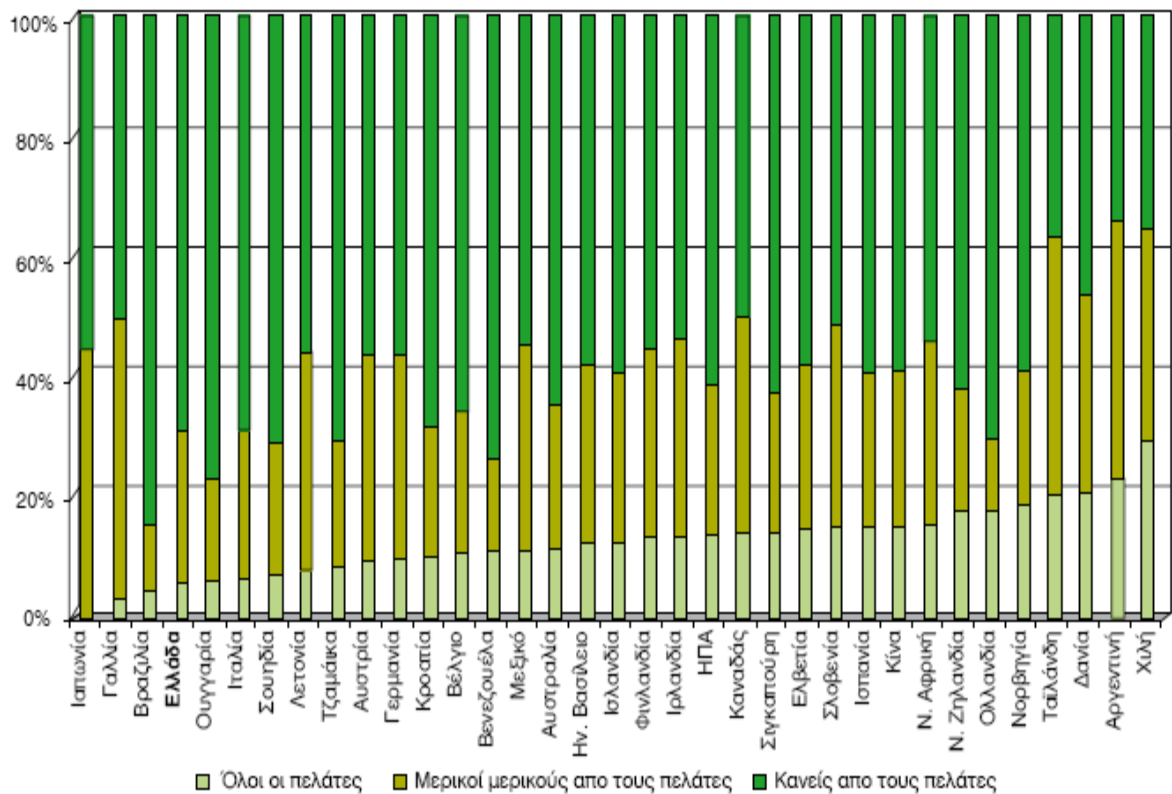
επιχειρηματικότητα μάλλον περιορισμένων δυνατοτήτων, χωρίς μεγάλες πιθανότητες θετικής επίδρασης σε όρους απασχόλησης, καινοτομίας, ή δημιουργίας νέων αγορών.

Πράγματι, τα «ποιοτικά» στοιχεία της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων στην Ελλάδα παραμένουν και το 2005 μη ικανοποιητικά. Τα εγχειρήματα τα οποία εντοπίστηκαν διέπονται από έναν αρκετά χαμηλό βαθμό καινοτομίας σε σχέση με τις άλλες χώρες, κάτι που επιβεβαιώνει την μάλλον «ρηχή» επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα. Υπενθυμίζεται ότι αυτού του τύπου η καινοτομία συνδέεται με την έννοια της καινοτομίας προϊόντος και είναι εξωγενώς προσδιορισμένη κατά μία έννοια, καθώς αποτελεί την «εντύπωση» του καινούριου που δημιουργείται στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης, στους αποδέκτες δηλαδή των προϊόντων / υπηρεσιών. Βεβαίως, η έρευνα καταγράφει την υποκειμενική άποψη του επιχειρηματία για το κατά πόσον οι πελάτες του θα θεωρήσουν το προϊόν τους νέο ή όχι.

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνεται έτσι ακριβώς η ποσοστιαία διάρθρωση των επιχειρηματικών εγχειρημάτων σε όρους καινοτομίας, όπως τουλάχιστον την αντιλαμβάνεται ο δυνητικός πελάτης: σε πόσους από αυτούς, τα προϊόντα / υπηρεσίες που (θα) προσφέρουν αυτά τα νέα και επίδοξα εγχειρήματα θεωρούνται καινούρια και πρωτοποριακά (μη συνηθισμένα κατά μία έννοια);

Μόνο το 5,9% των επιχειρηματικών εγχειρημάτων που εντοπίστηκαν στην έρευνα (θα) προσφέρει προϊόντα / υπηρεσίες που είναι πράγματι εντελώς νέα και πρωτοποριακά για όλους τους δυνητικούς πελάτες στους οποίους (θα) απευθύνεται. Είναι η 4η χαμηλότερη επίδοση στις χώρες του GEM, με τον αντίστοιχο μέσο όρο να διαμορφώνεται στο 12,8%, ενώ αντίστοιχα υψηλός είναι και ο ευρωπαϊκός μέσος όρος: το 11,8% των νέων και επίδοξων ευρωπαϊκών εγχειρημάτων παρέχει προϊόντα / υπηρεσίες που θα φανούν καινοτομικά στο σύνολο των πελατών τους. Σε σχέση με το 2004, η εικόνα στην Ελλάδα έχει επιδεινωθεί, αφού το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 20%, ίσως ως συνέπεια του μεγαλύτερου μεριδίου εγχειρημάτων που εντασσόταν τότε στις υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και τη βιομηχανία

Ποσοστιαία διάρθρωση νέων και επίδοξων επιχειρηματικών εγχειρημάτων: Τι ποσοστό αυτών παρέχει προϊόντα / υπηρεσίες που (θα) θεωρούνται νέα και πρωτοποριακά από όλους, μερικούς ή κανέναν από τους δυνητικούς πελάτες

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Με δεδομένη τη σημασία της τομεακής διάρθρωσης της καθιερωμένης επιχειρηματικότητας, αξίζει να διερευνηθεί κατά πόσον η κατανομή των δραστηριοτήτων στους τέσσερις τομείς που ανέδειξε η έρευνα για το 2005 συνιστά ένα τυχαίο εύρημα, ή αν, αντίθετα, αποτελεί σταθερό χαρακτηριστικό της καθιερωμένης επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Στον παρακάτω Πίνακα, αποτυπώνεται η αντίστοιχη ποσοστιαία διάρθρωση της καθιερωμένης επιχειρηματικότητας ανά τομέα για τα τρία τελευταία έτη. Παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται το σχετικό βάρος του κάθε τομέα φαίνεται ότι διακρίνεται από διαχρονική σταθερότητα. Έτσι, κατά μέσον όρο, οι καθιερωμένοι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα κινούνται σε ποσοστά κάτω του 3,0% - αν και λόγω του μικρού αριθμού των αντίστοιχων εγχειρημάτων, υπάρχει σχετικά έντονη διακύμανση στην εξέλιξή τους - η βιομηχανία γύρω στο 30%, οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις στην περιοχή του 10%, ενώ τα προϊόντα και οι υπηρεσίες προς τον τελικό καταναλωτή κινούνται σταθερά σε ποσοστά πάνω από το 54%. Η «ρηχότητα» λοιπόν της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα αφορά τόσο την επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων, όσο και την επιχειρηματική

δραστηριότητα των καθιερωμένων επιχειρηματιών. Αξίζει να αναφερθεί ότι το 51% των καθιερωμένων επιχειρηματιών που εντόπισε η έρευνα δηλώνει ότι δραστηριοποιείται στο χώρο του Λιανικού Εμπορίου ή Ξενοδοχεία / Εστιατόρια, ενώ ένα 13% ακόμα ασχολείται με τον κατασκευαστικό κλάδο. Από την άλλη πλευρά, τα τομεακά δεδομένα της καθιερωμένης επιχειρηματικότητας στη χώρα μας φαίνεται ότι μοιάζουν εξαιρετικά μα τα αντίστοιχα δεδομένα της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων. Με άλλα λόγια, τα νέα εγχειρήματα που ξεκινούν σήμερα τείνουν να κατευθύνονται στις ίδιες δραστηριότητες προς τις οποίες έχει στραφεί η επιχειρηματικότητα και κατά το παρελθόν. Το ανησυχητικό συμπέρασμα που προκύπτει λοιπόν είναι ότι η επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων στην Ελλάδα τείνει μάλλον να αναπαράγει, παρά να μεταβάλλει την τομεακή διάρθρωση της οικονομίας.

**Ποσοστιαία διάρθρωση της καθιερωμένης επιχειρηματικότητας ανά τομέα
(2003-2005)**

	2003	2004	2005
Πρωτογενής δραστηριότητα	2,8	3,5	2,2
Βιομηχανική δραστηριότητα	30,7	29,1	31,3
Υπηρεσίες προς επιχειρήσεις	12,3	11,9	5,3
Προϊόντα / Υπηρεσίες προς καταναλωτές	54,2	55,5	61,2
Σύνολο	100%	100,0%	100%

Σημ. Οι μικρές αποκλίσεις σε σχέση με την κατανομή του Πίνακα 2.2, οφείλονται στην απουσία των συντελεστών στάθμισης που χρησιμοποιεί το GEM για τα διεθνή αποτελέσματα, αφού εδώ εστιάζουμε στα ελληνικά δεδομένα.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

- **Γυναικεία επιχειρηματικότητα**

	Επιχειρηματική δραστηριότητα					
	Συνολική (TEA) 2005	Γυναικεία (%) 2005	Συνολική (TEA) 2004	Γυναικεία (%) 2004	Συνολική (TEA) 2003	Γυναικεία (%) 2003
Αυστρία	5,28	34,7%	-	-	-	-
Βέλγιο	3,93	30,8%	3,47	29,6%	3,87	25,6%
Γαλλία	5,35	31,0%	6,03	31,6%	1,40	48,8%
Γερμανία	5,39	35,6%	5,07	30,6%	5,21	32,1%
Δανία	4,75	32,6%	5,31	30,0%	5,88	24,5%
Ελβετία	6,06	40,2%	-	-	7,41	29,9%
Ελλάδα	6,50	25,8%	5,77	25,1%	6,77	29,4%
Ην.Βασίλειο	6,22	30,1%	6,25	31,4%	6,36	30,1%
Ιρλανδία	9,83	27,8%	7,7	32,5%	8,10	22,7%
Ισλανδία	10,66	30,2%	13,57	35,2%	11,24	33,9%
Ισπανία	5,65	36,7%	5,15	28,3%	6,77	30,1%
Ιταλία	4,94	37,5%	4,32	26,5%	3,19	50,0%
Κροατία	6,11	20,9%	3,73	23,2%	2,56	27,8%
Λετονία	6,65	37,2%	-	-	-	-
Νορβηγία	9,25	24,3%	6,98	25,5%	7,46	26,3%
Ολλανδία	4,36	24,3%	5,11	30,5%	3,60	33,1%
Ουγγαρία	1,9	63,2%	4,29	40,4%		
Σλοβενία	4,36	33,5%	2,6	30,7%	4,05	20,7%
Σουηδία	4,04	37,1%	3,71	29,6%	4,12	25,3%
Φινλανδία	4,97	44,4%	4,39	35,5%	3,14	20,9%

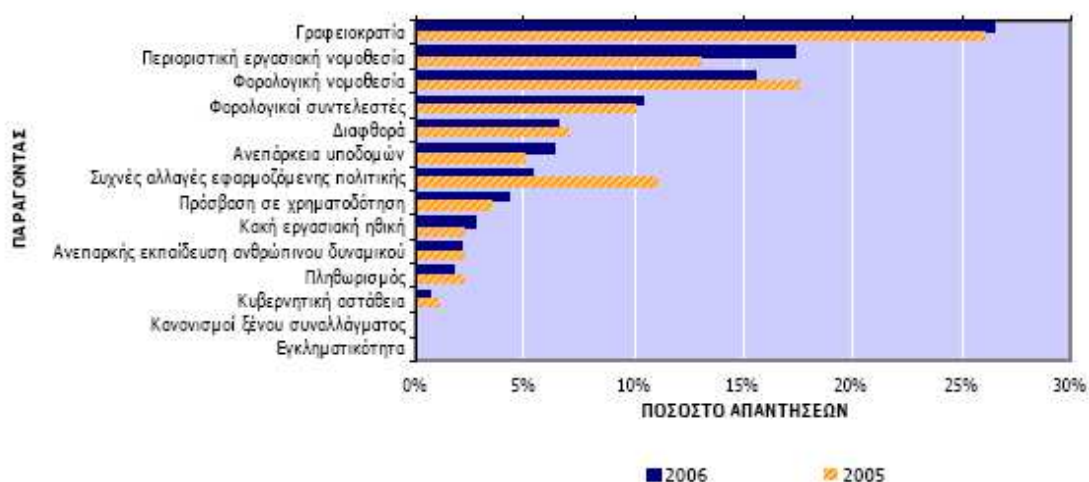
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων GEM

Από τον παραπάνω πίνακα συμπεραίνουμε ότι στους τέσσερις Έλληνες οι οποίοι βρίσκονταν σε φάση εκκίνησης μιας νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας, μόνο μία είναι γυναίκα, και μάλιστα το δεδομένο αυτό παραμένει σταθερό διαχρονικά, ενώ ήταν ενισχυμένο μόνο το 2003 όπου είχε καταγραφεί και το υψηλότερο επίπεδο επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων. Με την επίδοση αυτή, η Ελλάδα κατατάσσεται στις χαμηλότερες θέσεις στην Ευρώπη (ήταν στη χαμηλότερη το 2004). Με δεδομένο δε ότι η ενθάρρυνση της γυναικείας επιχειρηματικότητας αποτελεί κεντρικό στοιχείο των πολιτικών ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στη χώρας μας –όπως βέβαια και στην υπόλοιπη Ευρώπη28- τα δεδομένα αυτά υποδηλώνουν την αστοχία αυτών των πολιτικών και άρα αναδεικνύουν την ανάγκη βαθύτερης ανάλυσης της συμμετοχής των γυναικών στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Ένας τρόπος προσέγγισης του θέματος είναι μέσω της διάκρισης επιχειρηματικότητας

ανάγκης και ευκαιρίας. Έχει ήδη αναφερθεί ότι οι έρευνες του GEM έχουν αποκαλύψει την μεγάλη υπεροχή των γυναικών στην πρώτη κατηγορία, ιδιαίτερα στις υπό ανάπτυξη χώρες. Το ερώτημα λοιπόν που αξίζει να προσεγγιστεί είναι αν η ίδια λογική μπορεί να βοηθήσει στην εξήγηση της χαμηλής επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων των Ελληνίδων.

5.3. Τα σημαντικότερα προβλήματα για την επιχειρηματικότητα

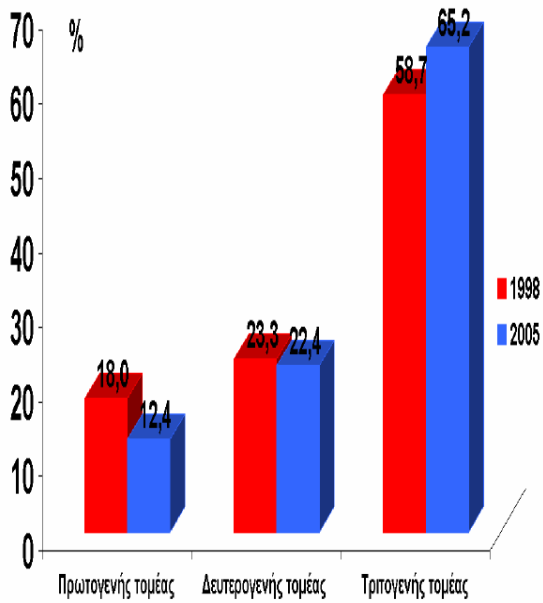
Η γραφειοκρατία εξακολουθεί να αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στη λειτουργία τους. Ακολουθεί η περιοριστική εργασιακή νομοθεσία η οποία, σύμφωνα με το ποσοστό απαντήσεων, θεωρείται σοβαρότερο πρόβλημα σε σχέση με το 2005 και μετά είναι η φορολογική νομοθεσία, οι φορολογικοί συντελεστές και η διαφθορά. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μεγάλη μείωση του ποσοστού των επιχειρήσεων που θεωρούν τις συχνές αλλαγές εφαρμοζόμενης πολιτικής ως σημαντικό πρόβλημα για την επιχειρηματικότητα, ενώ αυξήθηκε λίγο το ποσοστό των επιχειρήσεων που πιστεύουν ότι οι υποδομές είναι ανεπαρκείς.

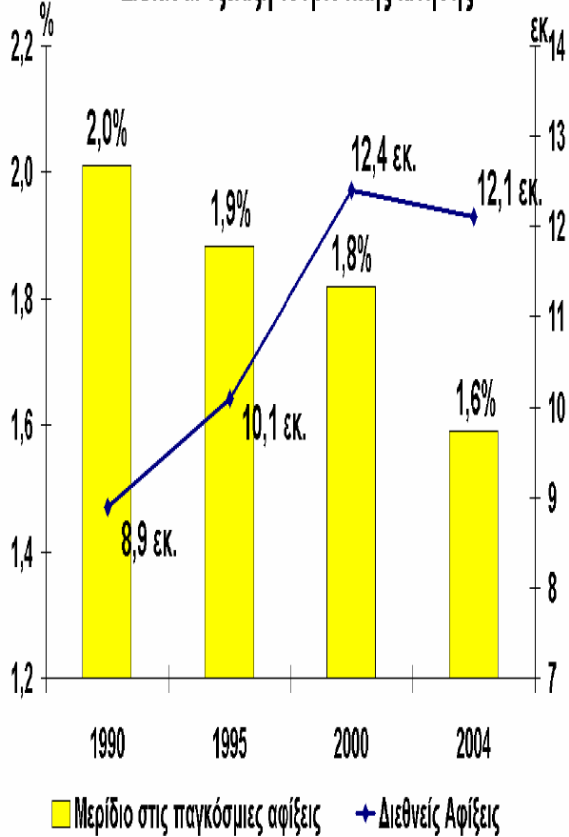
Σημείωση: Από μια λίστα με 14 παράγοντες, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να επιλέξουν τους πέντε περισσότερο προβληματικούς για την επιχειρηματικότητα και να τους αξιολογήσουν με κλίμακα 1 (ο περισσότερο προβληματικός) έως 5 (ο λιγότερο προβληματικός). Το διάγραμμα δείχνει τα ποσοστά απαντήσεων σταθμισμένα σύμφωνα με την αξιολόγηση του κάθε παράγοντα.

Πηγή: WEF

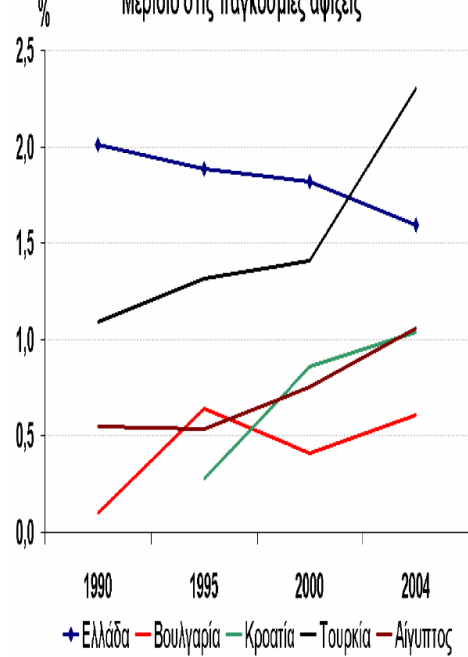
Σύνθεση απασχόλησης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Ελλάδα: εξέλιξη τουριστικής κίνησης

Ελλάδα & ανταγωνιστές Μερίδιο στις παγκόσμιες αφίξεις

Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Μπορεί σήμερα να καταγράφονται ευνοϊκές οι συνθήκες όσον αφορά το διεθνές και Ευρωπαϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον και ταχείς ρυθμοί ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο, αλλά η Ελλάδα θα χρειαστεί να βελτιωθεί σε πολλούς τομείς αν θέλει να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεών της που ανήκουν τόσο στον παραγωγικό και μεταποιητικό κλάδο αλλά και στον κλάδο των υπηρεσιών.

Πέρα από τα κυριότερα προβλήματα που αναφέραμε (γραφειοκρατία, φορολογία κτλ.) σύμφωνα με την έρευνα που διεξάγετε στα πλαίσια του προγράμματος GEM από όπου προέρχεται και η πλειοψηφία των στοιχείων που παρουσιάζουμε, ίσως είναι σκόπιμο να σκεφτούμε και κατά πόσο οι Έλληνες επιχειρηματίες είναι σε θέση να εφαρμόσουν καινούριες μεθόδους διοίκησης ώστε να παράγουμε ποιοτικά, ασφαλή και ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Πόσο οι Έλληνες επιχειρηματίες είναι επαρκώς ενημερωμένοι ή εκπαιδευμένοι ώστε να μπορούν να μειώσουν τα διάφορα κόστη των επιχειρήσεων τους εσωτερικά αλλά και εξωτερικά προς το περιβάλλον όπου λειτουργούν (κοινωνικό, φυσικό, πολιτισμικό κτλ.). Το φυσικό περιβάλλον και ο τουρισμός αποτελούν παραδείγματα συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει η χώρα μας, χωρίς όμως ταυτόχρονα να γίνετε ορθολογική και συνεπής αξιοποίησή τους προς την τόνωση των προϊόντων και υπηρεσιών που παράγουμε και πουλάμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Μελέτες Περιπτώσεων Ανταγωνιστικότητα-Ανάπτυξη-Περιβάλλον

6.1. Η Στρατηγική της Λισσαβώνας

Τον Μάρτιο του 2000, οι Ευρωπαίοι ηγέτες δεσμεύθηκαν να καταστήσουν ως το 2010 την Ε.Ε. «παγκοσμίως, ως την πλέον δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία βασισμένη στην γνώση, ικανή να επιτύχει αειφόρο οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή και σεβασμό για το περιβάλλον». Η στρατηγική της Λισσαβώνας, όπως είναι πλέον γνωστή, αποτελείται από σειρά εκτενών, αλλά και αλληλεξαρτώμενων μεταρρυθμίσεων. Σύμφωνα με την χρησιμοποιηθείσα επιχειρηματολογία, η αποτελεσματικότητα των ενεργειών οποιουδήποτε εκ των Κρατών-Μελών θα ενισχυόταν εάν και άλλα Κράτη-Μέλη ενεργούσαν προς την ίδια κατεύθυνση.

Οι εξωτερικές εξελίξεις από το 2000 ως σήμερα δεν συνέβαλαν στην επίτευξη των εν λόγω στόχων, όμως τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και τα Κράτη-Μέλη της φέρουν σαφώς ευθύνη για την βραδύτητα της προόδου, επειδή απέτυχαν να λάβουν επαρκώς εσπευσμένα τα απαραίτητα μέτρα για την υλοποίηση της στρατηγικής αυτής. Η απογοητευτική αυτή απόδοση οφείλεται σε φόρτο υποχρεώσεων, κακό συντονισμό και αλληλοσυγκρουόμενες προτεραιότητες. Παρ'όλα αυτά, βασικό ζήτημα αποτελεί η έλλειψη αποφασιστικών πολιτικών ενεργειών.

Σύμφωνα με τη στρατηγική της Λισσαβώνας «η βελτιωμένη οικονομική ανάπτυξη και η αύξηση της απασχόλησης παρέχουν τα μέσα στήριξης της κοινωνικής συνοχής και της περιβαλλοντικής αειφορίας. Με την σειρά τους δε, κοινωνική συνοχή και περιβαλλοντική αειφορία δύνανται να συμβάλλουν σε μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης και απασχόλησης».

Η υψηλότερη ανάπτυξη και οι θέσεις εργασίας δεν επιτυγχάνονται με μεμονωμένες ενέργειες. Αντίθετα, εάν εφαρμοστούν ταυτόχρονα μια σειρά αλληλένδετων πρωτοβουλιών και διαρθρωτικών αλλαγών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα έχουν

ως αποτέλεσμα την απελευθέρωση του δυναμικού που αδιαμφισβήτητα αυτή διαθέτει. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται επείγουσα ανάληψη δράσης στους εξής πέντε τομείς πολιτικής:

- **Κοινωνία της Γνώσης:** να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερη για τους ερευνητές και τους επιστήμονες, να αναχθεί ο τομέας της Έρευνας και της Ανάπτυξης σε κορυφαία προτεραιότητα και να προαχθεί η χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ICTs),
- **Εσωτερική Αγορά:** να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά στους τομείς της ελεύθερης διακίνησης αγαθών και κεφαλαίων και να αναληφθούν επείγοντως μέτρα με στόχο την δημιουργία ενιαίας αγοράς υπηρεσιών,
- **Επιχειρησιακό Κλίμα:** να μειωθεί ο συνολικός φόρτος διοικητικών διατυπώσεων, να βελτιωθεί η ποιότητα της νομοθεσίας, να διευκολυνθεί η ταχεία έναρξη λειτουργίας νέων επιχειρήσεων και να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον, το οποίο θα ευνοεί και θα υποστηρίζει περισσότερο τις επιχειρήσεις,
- **Περιβαλλοντική αειφορία:** να επεκταθούν οι οικολογικές καινοτομίες ώστε να καταλάβει η Ευρώπη θέση επικεφαλής στον τομέα της οικολογικής βιομηχανίας, να ακολουθούνται πολιτικές που οδηγούν σε μακροπρόθεσμες και αειφόρες βελτιώσεις της παραγωγικότητας μέσω της οικολογικής αποτελεσματικότητας,
- **Αγορά Εργασίας:** να υλοποιηθούν γρήγορα οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ομάδας Δράσης για την Απασχόληση, να αναπτυχθούν στρατηγικές δια βίου μάθησης για όλους και στρατηγικές διατήρησης ηλικιωμένων στον ενεργό πληθυσμό και τέλος να εδραιωθούν οι συνεργασίες με στόχο την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Η Ευρώπη μπορεί να ανταποκριθεί;

Η Ευρώπη οφείλει να αναπτύξει το δικό της πεδίο εξειδίκευσης, αριστείας και συγκριτικού πλεονεκτήματος, το οποίο συνδέεται αναπόφευκτα με τη δέσμευση για

υλοποίηση της οικονομίας της γνώσης υπό την ευρεία έννοια του όρου – στο σημείο αυτό όμως πρέπει να αντιμετωπίσει την κυριαρχία των ΗΠΑ, οι οποίες απειλούν να παγιώσουν την ηγετική τους θέση. Αυτή την στιγμή το 74% των 300 κορυφαίων εταιρειών πληροφορικής καθώς και το 46% των κορυφαίων 300 εταιρειών από πλευράς δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη είναι αμερικανικές. Το παγκόσμιο μερίδιο της Ε.Ε. στον τομέα των εξαγωγών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο των ΗΠΑ. Το ίδιο ισχύει και για την κατασκευή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας σε όρους συνολικής προστιθέμενης αξίας και αριθμού εργαζομένων στον τομέα. Σε μια παγκόσμια οικονομία, η Ευρώπη, για να ανταποκριθεί στην πρόκληση της Ασίας και των ΗΠΑ, δεν έχει εναλλακτική λύση πέραν της ριζικής βελτίωσης της οικονομίας της γνώσης που διαθέτει και των οικονομικών επιδόσεών της.

Ευρωπαϊκός πληθυσμός

Δύο δυνάμεις – η πτώση της γεννητικότητας και η άνοδος του προσδόκιμου επιβίωσης – αλληλεπιδρούν με αποτέλεσμα μια θεαματική αλλαγή στο μέγεθος και στην ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού της Ευρώπης. Μέχρι το 2020(2) προβλέπεται μείωση του συνολικού μεγέθους του πληθυσμού, ενώ μέχρι το 2050, ο ενεργός πληθυσμός (15-64 ετών) προβλέπεται ότι θα είναι κατά 18% μικρότερος από ό,τι σήμερα με παράλληλη αύξηση των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών κατά 60%. Ως αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών, ο λόγος συνταξιούχων / ενεργού πληθυσμού θα διπλασιαστεί από 24% κατά μέσο όρο σήμερα σε σχεδόν 50% το 2050.

Ο αντίκτυπος γίνεται εντονότερος λόγω του χαμηλού ποσοστού απασχόλησης των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων. Οι εν λόγω εξελίξεις θα έχουν βαθύτατες επιπτώσεις στην Ευρωπαϊκή οικονομία και στην ικανότητά της να χρηματοδοτεί τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας των Ευρωπαϊκών κρατών. Η γήρανση του πληθυσμού θα αυξήσει τη ζήτηση στους τομείς των συντάξεων και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ενώ ταυτόχρονα θα μειώσει τον αριθμό ατόμων εργασίμης ηλικίας που είναι σε θέση να παράγουν τον απαραίτητο πλούτο για την χρηματοδότηση των παραπάνω.

Στην στρατηγική της Λισσαβώνας ορίζονται ως ακολούθως οι εξής στόχοι:

Χάραξη νέου ρυθμιστικού πλαισίου: υιοθέτηση των οδηγιών περί ενεργειακής φορολογίας (2002), περιβαλλοντικής ευθύνης (2004), καθώς και του έκτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον.

Επιτυχής αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος: ταχεία επικύρωση του Πρωτοκόλλου του Κυότο (2003), σημείωση προόδου όσον αφορά την επίτευξη των στόχων του Κυότο (ως το 2005), επίτευξη του στόχου της προέλευσης 12% των πρωτεύοντων ενεργειακών αναγκών και 22% της μεικτής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,

Αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την χρήση ενεργειακών πόρων: αποτελεσματική αντιμετώπιση του αυξανόμενου όγκου κυκλοφορίας, της κυκλοφοριακής συμφόρησης, του θορύβου και της ρύπανσης με πλήρη εσωτερίκευση του κοινωνικού και περιβαλλοντικού τους κόστους, ανάπτυξη Κοινοτικού πλαισίου τιμολόγησης της υποδομής μεταφορών (ευρωτέλος κυκλοφορίας - eurovignette), διασφάλιση της αειφορίας της χρήσης των φυσικών πόρων, αλλά και των επιπέδων αποβλήτων,

Το Περιβάλλον ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την Ευρώπη

Οι άρτια μελετημένες περιβαλλοντικές πολιτικές παρέχουν ευκαιρίες καινοτομίας, δημιουργούν νέες αγορές και, παράλληλα, οδηγούν σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας μέσω βελτιωμένης αποδοτικότητας των πόρων και παροχής νέων επενδυτικών ευκαιριών. Υπ'αυτήν την έννοια, οι περιβαλλοντικές πολιτικές δύνανται να συμβάλλουν στην επίτευξη των κεντρικών στρατηγικών στόχων της Λισσαβώνας, και δη στην αύξηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Επιπροσθέτως, τα επιχειρήματα του να πραγματοποιηθεί η πλήρης ένταξη των περιβαλλοντικών θεμάτων στην στρατηγική της Λισσαβώνας ενισχύονται από την ανάγκη να αντιμετωπισθούν με σοβαρότητα οι υφιστάμενες πιέσεις στο περιβάλλον, ώστε να αποφευχθεί, και σήμερα και στο μέλλον, η πρόκληση ζημιών στην ανθρώπινη υγεία, στην βιοποικιλότητα, την ιδιοκτησία και τις οικονομικές δραστηριότητες. Τυχόν αποτυχία άμεσης λήψης κατάλληλων μέτρων θα επιφέρει μεγαλύτερες, ενδεχομένως μη αναστρέψιμες, βλάβες ή υψηλότερο μακροπρόθεσμο κόστος επανόρθωσης.

Εάν η Ευρώπη επικεντρώσει το ενδιαφέρον της σε τεχνολογίες εξοικονόμησης πόρων, τις οποίες αργότερα θα κληθούν να υιοθετήσουν και άλλες χώρες, θα εξασφαλίσει το πλεονέκτημα της πρωτοκαθεδρίας. Οι Ευρωπαϊκές εταιρείες κατέχουν ήδη παγκόσμια ηγετική θέση σε ορισμένα καθαρά προϊόντα και διαδικασίες, εξασφαλίζοντας κατ'αυτόν τον τρόπο πλεονεκτική θέση σε αναδύομενες αγορές, στις οποίες η ταχεία οικονομική ανάπτυξη προκαλεί αυξανόμενη πίεση στο περιβάλλον.

Χαρακτηριστικό είναι μάλιστα το παράδειγμα της Κίνας όπου σήμερα μόνον τρία στα χίλια άτομα διαθέτουν αυτοκίνητο. Ωστόσο, καθώς η ευημερία των κατοίκων της μεγαλώνει, η Κίνα ενδέχεται να καταστεί η μεγαλύτερη αγορά αυτοκινήτων του κόσμου. Παράλληλα, δεδομένης της σοβαρότητας της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της αύξησης της ζήτησης βενζίνης, η Κυβέρνηση της Κίνας επιδιώκει, μέχρι το 2010, σύγκλιση με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα εκπομπών οχημάτων. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τα συγκριτικά χαμηλά εισοδήματα θα ωθήσει τους καταναλωτές στην Κίνα προς καθαρότερα οχήματα, με κινητήρες μεγαλύτερης ενεργειακής απόδοσης. Οι Ευρωπαίοι κατασκευαστές οχημάτων κατέχουν προνομιακή θέση όσον αφορά την κάλυψη αυτής της ζήτησης.

Η προώθηση οικολογικά αποδοτικών καινοτομιών συνιστά σαφέστατα ευκαιρία αποκόμισης αμοιβαίου οφέλους, η οποία πρέπει να τύχει πλήρους εκμετάλλευσης εν όψει της επίτευξης των στόχων της Λισσαβόνας. Καινοτομίες που έχουν ως αποτέλεσμα χαμηλότερη ρύπανση, προϊόντα μικρότερης έντασης πόρων και καλύτερη διαχείριση των ίδιων των πόρων αποτελούν παράγοντα στήριξης τόσο της ανάπτυξης, όσο και της απασχόλησης, ενώ ταυτόχρονα παρέχουν ευκαιρίες αποσύνδεσης της οικονομικής ανάπτυξης από την κατάχρηση πόρων και την ρύπανση. Τα παραδείγματα οικολογικά αποδοτικών καινοτομιών είναι πολλά, αρχής γενομένης από τις ηλεκτρονικές εφαρμογές για την γεωργία. Καλύπτουν δε τους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών, των χημικών προϊόντων και της υγείας. Το Σχέδιο Δράσης για την Τεχνολογία του Περιβάλλοντος (Environmental Technology Action Plan – ETAP), στοχεύει στην προώθηση της ανάπτυξης και της χρήσης αυτών των τεχνολογιών. Έχει δε ήδη εντοπίσει πολλούς φραγμούς στην αγορά, οι οποίοι πρέπει να αρθούν για να καταστεί η Ευρώπη ικανή να εκμεταλλευθεί πλήρως τις δυνατότητες των οικολογικά αποδοτικών καινοτομιών.

Πρωτίστως, απαιτείται προαγωγή των οικολογικά αποδοτικών καινοτομιών στο πλαίσιο επενδυτικών αποφάσεων μείζονος σημασίας, ειδικότερα στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών. Οι τιμές της αγοράς πρέπει να αντανακλούν το πραγματικό κόστος των διαφόρων προϊόντων και υπηρεσιών για την κοινωνία μας. Ως εκ τούτου, απαιτείται σταδιακή άρση των επιζήμιων για το περιβάλλον επιδοτήσεων και, παράλληλα, προοδευτική ενσωμάτωση των απρόβλεπτων εξελίξεων ή συγκυριών στις τιμές αφού ληφθούν υπ' όψιν, αφ' ενός άλλοι πολιτικοί στόχοι, όπως οι ανταγωνιστικότητα στην παγκόσμια οικονομία και αφ' ετέρου, οι κοινωνικές πτυχές του ζητήματος.

Δεύτερον, ακόμα μεγαλύτερο παράγοντα άσκησης πίεσης στις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στο πεδίο των οικολογικών καινοτομιών συνιστά η περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Οι επενδύσεις σε οικο - αποδοτικά προϊόντα έχουν σήμερα συγκριτικά μακρύτερους χρόνους απόδοσης και συνεπώς ενέχουν μεγαλύτερους κινδύνους για τους επενδυτές. Οι Κάτω Χώρες αποτελούν παράδειγμα όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα Κράτη-Μέλη δύνανται να περιορίσουν την πίεση αυτή καθώς προάγουν την δημιουργία πράσινων επενδυτικών χαρτοφυλακίων υπό την διαχείριση εμπορικών τραπεζών, χορηγώντας φορολογικές ελαφρύνσεις στους ιδιώτες που επιλέγουν να επενδύσουν σε παρόμοια χαρτοφυλάκια. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αυξάνεται η διάθεση κεφαλαίων σε εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην εν λόγω αγορά.

Συμπεράσματα

Η πρόκληση έγκειται σε εξεύρεση της ορθής ισορροπίας μεταξύ οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών επιλογών. Ευρωπαϊκή Ένωση και Κράτη-Μέλη οφείλουν να επιδιώξουν την ανάπτυξη εργαλείων αξιολόγησης των επιπτώσεων, τα οποία θα συμβάλλουν στην λήψη πλήρως τεκμηριωμένων αποφάσεων. Οι αποφάσεις δε αυτές θα πρέπει να λαμβάνονται έχοντας υπ' όψιν, πλην της ανταγωνιστικότητας σε παγκόσμια κλίμακα, και τις συνολικές επιβαρύνσεις και τα οφέλη, τόσο μακροπρόθεσμα, όσο και βραχυπρόθεσμα. Αυτό επιβάλλεται εφ' όσον η Ευρώπη επιθυμεί να διατηρήσει την

παγκόσμια ηγετική της θέση στον τομέα του περιβάλλοντος, χωρίς να αγνοήσει τις συνέπειες της οικολογικής της επιλογής για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Το πρόβλημα, ωστόσο, έγκειται στο γεγονός ότι η στρατηγική της Λισσαβώνας έχει επεκταθεί τόσο ώστε δεν διέπεται πλέον από ένα λογικό ειρμό. Η Λισσαβώνα καλύπτει τα πάντα και ως εκ τούτου τίποτα. Όλοι είναι υπεύθυνοι και συνεπώς κανείς. Το τελικό αποτέλεσμα της στρατηγικής πολλές φορές χάνεται από τον ορίζοντα. Ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων ευρείας κλίμακας χρειάζεται λογικό ειρμό ώστε να γίνεται κατανοητή η αναγκαιότητα εφαρμογής του, με στόχο να γνωρίζουν όλοι γιατί εφαρμόζεται και να γίνεται αποδεκτή η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων οι οποίες είναι ενίοτε επώδυνες. Επίσης όλοι πρέπει να γνωρίζουν ποιος είναι υπεύθυνος.

6.2. «Περιβαλλοντική Λογιστική»

Στη διάρκεια των δυο τελευταίων δεκαετιών παρατηρήθηκε σταδιακά η αύξουσα εμφάνιση πληροφοριών που σχετίζονται με περιβαλλοντικές δαπάνες στις ετήσιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις κατά βάση παρείχαν περιβαλλοντικές πληροφορίες με εθελούσια αποκάλυψη.

Ήδη από 1/1/2005 έχει τεθεί σε εφαρμογή το πρωτόκολλο του Κιότου. Η περιβαλλοντική χρηματοοικονομική πληροφόρηση ως εργαλείο διαμόρφωσης της αληθινής και δίκαιης εικόνας της επιχείρησης (επίσης από 1/1/2005) έχει ως λειτουργικό πλαίσιο δράσης τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Επομένως οι σχετικές πληροφορίες του 'συστήματος εμπορίας ρύπων' με βάση την κοινοτική οδηγία 2002/87 σε εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κιότου, υποχρεωτικά θα αποκαλύπτονται στα πλαίσια των ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων με ταυτόχρονη υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ).

Παραδοσιακά η ανταπόκριση των επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της κοινωνίας και στην έλλειψη σχετικών ρυθμίσεων καταλήγει στην παροχή μη τυποποιημένων πληροφοριών. Ως αποτέλεσμα της σχετικής έλλειψης ρυθμίσεων, οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές πληροφορίες εμφανίζονται κυρίως υπό μορφή εθελοντικής αποκάλυψης.

Ως αντιπροσωπευτικό σώμα η FEE (Federation des Experts Compatibles Europeens) στην Ευρώπη είχε δραστηριοποιηθεί ήδη από το 1992 με την μελέτη που διενήργησε κατόπιν εντολής της ευρωπαϊκής επιτροπής για την επικρατούσα κατάσταση όσον αφορά την περιβαλλοντική λογιστική στα κράτη μέλη. Στην συνέχεια η αυξανόμενη εμπλοκή σε περιβαλλοντικά θέματα της FEE οδήγησε στη δημιουργία μιας περιβαλλοντικής ομάδας εργασίας (Environmental Working Party-EWP-) το 1993. Οι δραστηριότητες της EWP τυπικά ομαδοποιήθηκαν σε τρεις τομείς α) της περιβαλλοντικής λογιστικής, β) της περιβαλλοντικής πληροφόρησης γ) της περιβαλλοντικής ελεγκτικής.

Στο στρατηγικό σχέδιο της EWP η περιβαλλοντική λογιστική περιγράφεται ως ‘η ενασχόληση με περιβαλλοντικά θέματα (κόστη, υποχρεώσεις και πάγια) μέσα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και περιβαλλοντικές εκτιμήσεις’

Στο ίδιο στρατηγικό σχέδιο της EWP η περιβαλλοντική πληροφόρηση περιγράφεται ως ‘η πληροφόρηση με περιβαλλοντικά θέματα τα οποία συνήθως είναι πέρα από την συνήθη χρηματοοικονομική πληροφόρηση’. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να λάβουν τη μορφή π.χ. ξεχωριστών περιβαλλοντικών ισολογισμών ή ξεχωριστών αναφορών ή ακόμη ξεχωριστών κεφαλαίων στα πλαίσια των ετήσιων απολογιστικών ενημερωτικών φυλλαδίων των επιχειρήσεων.

Η FEE (FEE, 1999c) δημοσίευσε μια μελέτη με θέμα ‘Towards a Generally Accepted Framework for Environmental Reporting’ για να συμβάλει στο θέμα της ποιότητας της περιβαλλοντικής πληροφόρησης. Η μελέτη αυτή επικεντρώθηκε στα ποιοτικά χαρακτηριστικά ως θεμέλιο ανάπτυξης της εταιρικής περιβαλλοντικής πληροφόρησης. Η συμβολή της μελέτης αυτής στην ανάπτυξη και τυποποίηση ενός εννοιολογικού πλαισίου για χρηματοοικονομική πληροφόρηση υπήρξε ουσιαστική. Το πλαίσιο από την International Accounting Standards Committee (IASC, 1989) για την ετοιμασία και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που συντάχθηκε απετέλεσε το υπόδειγμα πάνω στο οποίο η μελέτη της FEE βασίστηκε.

Το εννοιολογικό πλαίσιο της ‘εταιρικής περιβαλλοντικής πληροφόρησης’ με αυτήν την παράλληλη πορεία απέκτησε τα χαρακτηριστικά του ‘γενικά αποδεκτού εννοιολογικού πλαισίου’.

Γενικότερα η εταιρική περιβαλλοντική πληροφόρηση μπορεί να αποκτηθεί από τους ενδιαφερομένους μέσω τριών διόδων παρουσίας: α) την εθελοντική αποκάλυψη από τις επιχειρήσεις, β) την υποχρεωτική αποκάλυψη από τις επιχειρήσεις και γ) τις εσωτερικές πηγές αποκάλυψης οι οποίες παρέχουν πρόσθετες πληροφορίες για την δράση των επιχειρήσεων.

Η Ελληνική Πρακτική στην πληροφόρηση περιβαλλοντικών δεδομένων από τις επιχειρήσεις.

Έρευνα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Ιορδάνης Ν. Φλωρόπουλος, Οικονομικό Τμήμα) για την πρακτική που ακολουθήθηκε στην πληροφόρηση περιβαλλοντικών δεδομένων από τις ελληνικές εισηγμένες εταιρίες αφορούσε τις ετήσιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις των, από το έτος 2000 έως και το έτος 2004. Όσον αφορά την Ελλάδα από ένα σύνολο 351 εισηγμένων εταιριών στο Χ.Α.Α διαπιστώθηκε ότι ελάχιστες (λιγότερες από 10) είχαν αποκαλύψει περιβαλλοντικά δεδομένα σε κάποιες από τις ετήσιες χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις. Η αποκάλυψη περιβαλλοντικών πληροφοριών έχει παρατηρηθεί στα πλαίσια του ετησίου απολογισμού των και σε καμία περίπτωση στα πλαίσια του ισολογισμού ή των αποτελεσμάτων χρήσεως. Η σχεδόν παντελής απουσία πληροφόρησης για περιβαλλοντικά δεδομένα από τις ελληνικές επιχειρήσεις έως το τέλος του 2004 ώθησε την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος για πρώτη φορά (2004) να προβεί σε έρευνα δαπανών περιβαλλοντικής προστασίας (ζητούμενα στοιχεία έτους 2001). Οι πληροφορίες που είχαν ζητηθεί από τις επιχειρήσεις, αφορούσαν: (α) τις επενδύσεις «αποκλειστικού εξοπλισμού» και τις επενδύσεις «ενσωματωμένου εξοπλισμού» δηλαδή μόνο το πρόσθετο κόστος, (β) τις λειτουργικές δαπάνες περιβαλλοντικής προστασίας, (γ) τις πληρωμές προς τρίτους για παρασχεθείσες περιβαλλοντικές υπηρεσίες (εντός της χρήσης 2001). Οι ορισμοί που εδίδοντο στα πλαίσια της ερευνάς δαπανών περιβαλλοντικής προστασίας κάλυπταν τις έννοιες (α1) του αποκλειστικού εξοπλισμού και (α2) του ενσωματωμένου εξοπλισμού. Ο αποκλειστικός εξοπλισμός είναι ξεχωριστός από τον εξοπλισμό που χρησιμοποιείται στην παραγωγή και δεν έχει επιπτώσεις στην ίδια τη διαδικασία παραγωγής. Σκοπός του είναι να μειώσει ή να διαχειρισθεί τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τις δραστηριότητες της επιχείρησης, να αποτρέψει τη διασπορά τους ή να μετρήσει το επίπεδο ρύπανσης. Αντίθετα ο ενσωματωμένος εξοπλισμός αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του υπόλοιπου εξοπλισμού παραγωγής. Οι

τομείς περιβαλλοντικής προστασίας που ερευνηθήκαν από την ΕΣΥΕ κάλυπταν την προστασία του αέρα, την διαχείριση λυμάτων, την διαχείριση στερεών αποβλήτων και άλλες δραστηριότητες (π.χ. ηχορύπανση, έδαφος και υπόγεια νερά , βιοποικιλότητα και τοπίο).

***Συμπεράσματα έρευνας ΑΠΘ
(Ιορδάνης Ν. Φλωρόπουλος, Οικονομικό Τμήμα)***

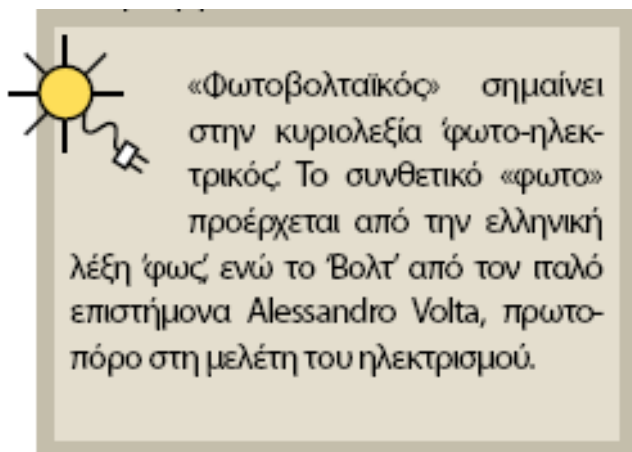
Η εθελοντική αποκάλυψη περιβαλλοντικών χρηματοοικονομικών δεδομένων μέχρι σήμερα από τις επιχειρήσεις μπορεί να χαρακτηριστεί τουλάχιστο ανεπαρκής σε γενικές γραμμές. Η διαπιστωθείσα ανεπάρκεια στην πληροφόρηση περιβαλλοντικών δεδομένων μπορεί να αποδοθεί με την ισχύουσα λογιστική θεωρία. Για παράδειγμα είναι σχετικά δύσκολο να αναγνωρισθούν περιβαλλοντικά οφέλη με σκοπό τον συσχετισμό εσόδων και εξόδων έχοντας υπόψη την βασική λογιστική αρχή του συσχετισμού εσόδων εξόδων (matching principle). Επίσης σύμφωνα με την αρχή της σημαντικότητας (materiality principle) μόνο τα σημαντικά περιβαλλοντικά θέματα θα έπρεπε να παρουσιάζονται και να αναφέρονται. Ο κύριος όμως σκοπός της περιβαλλοντικής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης είναι να πληροφορεί για θέματα τα οποία επηρεάζουν το καθαρό εισόδημα της επιχείρησης. Ως γνωστό οι περιβαλλοντικές δαπάνες και οι περιβαλλοντικές επενδύσεις επενεργούν επί του καθαρού εισοδήματος της επιχείρησης, επομένως είναι σημαντικά θέματα για τους επενδυτές. Άρα, διαπιστώνεται μια αντίφαση στην επιδίωξη της αρχής της σημαντικότητας και στην επιδίωξη της περιβαλλοντικής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Κύριο μέλημα της περιβαλλοντικής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης παραμένει η διαμόρφωση ή η παροχή αληθινής και δίκαιης εικόνας για θέματα περιβαλλοντικών δεδομένων της επιχείρησης. Η περιβαλλοντική χρηματοοικονομική πληροφόρηση ως εργαλείο διαμόρφωσης της αληθινής και δίκαιης εικόνας της επιχείρησης, εφόσον παραμείνει αμετάβλητη και συνεπής διαχρονικά τότε ο κύριος σκοπός της περιβαλλοντικής πληροφόρησης θα έχει επιτευχθεί. Η επίτευξη αυτού του στόχου υλοποιείται με τη βοήθεια των κατάλληλων ΔΛΠ (π.χ. ΔΛΠ 1, ΔΛΠ 32, ΔΛΠ 37) ούτως ώστε να ξεπεραστούν και τα εμπόδια της μη συμβατότητας με την ισχύουσα λογιστική θεωρία.

Από 1/1/2005 μια νέα σελίδα στη χρηματοοικονομική λογιστική έχει επιτευχθεί. Στη σελίδα αυτή καταγράφεται η πρώτη εφαρμογή των Δ.Λ.Π και η συνδυασμένη εφαρμογή της περιβαλλοντικής πληροφόρησης δεδομένων των επιχειρήσεων.

6.3. Φωτοβολταϊκή βιομηχανία

Ο ήλιος παράγει 10.000 φορές περισσότερη ενέργεια από όση καταναλώνει επί του παρόντος η ανθρωπότητα στο σύνολό της. Επομένως, αν καταφέρναμε να δεσμεύσουμε μόνο ένα μικρό ποσοστό αυτής (0,01%), θα μπορούσαμε θεωρητικά να ανταποκριθούμε σε όλες τις ενεργειακές μας ανάγκες.

Οι φωτοβολταϊκές τεχνολογίες (PV) μετατρέπουν ήδη την ενέργεια των ηλιακών ακτίνων παράγοντας ηλεκτρικό ρεύμα για ποικίλες χρήσεις όπως για κατοικίες, αριθμομηχανές ατομικής χρήσης και τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης σε αυτοκινητοδρόμους.

Απαιτείται, ωστόσο, περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη ώστε να καταστούν οι τεχνικές αυτές ευρύτερα ανταγωνιστικές από άποψη κόστους σε σχέση με το ρεύμα που προέρχεται από τα δίκτυα ηλεκτροδότησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα δώσει νέα πολιτική ώθηση στις εν λόγω διεργασίες την προσεχή άνοιξη με τη δημιουργία Πλατφόρμας για τη Φωτοβολταϊκή Τεχνολογία, μιας πολυεπιστημονικής ομάδας για τον σχεδιασμό στρατηγικής με στόχο την ανάπτυξη της συγκεκριμένης μορφής αειφόρου παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος.

Η φωτοβολταϊκή τεχνολογία (PV) μπορεί να είναι ένας καινούριος όρος για πολλούς αλλά δεν είναι μια καινούρια επιστήμη.

Η συγκεκριμένη μέθοδος δέσμευσης ηλιακής ενέργειας με απευθείας μετατροπή του ηλιακού φωτός σε ηλεκτρικό ρεύμα ανακαλύφθηκε το 1839 από τον γάλλο φυσικό Edmond Becquerel (πατέρα του Henri που έδωσε το όνομά του στη μονάδα μέτρησης της ραδιενέργειας). Το πρωτοπόρο αυτό έργο αξιοποιήθηκε στη συνέχεια από την αεροναυπηγική βιομηχανία που τοποθέτησε φωτοβολταϊκούς συλλέκτες σε διαστημόπλοια εξασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αυτόνομη ηλεκτροδότησή τους.

Ωστόσο, μόλις τα τελευταία πέντε χρόνια, εξαιτίας κυρίως της ανόδου της τιμής του πετρελαίου και της αυξανόμενης συνειδητοποίησης της ανάγκης προστασίας του περιβάλλοντος, έχουν αρχίσει να γίνονται σοβαρές επενδύσεις στην εν λόγω τεχνολογία.

Η συγκεκριμένη μορφή ενέργειας παρουσιάζει βασικά πλεονεκτήματα. Είναι φιλική προς το περιβάλλον, καθώς μέσω αυτής παράγεται ηλεκτρικό ρεύμα χωρίς εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, και σε αντίθεση με άλλες μορφές ανανεώσιμης ενέργειας, όπως η αιολική ενέργεια και η ενέργεια των κυμάτων, μπορεί να χρησιμοποιηθεί με αποκεντρωμένο τρόπο σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη, εφόσον το μόνο που απαιτείται είναι φως, έστω και αν δεν είναι έντονο.

Κατά δεύτερον, η φωτοβολταϊκή τεχνολογία μπορεί να συμβάλει στη διασφάλιση της παροχής ενέργειας ούτως ώστε να μην επηρεάζονται οι χρήστες από διακυμάνσεις τιμών ή αποθεμάτων που προκαλούνται από τα τερτίπια των διεθνών εξελίξεων – γεγονός που αποτελεί πολύ σημαντικό ζήτημα για την Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία εισάγει το 50% της ενέργειας που καταναλώνει.

Ανάγκη μείωσης του κόστους

Το 2000, το φωτοβολταϊκό ρεύμα αντιπροσώπευε μόλις το 0,001% της συνολικής παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Ευρώπη και σύμφωνα με μελέτες το ποσοστό αυτό θα παραμείνει κάτω του 5% έως το 2030. Το μοναδικό εμπόδιο που αποτρέπει

την ευρύτερη χρήση της συγκεκριμένης μορφής ηλεκτρικού ρεύματος είναι το κόστος.

Η τιμή 1kWh φωτοβολταϊκού ρεύματος (PV) στην ΕΕ κυμαίνεται μεταξύ €0,30 και €0,60. Οι τιμές ποικίλλουν, καθώς η παραγωγή φωτοβολταϊκού ρεύματος στη Νότια Ευρώπη κοστίζει, για ευνόητους λόγους, λιγότερο από ό,τι στον Βορρά. Η τιμή του, ωστόσο, εξακολουθεί να είναι τετραπλάσια αυτής του κανονικού οικιακού ηλεκτρικού ρεύματος.

Εντούτοις, με τη σταδιακή βελτίωση της τεχνολογίας, το κόστος μειώνεται. Υπολογίζεται ότι κάθε φορά που διπλασιάζεται η παραγωγή φωτοβολταϊκών συλλεκτών, η τιμή πέφτει κατά 20%. Σύμφωνα με τις τρέχουσες προβλέψεις, το φωτοβολταϊκό ρεύμα θα καταστεί ανταγωνιστικό προς το ρεύμα που παράγεται από τα δίκτυα ηλεκτροδότησης έως το 2030, πιθανόν και νωρίτερα εφόσον υπάρξουν σημαντικές αλλαγές στην τιμή των ορυκτών καυσίμων.

Ορισμένοι προβλέπουν ότι μέσω της φωτοβολταϊκής τεχνολογίας θα μπορούσε να παραχθεί έως το 2030 το 4% του παγκόσμιου ηλεκτρικού ρεύματος, ενώ σύμφωνα με ακόμη πιο μακροπρόθεσμες εκτιμήσεις, έως το 2100 το παραγόμενο από το ηλιακό φως ηλεκτρικό ρεύμα θα μπορούσε να εξασφαλίσει έως και το 70% της παγκόσμιας ενέργειας.

Μέσω της φωτοβολταϊκής τεχνολογίας παρέχεται ηλεκτρική ενέργεια σε αυτόνομες διατάξεις όπως μετεωρολογικούς σταθμούς, παρκόμετρα, τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης και, στη συγκεκριμένη περίπτωση, σε έναν πίνακα πληροφοριών σε στάση λεωφορείων.

Η ανάμειξη της Επιτροπής

Η Επιτροπή στηρίζει ενεργά την ανάπτυξη της φωτοβολταϊκής τεχνολογίας, κρίνοντάς την ως μία από τις προτεραιότητες του προγράμματός της που αφορά τα συστήματα αειφόρου ενέργειας, και έχει συνεισφέρει πάνω από €250 εκατομμύρια για την έρευνα στον τομέα αυτό από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα.

Διεύρυνε την οικονομική της υποστήριξη εντάσσοντάς την σε ένα ευρύτερο πλαίσιο πολιτικής στήριξης τον Δεκέμβριο του 2003 με τη σύσταση του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου για την Έρευνα στον χώρο της Φωτοβολταϊκής Τεχνολογίας (PV-TRAC) – ενός σώματος εκπροσώπων προερχόμενων από όλο το φάσμα της αλυσίδας παραγωγής και τροφοδοσίας, την ερευνητική κοινότητα, τον κατασκευαστικό τομέα

Περισσότερα από 1.000 σχολεία σε απομονωμένες αγροτικές περιοχές της Αφρικής έχουν ηλεκτροδοτηθεί μέσω της φωτοβολταϊκής τεχνολογίας, γεγονός που καθιστά δυνατή τη χρήση εκπαιδευτικού οπτικοακουστικού εξοπλισμού ανοίγοντας παράλληλα τον δρόμο και για την πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

και τις κυβερνητικές υπηρεσίες.

Στόχος του εν λόγω Συμβουλίου ήταν να συμβάλει στην ταχεία ανάπτυξη μιας παγκοσμίου επιπέδου και ανταγωνιστικής,

από την άποψη του κόστους, ευρωπαϊκής φωτοβολταϊκής βιομηχανίας για την αιεφόρο παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος με την κατάρτιση ενός προγράμματος με ορίζοντα το 2030 και εξής. Στην προκαταρκτική του έκθεση (Ένα Όραμα για τη Φωτοβολταϊκή Τεχνολογία του 2030 και εξής: Προκαταρκτική Έκθεση του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου για την Έρευνα στον χώρο της Φωτοβολταϊκής Τεχνολογίας), που δημοσιεύτηκε, σκιαγραφούσε τις δυνατότητες της εν λόγω τεχνολογίας και προσδιόριζε τα σημαντικά τεχνικά και μη κωλύματα που παρεμποδίζουν την υλοποίηση των δυνατοτήτων αυτών.

Συγκεκριμένα πρότεινε τη σύσταση μιας Πλατφόρμας για την Ευρωπαϊκή Φωτοβολταϊκή Τεχνολογία, η οποία να κινείται στο ίδιο μήκος κύματος με την Πλατφόρμα για την Ευρωπαϊκή Τεχνολογία Υδρογόνου και Στοιχείων Καυσίμου που συστάθηκε τον Δεκέμβριο του 2003. Η Πλατφόρμα αυτή θα συγκεντρώνει εκπροσώπους από τον κόσμο των επιστημών, της βιομηχανίας και της δημόσιας πολιτικής με στόχο τον σχεδιασμό πρωτοβουλιών, προγραμμάτων και στρατηγικών σε σχέση με τη φωτοβολταϊκή τεχνολογία.

Η φωτοβολταϊκή εγκατάσταση στο Εκθεσιακό Κέντρο του Μονάχου παράγει ετησίως έως και 2 MW ηλεκτρικού ρεύματος.

Η Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων και Βιομηχανίας έχει ενεργό ανάμιξη στις εν λόγω διεργασίες, καθώς συνεργάζεται με συνδέσμους φωτοβολταϊκών βιομηχανιών – ειδικότερα με τον Ευρωπαϊκό Σύνδεσμο Φωτοβολταϊκών Βιομηχανιών (EPIA) – για την εξέταση των ενεχόμενων βιομηχανικών πτυχών και την υποστήριξη μελετών σκοπιμότητας. Καθησυχαστικό είναι το γεγονός ότι η νέα τεχνολογία λαμβάνει υπόψιν παράγοντες οικονομικής και βιώσιμης ανάπτυξης ούτως ώστε με τη λήξη της διάρκειας ζωής των συλλεκτών εντός 30 χρόνων να είναι εύκολη η ανακύκλωση των εξαρτημάτων τους.

Αποκεντρωμένη παραγωγή ενέργειας

Είναι προφανές ότι η φωτοβολταϊκή τεχνολογία είναι συμφέρουσα για τις εταιρίες που την αναπτύσσουν. Εάν αυτές μπορέσουν να αποκτήσουν μια ισχυρή θέση στην αναδυόμενη αυτή αγορά, θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

Επί του παρόντος, η Ιαπωνία, όπου παρατηρείται ενεργός κρατική στήριξη της τεχνολογίας, είναι η πρωτοπόρος του τομέα με ποσοστό 45% επί της παγκόσμιας αγοράς. Οι ευρωπαϊκές εταιρίες, η παραγωγή των οποίων υπερέβη αυτήν των ΗΠΑ κατά το 2002, βρίσκονται στη δεύτερη θέση με ποσοστό 28%. Από τις κορυφαίες 10 εταιρίες του κόσμου στον τομέα αυτόν, πέντε είναι ευρωπαϊκές, τέσσερις ιαπωνικές και μία αμερικανική.

Η φωτοβολταϊκή τεχνολογία είναι ήδη ανταγωνιστική σε ορισμένες περιπτώσεις. Ένα από τα βασικά της πλεονεκτήματα είναι ότι το ηλεκτρικό ρεύμα που παράγει λειτουργεί ανεξάρτητα από το εθνικό δίκτυο ηλεκτροδότησης, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό τόσο για ανθρώπους που ζουν και εργάζονται όσο και για τις επιχειρήσεις που λειτουργούν σε απομακρυσμένες περιοχές όπου είναι δύσκολη η σύνδεση με τα δίκτυα ηλεκτροδότησης. Επιπλέον, το πλεονέκτημα αυτό είναι ιδιαίτερα ευεργετικό για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η παραγωγή σε τοπικό επίπεδο ηλεκτρικού ρεύματος με χρήση φωτοβολταϊκής τεχνολογίας μπορεί να συμβάλει στην εκπλήρωση των δύο προτεραιοτήτων που καθορίστηκαν στην Παγκόσμια Σύνοδο Κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και που αφορούν την ανανεώσιμη ενέργεια και τη διασφάλιση της παροχής πόσιμου νερού, καθώς απαιτείται ενέργεια για την άντληση, τη μεταφορά και τον καθαρισμό του νερού.

Η φωτοβολταϊκή τεχνολογία χρησιμοποιείται επίσης σε ορισμένες εξειδικευμένες αγορές. Το ηλεκτρικό ρεύμα που παράγει απαντά σε ρολόγια, αριθμομηχανές, παρκόμετρα και τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης σε αυτοκινητοδρόμους. Οι κατασκευαστές αυτοκινήτων πολυτελείας εγκαθιστούν την εν λόγω τεχνολογία στην οροφή των οχημάτων για τη λειτουργία των κλιματιστικών συστημάτων τους.

Πιθανόν η πιο έντονη εμφάνιση φωτοβολταϊκών συλλεκτών συναντάται σε κατοικίες. Αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα στη Γερμανία όπου το κόστος για τα νοικοκυριά κρατιέται σε χαμηλά επίπεδα μέσω ενός προγράμματος διατίμησης βάσει του οποίου το εθνικό δίκτυο ηλεκτροδότησης αγοράζει από τη φωτοβολταϊκή βιομηχανία το ηλεκτρικό ρεύμα που απαιτείται για τα νοικοκυριά.

Το γεγονός αυτό έχει επιφέρει μία δεκαπλάσια αύξηση της αγοράς εντός τεσσάρων χρόνων και μία μείωση των τιμών κατά 20%. Η Γερμανία αυτή τη στιγμή διαθέτει σχεδόν το 90% των εγκατεστημένων φωτοβολταϊκών συλλεκτών της Ευρώπης, ενώ η Ισπανία και η Φλάνδρα προετοιμάζονται για την εφαρμογή παρόμοιων προγραμμάτων.

Η φωτοβολταϊκή τεχνολογία παρέχει στους βιομηχανικούς χρήστες μια μορφή ηλεκτρικού ρεύματος η παροχή της οποίας διασφαλίζεται μακροπρόθεσμα και η οποία, όντας φιλική προς το περιβάλλον, συμμορφώνεται προς τις αρχές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Η εν λόγω τεχνολογία ανταποκρίνεται επίσης στους δύο στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης που τέθηκαν σχεδόν 20 χρόνια πριν: να είναι επωφελής τόσο για τις μελλοντικές όσο και για τις σύγχρονες γενιές σε ολόκληρο τον κόσμο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε εξετάζει την έννοια της διαχείρισης του περιβάλλοντος κυρίως σε βάση θεωρητική. Από την άλλη πλευρά, παρουσιάζονται και αναλύονται μέθοδοι που έχουν αναπτυχθεί για την εφαρμογή της λεγόμενης «περιβαλλοντικής διαχείρισης» σε οργανισμούς και επιχειρήσεις. Θεωρητικά αποδεικνύεται χωρίς ενδοιασμούς η συμβολή της περιβαλλοντικής πολιτικής που ακολουθεί μία επιχείρηση στην ανταγωνιστικότητά της. Η Πολιτεία άμεσα εντάσσει την περιβαλλοντική διαχείριση ως προϋπόθεση τόνωσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και χρηματοδοτεί ολόένα και περισσότερες επενδύσεις που στοχεύουν στην υλοποίηση και εφαρμογή τέτοιων συστημάτων. Παρομοίως, επιβεβαιώνεται και η δεύτερη υπόθεση που έχει τεθεί σχετικά με τη μακροχρόνια μείωση κόστους μέσω της καλύτερης οργάνωσης και ελέγχου που επιβάλλεται σε μία επιχείρηση όταν θελήσει να υιοθετήσει ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης ή να πιστοποιηθεί μέσω αυτού.

Ωστόσο αναφέρθηκαν μέθοδοι περιβαλλοντικής πολιτικής και διαχείρισης οι οποίοι βρίσκονται σε πιλοτικό ακόμη στάδιο λόγω του υψηλού κόστους που απαιτείται για την εφαρμογή και υλοποίησή τους. Αυτό βέβαια μπορεί να σημαίνει κάποια βραχυχρόνια υψηλή επένδυση που να μην επιτρέπει τη δημιουργία ευοίωνων οικονομικών προβλέψεων για τον χρονικό ορίζοντα που θα έθετε ως όριο μία επιχείρηση, αλλά τι γίνεται αν σκεφτεί κανείς τα λεγόμενα «εξωτερικά κόστη» (external costs) που ελάχιστες επιχειρήσεις παγκοσμίως λαμβάνουν υπόψη; Δεδομένου του κινδύνου και την κατάσταση συναγερμού που βρίσκεται ο πλανήτης αλλά και το αστικό περιβάλλον το οποίο είναι αμφίβολο αν θα συνεχίσει να αντέχει για πολλά χρόνια ακόμη την περιβαλλοντική επιβάρυνση των επιχειρήσεων, είτε αυτές ανήκουν στον κατασκευαστικό κλάδο είτε στον κλάδο των υπηρεσιών, έχει δημιουργηθεί η άποψη ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επωμίζονται οι ίδιες τα εξωτερικά κόστη. Κάτι τέτοιο φυσικά θα έπρεπε ήδη να συμβαίνει εφόσον τίθεται και αναγνωρίζεται από την παγκόσμια επιστημονική κοινότητα αλλά και από πολιτειακούς και επιχειρηματικούς κύκλους. Η περιβαλλοντική λογιστική που κινείται σε αυτό το λογικό πλαίσιο βρίσκεται και μπορεί να μελετηθεί, δυστυχώς, μόνο σε βάση επιστημονική ή θεωρητική αφού πραγματικά ελάχιστες επιχειρήσεις και οργανισμοί έχουν προσπαθήσει να αναπτύξουν ένα τέτοιο πλαίσιο λειτουργίας

και υπολογισμού του «πραγματικού οφέλους» της προστασίας του περιβάλλοντος για τον επιχειρηματικό κόσμο και για την ανταγωνιστικότητα.

Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα θα πρέπει συμπεράνουμε ότι μία χώρα μπορεί να έχει ένα φυσικό πλεονέκτημα στο να παράγει ένα προϊόν εξαιτίας των κλιματολογικών συνθηκών, πρόσβασης σε ορισμένες φυσικές πηγές, ή διαθεσιμότητας ορισμένων παραγωγικών δυνάμεων. Η διαφοροποίηση αυτών των χαρακτηριστικών μεταξύ των χωρών που αφορούν φυσικά πλεονεκτήματα μπορεί να βοηθήσει στο να κατανοήσουμε πολλές φορές σε ποιες χώρες και γιατί ορισμένοι βιομηχανικοί κλάδοι ή κατηγορίες προϊόντων ευδοκιμούν και σε άλλες όχι. Ο John D. Daniels (2004) στο βιβλίο του, “International Business”, λέει ότι ο Adam Smith επισήμανε, πως ο πλούτος μιας χώρας εξαρτάται από τα αγαθά και τις υπηρεσίες που είναι διαθέσιμα στους κατοίκους αυτής της χώρας. Ο Adam Smith επίσης ανέπτυξε τη θεωρία του απόλυτου πλεονεκτήματος, που συνίσταται από το γεγονός ότι διαφορετικές χώρες παράγουν μερικά προϊόντα πιο αποτελεσματικά από άλλες. Κατά συνέπεια στήριξε και την ιδέα του ελεύθερου εμπορίου, μέσω του οποίου κάθε πολίτης μίας χώρας δεν θα έχει περιορισμό στο να καταναλώσει εγχώρια προϊόντα αλλά θα μπορούσε να βρει φθηνότερα και καλύτερα από κάποια χώρα που «ειδικεύεται» στην παραγωγή τους. Αυτή η διαδικασία δύναται όπως λέει να διαμορφώσει και το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μίας χώρας στην παραγωγή κάποιων προϊόντων.

Σκεφτείτε λοιπόν ποιο θα μπορούσε να είναι το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Ελλάδας αν καταστρέψει τον φυσικό πλούτο της που στην περίπτωση της είναι το φυσικό περιβάλλον και οι θάλασσες που την περιβάλλουν. Πόσο μεγάλο θα ήταν το κόστος σε μία τέτοια περίπτωση και τι επένδυση αξίζει ή συμφέρει μία επιχείρηση να κάνει προς αυτήν την κατεύθυνση, δηλαδή προς την κατεύθυνση «διαχείρισης περιβάλλοντος».

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

European Association of Environmental and Resource Economists (EAERE),
www.eaere.org

European Commission (<http://europa.eu.int/ecolabel>)

European Commission, “EU sectoral competitiveness indicators”, Luxembourg:
Office for Official Publications of the European Communities, 2005

European Commission, “European competitiveness report 2004”, Commission staff
working document SEC(2004)1397, Luxembourg: Office for Official Publications of
the European Communities (2004)

European Commission, “How Member States and candidate countries rank in the
2004 enterprise policy scoreboard” A pocketbook of enterprise policy indicators,
Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities (2004)

Flash Eurobaromete 160 - Taylor Nelson Sofres, “Entrepreneurship”, Realised by
EOS Gallup Europe upon the request of the European Commission (Directorate-
General “Enterprises”) SURVEY: April 2004 ANALYTICAL REPORT: June (2004)

ISO (1996). ISO 14001 Environmental Management Systems-General Guidelines on
Principles, Systems and Supporting Techniques. ISO, Geneva, Switzerland (1996)

ISO, The ISO 14001 Environment. March 1997, ISO, Geneva, Switzerland, (1997)

John D. Daniels, Lee H. Radebaugh, Daniel P. Sullivan “International Business,
Environments and Operations”, (2004), Pearson Education, New Jersey, 10th edition

Karl Aiginger, “Europe’s position in quality Competition”, Austrian Institute of
Economic Research WIFO, Enterprise Papers No 4 – 2001, Luxembourg: Office for
Official Publications of the European Communities (2001)

Office for National Statistics, “Total Environmental Protection Expenditure 2001-
2004”, November (2005)

PEFC, The Lisbon Resolutions. In: www.pefc.org/lisbon3.htm, (2001)

Steinbach Nancy, “Environmental taxes in the European economy 1995-2003”,
Statistics in focus (1/2007)

Susan Summers Raines, “Implementing ISO 14001—An International Survey
Assessing the Benefits of Certification”, Corporate Environmental Strategy, Vol. 9,
Issue 4, 418-426, (2002)

Susan Summers Raines, “Implementing ISO 14001—An International Survey
Assessing the Benefits of Certification”, Corporate Environmental Strategy, Vol. 9,
Issue 4, 418-426, (2002)

United Nations Conference on Environment and Development, Earth Summit'92, Rio de Janeiro (1992)

United Nations Publication, Certification Update for the ECE Region, Summer 1999 World Trade Organisation. (<http://www.gatt.org/>)

Γκίκας Α. Χαρδούβελης, “ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ”, Συνέδριο ΤΕΕ Αθήνα, 4 Ιουλίου (2006)

Γρηγορίου Π., Σαμιώτης Γ., Τσάλτας Γ., Η συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη-Νομική και Θεσμική Διάσταση, Παπαζήσης, Αθήνα (1993)

Έκθεση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου προεδρευομένης από τον Wim Kok, “Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ Η στρατηγική της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση”, Λουξεμβούργο: Γραφείο Επίσημων Δημοσιεύσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004) Η έκθεση αυτή διατίθεται και στον ακόλουθο δικτυακό τόπο: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/index_en.html

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, “Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010”, Βρυξέλλες, 24.1.2001 COM (2001) 31, τελικό 2001/0029 (COD)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, “Σύσταση της Επιτροπής, της 30ής Μαΐου 2001, σχετικά με τη λογιστική καταχώρηση, την εκτίμηση και τη γνωστοποίηση των περιβαλλοντικών πτυχών στους ετήσιους λογαριασμούς και στις ετήσιες εκθέσεις των εταιρειών”, [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό E(2001) 1495], Επίσημη *Εφημερίδα* αριθ. L 156 της 13/06/2001 σ. 0033 – 0042

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, “Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Περιβάλλον, Καθήκοντα και Δικαιώματα του Πολίτη”, Αθήνα (1995)

ΕΣΑΑ Εθνικό Συμβούλιο για την Ανταγωνιστικότητα & Ανάπτυξης, Υπουργείο Ανάπτυξης, “Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα (2005)”, Ιανουάριος (2006)

ΕΣΑΑ Εθνικό Συμβούλιο για την Ανταγωνιστικότητα & Ανάπτυξης, Υπουργείο Ανάπτυξης, “Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα (2003)”, Ιανουάριος (2004)

ΕΣΑΑ Εθνικό Συμβούλιο για την Ανταγωνιστικότητα & Ανάπτυξης, Υπουργείο Ανάπτυξης, “Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα (2004)”, Ιανουάριος (2005)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Ένα Ποιοτικό Περιβάλλον, πως συμβάλει η Ευρωπαϊκή Ένωση”, Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας, Δημοσιεύσεις, B-1049 Βρυξέλλες (2006)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Περιβάλλον”, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο (1998)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Περιβάλλον για τους Ευρωπαίους”, Περιοδικό της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος, Αρ. 25, Σεπτέμβριος (2006)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Ευρώπη των Επιχειρήσεων», europa.eu.int/comm/enterprise/library/enterprise-europe, Τεύκος 18 Ιανουάριος–Μάρτιος 2005, Ευρωπαϊκές Κοινότητες (2005)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η Ευρώπη των Επιχειρήσεων», europa.eu.int/comm/enterprise/library/enterprise-europe, Τεύκος 20 Οκτώβριος–Δεκέμβριος 2005, Ευρωπαϊκές Κοινότητες (2005)

Ιορδάνης Ν. Φλωρόπουλος, “ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ” Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Οικονομικό Τμήμα, (2007)

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, “Περιβαλλοντική Έκθεση”, Θεσσαλονίκη, Greece (2005)
Ηλεκτρονική πηγή: www.uom.gr

ΣΕΒ, “Hellas 1000, Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα”, Αθήνα, Δεκέμβριος (2006),
Με την υποστήριξη της Ναυτεμπορικής

ΣΕΒ, “Δελτίο Ανταγωνιστικότητας” Έρευνα και Ανάλυση, Παρατηρητήριο Ανταγωνιστικότητας, Μηνιαίο Δελτίο Ανταγωνιστικότητας, Τεύχος 43 Σεπτέμβριος (2006)

ΣΕΒ, “Δελτίο Ανταγωνιστικότητας” Έρευνα και Ανάλυση, Παρατηρητήριο Ανταγωνιστικότητας, Μηνιαίο Δελτίο Ανταγωνιστικότητας, Τεύχος 32 Σεπτέμβριος (2005)

ΣΕΒ, “ΕΛΛΑΔΑ 2002: Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ” Έρευνα και Ανάλυση, Παρατηρητήριο Ανταγωνιστικότητας, Μηνιαίο Δελτίο Ανταγωνιστικότητας, Τεύχος 6 Φεβρουάριος (2003)

Σταύρος Ιωαννίδης & Άγγελος Τσακανίκας “Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2005-2006”, ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, Αθήνα, Νοέμβριος (2006)

Υπουργείο Ανάπτυξης & Ευρωπαϊκή Ένωση, Γ’ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης «Ανταγωνιστικότητα», “Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Επιχειρήσεων”, (ΕΠΙΑΝ), Αθήνα (2001)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Διαφορετικοί ορισμοί της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας

Η εθνική ανταγωνιστικότητα είναι το πλέγμα εκείνο των παραγόντων, πολιτικών και θεσμών που προσδιορίζουν το επίπεδο της παραγωγικότητας μιας χώρας. Η αύξηση της παραγωγικότητας – δηλαδή η καλύτερη χρήση των διαθέσιμων πόρων και συντελεστών – είναι η κινητήρια δύναμη πίσω από τους ρυθμούς απόδοσης των επενδύσεων, που με τη σειρά τους προσδιορίζουν τα συνολικά επίπεδα ανάπτυξης της οικονομίας. Άρα, μια πιο ανταγωνιστική οικονομία είναι η οικονομία που πιθανότατα θα αναπτυχθεί ταχύτερα στο μεσο- και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

(World Economic Forum 2006: 3)

Η ανταγωνιστικότητα των χωρών είναι το πεδίο εκείνο της οικονομικής θεωρίας που αναλύει τα στοιχεία και τις πολιτικές εκείνες που διαμορφώνουν την ικανότητα μιας χώρας να δημιουργεί και να διατηρεί ένα περιβάλλον που υποστηρίζει μεγαλύτερη παραγωγή αξίας για τις επιχειρήσεις και μεγαλύτερη ευημερία για τους πολίτες.

(Institute for Management Development 2006)

Η εθνική ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να παράγει και να διανέμει προϊόντα και υπηρεσίες στη διεθνή οικονομία σε ανταγωνισμό με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παράγονται από άλλες χώρες, και αυτό να το κάνει με τρόπο που να εξασφαλίζει αυξανόμενο βιοτικό επίπεδο. Το τελικό κριτήριο δεν είναι ένα «ευνοϊκό» εμπορικό ισοζύγιο, ένα πλεονασματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ή μια αύξηση στα συναλλαγματικά αποθέματα: είναι η αύξηση στο βιοτικό επίπεδο. Το να είναι ανταγωνιστική μια χώρα σημαίνει να μπορεί να απασχολεί εθνικούς πόρους, κυρίως το εργατικό δυναμικό της, με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκομίζει αυξανόμενα πραγματικά εισοδήματα μέσω της εξειδίκευσης και του εμπορίου στη διεθνή οικονομία.

(Scott και Lodge 1985: 15)

Ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα να παράγει κανείς αγαθά και υπηρεσίες που πληρούν τα κριτήρια των διεθνών αγορών ενώ οι πολίτες αποκομίζουν ένα επίπεδο

διαβίωσης που είναι αυξανόμενο και διατηρήσιμο στο μακροχρόνιο ορίζοντα. (US Competitiveness Policy Council, First Report to the President and Congress, 1992)

Ανταγωνιστικότητα είναι ο βαθμός στον οποίο ένα κράτος μπορεί, υπό συνθήκες ελεύθερης και δίκαιης αγοράς, να προσφέρει αγαθά και υπηρεσίες που πληρούν τα κριτήρια των διεθνών αγορών, διατηρώντας και αυξάνοντας ταυτόχρονα τα πραγματικά εισοδήματα των ανθρώπων μακροχρόνια.

(OECD 1992: 237)

Η ανταγωνιστικότητα ενέχει στοιχεία παραγωγικότητας, αποτελεσματικότητας και κερδοφορίας. Αλλά δεν είναι αυτοσκοπός ή απλός στόχος. Είναι ένα ισχυρό μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου και της κοινωνικής ευημερίας – ένα εργαλείο για την επίτευξη στόχων. Αυξάνοντας την παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητα στα πλαίσια της διεθνούς εξειδίκευσης, η ανταγωνιστικότητα προσφέρει παγκοσμίως τη βάση για την αύξηση των εισοδημάτων κατά μη πληθωριστικό τρόπο.

Competitiveness Advisory (Ciampi) Group, “Enhancing European Competitiveness”. First report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State, June 1995.

Πρέπει να δούμε την ανταγωνιστικότητα ως το κύριο μέσο αύξησης του βιοτικού επιπέδου, απασχόλησης των ανέργων και εξάλειψης της φτώχειας.

Competitiveness Advisory (Ciampi) Group. “Enhancing European Competitiveness”. Second report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State, December 1995

Η ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα μιας χώρας να πετύχει διατηρήσιμα υψηλούς ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

(World Economic Forum 1996: 1

Η έννοια της ανταγωνιστικότητας περιλαμβάνει τόσο την αποδοτικότητα (επίτευξη στόχων με το μικρότερο δυνατό κόστος) όσο και την αποτελεσματικότητα (επιλογή των κατάλληλων στόχων). Αυτή η επιλογή βιομηχανικών στόχων είναι κρίσιμη. Η

ανταγωνιστικότητα περιλαμβάνει τόσο τους στόχους όσο και τα μέσα για την επίτευξή τους.

(Buckley, et al. 1988)

Ανταγωνιστικότητα σημαίνει υποστήριξη της ικανότητας των επιχειρήσεων, κλάδων, περιφερειών, χωρών ή διακρατικών περιοχών να δημιουργούν σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος και απασχόλησης των συντελεστών τους, ενώ παραμένουν εκτεθειμένες στο διεθνή ανταγωνισμό.

(OECD 1996)

Η ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να πετύχει τους βασικούς στόχους της οικονομικής της πολιτικής, ιδιαίτερα την αύξηση του εισοδήματος και της απασχόλησης, χωρίς να αντι αντιμετωπίσει προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών της.

(Fagerberg 1996: 355)

Η ικανότητά μας να προσφέρουμε αγαθά και υπηρεσίες που πληρούν τα κριτήρια του διεθνούς ανταγωνισμού ενώ οι πολίτες μας απολαμβάνουν ένα βιοτικό επίπεδο που αυξάνεται και είναι διατηρήσιμο.

(Tyson 1992)

Μια χώρα θεωρείται ανταγωνιστική αν πουλάει αρκετά προϊόντα και υπηρεσίες, με εισοδήματα για τους συντελεστές συμβατά με τις προσδοκίες και βλέψεις (τρέχουσες και συνεχώς μεταβαλλόμενες) της χώρας, υπό συνθήκες (μακρο-οικονομικές και κοινωνικές) που κρίνονται ως ικανοποιητικές από τους πολίτες.

(Aiginger 1996: 141)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Σχετική βελτίωση των επιδόσεων των παλαιών Κρατών-Μελών βάσει των επιλεγμένων διαρθρωτικών δεικτών

Εξέλιξη ¹		AT	BE	DE	DK	ES	FI	FR	EL	IE	IT	LU	NL	PT	SE	UK		EE-25	EE-15	ΗΠΑ
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Μονάδα Αγοραστικής Δύναμης – ΜΑΔ, Ε.Ε.15=100)	1999-2003	1.2	1.2	0.8	1.1	2.1	2.3	1.4	3.9	4.8	1.1	2.9	0.5	0.4	1.9	2.1		1.5	1.4	1.2
Παραγωγικότητα εργασίας ανά απασχολούμενο (ΜΑΔ, Ε.Ε.15=100)	1999-2003	1.1	0.8	0.7	1.7	0.6	1.4	0.6	3.9	3.6	-0.4	-0.1	0.1	0.2	1.2	1.7		1.0	0.7	1.9
Ποσοστό απασχόλησης (%) ²	1999-2003	0.2	0.1	-0.1	-0.2	1.5	0.3	0.6	0.6	0.5	0.9	0.3	0.4	-0.1	0.3	0.2		0.3	0.5	-0.7
Ποσοστό απασχόλησης γυναικών (%) ²	1999-2003	0.8	0.4	0.4	-0.1	1.9	0.6	0.8	0.8	0.9	1.1	0.9	0.9	0.3	0.5	0.3		0.6	0.8	-0.5
Ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων μεγαλύτερων ηλικιών (%)	1999-2003	0.2	0.9	0.4	1.4	1.5	2.7	2.0	0.8	1.3	0.7	0.9	2.1	0.2	1.2	1.5		1.0	1.2	0.5
Αποκτηθείσα εκπαίδευση (20-24) (%)	1999-2003	-0.2	1.3	-0.5	0.3	-0.4	-0.4	0.2	0.6	0.9	0.9	-0.4	0.3	1.9	-0.2	0.7		0.5	0.3	
Δαπάνες για Έρευνα & Ανάπτυξη (% ΑΕΠ)	1999-2003	0.07	0.11	0.02	0.14	0.05	0.05	0.00	-0.02	-0.02	0.04		-0.07	0.05	0.31	0.01		0.03	0.02	0.03
Επιχειρηματικές επενδύσεις (%ΑΕΠ)	1999-2003	-0.02	-0.28	-0.83	0.02	0.33	-0.38	-0.07	0.65	-0.33	-0.03	-1.10	-0.75	-1.00	-0.38	-0.30		-0.25	-0.30	
Συγκριτικά επίπεδα τιμών	1999-2002	0.4	-1.8	0.0	2.5	0.4	1.2	-1.7	-1.2	4.9	1.3	0.5	0.4	0.8	-1.0	0.1		0.2	0.0	4.4

(Ε.Ε. 15=100)																				
Ποσοστό γενικού πληθυσμού στο όριο της φτώχειας(%)	1999-2003	0.0	0.0	0.0	-0.5	0.0	0.0	0.0	-0.5	1.0	0.5	-0.5	0.0	-0.5	0.0	-1.0	0.0	0.0		
Ποσοστό γενικού πληθυσμού σε μακροπρόθεσμη ανεργίας (%)	1999-2003	0.0	-0.3	0.1	0.0	-0.5	-0.2	-0.2	-0.3	-0.2	-0.5	0.1	-0.1	0.1	-0.2	-0.2	0.0	-0.2		
Διασπορά περιφερειακών ποσοστών απασχόλησης	1999-2003	0.2	-0.1	0.2	-	-0.5	-0.2	-0.5	-0.4	-	-0.1	-	0.0	0.3	-0.2	-0.3	-0.1	-0.5		
Εκπομπές αερίων επιβαρυντικών για το φαινόμενο του θερμοκηπίου (αριθμοδείκτης έτουςβάσης=100)	1999-2002	1.9	0.4	-0.1	-2.0	3.4	2.0	-0.6	3.6	1.6	0.9	4.6	0.2	1.2	-0.2	-0.6	0.1	0.3	0.4	
Ενεργειακή ένταση οικονομίας	1999-2002	0.7	-10.0	-1.3	-3.0	0.7	-1.3	-1.7	-1.7	-5.7	-3.3	1.7	0.0	2.3	-4.7	-7.3	-2.7	-2.3	-4.0	
Όγκος μεταφορών	1999-2002	3.0	7.0	-0.6	-2.8	8.6	-0.9	-2.8	-5.0	3.9	0.6	7.1	-2.7	3.2	-0.3	-2.5	-0.1	0.0	-0.8	

Πηγή: Eurostat, εάν δεν αναφέρεται διαφορετική πηγή. Εάν επιθυμείτε αναλυτικούς ορισμούς ή ερμηνευτικά σχόλια όσον αφορά τους δείκτες καθώς και τις μεμονωμένες αξίες παρακαλούμε επισκεφθείτε την ακόλουθη ιστοσελίδα: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

(3) Επίπεδα του έτους στο οποίο γίνεται αναφορά ή του τελευταίου έτους για το οποίο υπάρχουν στοιχεία

(4) Στοιχεία για την απασχόληση στις ΗΠΑ: πηγή ΟΟΣΑ

Πίνακας Ε.Ε.-15 – Λόγος εξαρτώμενου πληθυσμού μεγαλύτερης ηλικίας

	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
BE	26	26	27	30	33	37	42	45	46	46	45
DK	22	23	27	29	32	34	38	39	40	38	36
DE	24	28	30	31	34	38	44	50	50	49	49
EL	26	28	29	31	33	35	38	43	47	52	54
ES	25	26	27	29	31	34	39	45	52	58	60
FR	24	25	25	29	33	36	40	43	45	45	46
IE	17	17	17	20	22	25	27	29	33	37	40
IT	27	29	31	34	37	40	46	53	59	62	61
LU	21	23	24	26	28	32	36	40	41	40	38
NL	20	21	22	26	30	33	38	42	44	42	41
AT	23	25	27	30	32	37	45	52	54	54	54
PT	23	25	25	27	29	31	33	37	41	45	46
FI	22	23	25	31	36	39	43	44	43	43	44
SE	27	27	29	33	35	37	40	41	42	42	42
UK	24	24	24	27	29	32	37	41	43	42	42
EU	24	26	27	30	32	36	41	45	48	49	49

Σημείωση: Πληθυσμός ηλικίας 65+ ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών

Πηγή: Υπολογισμοί της Επιτροπής βάσει στατιστικών στοιχείων Eurostat – κεντρικό σενάριο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Ο μεταποιητικός κλάδος είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομία της ΕΕ. Η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την ανάπτυξή του αποτελεί ουσιαστική και παράλληλα, συνεχή και σύνθετη πρόκληση. Η Επιτροπή ανανέωσε την απάντησή της δημοσιεύοντας ανακοινωθέν σχετικά με την βιομηχανική της πολιτική. Το ανακοινωθέν αυτό στηρίζεται σε μια νέα ολοκληρωμένη προσέγγιση που έχει ως στόχο τη μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των επιμέρους πολιτικών και τη βελτίωση της συνάφειάς τους με τους μεμονωμένους τομείς.

Ο μεταποιητικός κλάδος στην ΕΕ βιώνει επί του παρόντος μια επανάσταση λόγω των νέων ευκαιριών και προκλήσεων. Η ανάπτυξη τεχνολογιών επιτρέπει την άμεση εισαγωγή νέων προϊόντων στην αγορά και μεγαλύτερη ευελιξία στις παραγωγικές διαδικασίες. Συγχρόνως, ενώ οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η Ένωση καλείται να αντιμετωπίσει έναν πιο έντονο διεθνή ανταγωνισμό ως χώρος για επενδύσεις στον τομέα της παραγωγής και της Ε & Α (βλ. πλαίσιο, σελ. 6).

Παρόλο που οι επιδόσεις των περισσότερων μεμονωμένων κλάδων μεταποίησης ήταν ικανοποιητικές σε σχέση με τις επιδόσεις των αντίστοιχων κλάδων στις εκβιομηχανισμένες οικονομίες, η γενική εικόνα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του παγκόσμιου περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής των κλάδων τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στον μεταποιητικό κλάδο στην Ευρώπη φαίνεται ότι αποτελεί σημαντική αιτία για την μικρότερη αύξηση της παραγωγικότητας σε σύγκριση με τις ΗΠΑ.

Σημαντικοί τομείς όπως η μηχανολογία, η χημική βιομηχανία και η αυτοκινητοβιομηχανία διατήρησαν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και, σε σχέση με τους αντίστοιχους κλάδους στον υπόλοιπο κόσμο, κατέγραψαν εμπορικά πλεονάσματα. Ωστόσο, το συνολικό εμπόριο στην Ευρώπη συνεχίζει να είναι συγκεντρωμένο σε τομείς που χρησιμοποιούν μεσαίου και υψηλού επιπέδου τεχνολογίες και εργαζομένους

Η μεταποιητική βιομηχανία στην ΕΕ

- Παρέχει το 1/5 περίπου της συνολικής παραγωγής
- Απασχολεί γύρω στα 34 εκατομμύρια εργαζόμενους
- Οι ΜΜΕ απασχολούν το 58 % των εργαζομένων στον μεταποιητικό κλάδο
- Αντιπροσωπεύει το 75 % των εξαγωγών
- Αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω του 80 % των ιδιωτικών δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη (Ε & Α)
- Είναι στενά συνδεδεμένη με τις υπηρεσίες: οι δαπάνες του μεταποιητικού κλάδου για υπηρεσίες αντιστοιχούν στα δύο τρίτα περίπου της προστιθέμενης αξίας του

χαμηλού έως μεσαίου επιπέδου ειδίκευσης. Το γεγονός αυτό εκθέτει την Ευρωπαϊκή Ένωση στον εντονότερο ανταγωνισμό που προέρχεται από τους παραγωγούς των αναδυόμενων οικονομιών που αυξάνουν τον όγκο των εξαγωγών τους.

Η ανακοίνωση *Υλοποίηση του Κοινοτικού Προγράμματος της Λισσαβώνας: ένα πλαίσιο πολιτικής για την ενίσχυση του μεταποιητικού κλάδου στην ΕΕ* προς μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής, τονίζει τον οριζόντιο χαρακτήρα της βιομηχανικής πολιτικής και απορρίπτει την επιστροφή στην προσέγγιση του επιλεκτικού παρεμβατισμού. Ωστόσο, η ανακοίνωση λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των μεμονωμένων τομέων και προτείνει ένα συνδυασμό πολιτικών προσαρμοσμένων με τρόπο που να επιτρέπουν την εκμετάλλευση των συγκεκριμένων ευκαιριών και την αντιμετώπιση των προκλήσεων.

Η ανακοίνωση περιλαμβάνει λεπτομερή ανάλυση 27 βιομηχανικών τομέων προκειμένου να καθοριστεί σε ποιο βαθμό οι μηχανισμοί της βιομηχανικής πολιτικής επηρεάζουν τις επιδόσεις των εν λόγω τομέων. Η επιλογή των τομέων πολιτικής που ακολουθούν βασίστηκε στον αντίκτυπο που έχουν στην αύξηση της παραγωγικότητας και τον διεθνή ανταγωνισμό: ενιαία αγορά, γνώση, βελτίωση της νομοθεσίας, ενέργεια και περιβάλλον, συμμετοχή στην παγκόσμια αγορά και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Οι μεμονωμένοι τομείς κατατάσσονται σε τέσσερις ευρύτερες τομεακές κατηγορίες: επιστήμη των τροφίμων και βιοεπιστήμες, μηχανήματα και συστήματα, μόδα και σχεδιασμός και τέλος, βασικά και ενδιάμεσα προϊόντα. Η ανακοίνωση αναφέρει ότι οι προκλήσεις διαφέρουν από τομέα σε τομέα αλλά τονίζει εκείνους στους οποίους κατά τις διατομεακές δράσεις πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση (βλ. πίνακα σελ. 8).

Ποικίλες προκλήσεις

Η βιομηχανία τροφίμων και βιοεπιστημών (π.χ. τροφίμων και ποτών, φαρμακευτικών προϊόντων και βιοτεχνολογίας) αντιπροσωπεύει το ένα πέμπτο της προστιθέμενης αξίας του μεταποιητικού κλάδου στην Ευρώπη και χαρακτηρίζεται από μέτριους έως υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Οι σημαντικότερες προκλήσεις αυτής της κατηγορίας αφορούν τη γνώση και τη βελτίωση της νομοθεσίας. Αυτές οι άκρως καινοτόμες βιομηχανίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την Έρευνα και Ανάπτυξη, την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων και τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που εισάγουν καινοτομίες.

Οι παραπάνω βιομηχανίες βασίζονται σε κανονισμούς που αναθεωρούνται και επικαιροποιούνται σε τακτική βάση προκειμένου να συμβαδίζουν με την τεχνολογική πρόοδο, διασφαλίζοντας παράλληλα την ικανοποίηση των προτύπων υγείας και

ασφάλειας. Συνεπώς η σύγκλιση των διεθνών κανονιστικών ζητημάτων αποτελεί ένα από τα θέματα συζήτησης. Μεταξύ των βασικών προκλήσεων περιλαμβάνεται η ανάγκη για μεγαλύτερη πρόοδο ως προς τη δημιουργία μιας άκρως ανταγωνιστικής ενιαίας αγοράς φαρμακευτικών προϊόντων. Συγχρόνως η πρόσβαση σε αγορές τρίτων

Επιστήμη των τροφίμων και βιοεπιστήμες

ΦΑΡΜΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

- τομέας πολύ υψηλής προστιθέμενης αξίας
- συμβάλλει σημαντικά στο εμπορικό πλεόνασμα της ΕΕ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ:

- πτώση των δαπανών στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης
- έλλειψη εξειδικευμένων ερευνητών
- κατακερματισμός της αγοράς
- πνευματικά δικαιώματα (IPR)

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Ο διεθνής ανταγωνισμός στον τομέα των δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη επιτείνεται συνεχώς. Οι μεταβολές στην παγκόσμια αγορά, σε συνδυασμό με παράγοντες όπως οι ανθρωπίνι πόροι, η ποιότητα των συστημάτων έρευνας και καινοτομίας σε εθνικό επίπεδο, η ομαδοποίηση των επιχειρήσεων και η ύπαρξη πόλων αριστείας διαδραματίζουν όλο και σημαντικότερο ρόλο στον καθορισμό των δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη.

Υπάρχουν στοιχεία που συνηγορούν ότι η ΕΕ, ως χώρος που προσφέρεται για έρευνα, δεν επωφελείται πλήρως των πλεονεκτημάτων της. Οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία προσελκύουν υψηλότερα ποσά για Έρευνα και Ανάπτυξη από ό,τι η Ένωση ενώ, παράλληλα υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι χώρες όπως η Κίνα και η Ινδία καθίστανται σημαντικοί χώροι για νέες επενδύσεις στον τομέα αυτό. Για παράδειγμα, η ΕΕ διαθέτει ποσά υψηλότερα κατά 2 δισεκατομμύρια ευρώ σε επενδύσεις για Έρευνα και Ανάπτυξη στις ΗΠΑ από ό,τι οι ΗΠΑ στην ΕΕ. Οι ΗΠΑ επίσης, προσελκύουν περισσότερους ερευνητές και υψηλά εξειδικευμένο προσωπικό. Η τάση αυτή θα πρέπει να δημιουργήσει ιδιαίτερο προβληματισμό αφού οδηγεί στην απορρόφηση των ερευνητών της Ευρώπης από άλλες χώρες.

Η ροή των άμεσων ξένων επενδύσεων της ΕΕ προς τις αναδυόμενες ασιατικές οικονομίες σημείωσε αύξηση τα τελευταία έτη αλλά το ποσοστό τους επί των συνολικών ροών επενδύσεων παραμένει περιορισμένο. Στους περισσότερους κλάδους του μεταποιητικού τομέα, η τάση μετεγκατάστασης επιχειρήσεων της ΕΕ σε χώρες με χαμηλότερο κόστος είναι περιορισμένη. Ωστόσο, είναι απαραίτητη η βελτίωση του τρόπου διαχείρισης των μεταρρυθμίσεων προκειμένου να αποφεύγονται οδυνηρές συνέπειες σε τοπικό επίπεδο ή εντός ενός συγκεκριμένου τομέα, ειδικότερα ως προς τους εργαζομένους με χαμηλότερη εξειδίκευση οι οποίοι επηρεάζονται άμεσα από την αναδιάρθρωση της βιομηχανίας.

χωρών αποτελεί καίριο ζήτημα για τις βιομηχανίες τροφίμων και ποτών, φαρμακευτικών προϊόντων και καλλυντικών.

Οι βιομηχανίες μηχανημάτων και συστημάτων (π.χ. ΤΠΕ, αυτοκινητοβιομηχανίες και βιομηχανίες κατασκευής μηχανολογικού εξοπλισμού) αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο της προστιθέμενης αξίας του τομέα της μεταποιητικής βιομηχανίας στην ΕΕ και χαρακτηρίζονται από μέτριους και υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, με υψηλές δαπάνες στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης. Οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν σχετίζονται κυρίως με την καινοτομία, την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων και την πρόσβαση σε κατάλληλα εξειδικευμένο προσωπικό. Για πολλές από τις παραπάνω βιομηχανίες, η ενιαία αγορά βασίζεται σε τεχνικά πρότυπα που χρήζουν επικαιροποίησης σε τακτική βάση.

Επίσης, η καλύτερη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές έχει ιδιαίτερη σημασία για ορισμένες βιομηχανίες, ιδίως των ΤΠΕ, ηλεκτρολογικού και μηχανολογικού εξοπλισμού καθώς και της αυτοκινητοβιομηχανίας. Ειδικότερα, ο τομέας των μεταφορών καλείται να αντιμετωπίσει πολλαπλές προκλήσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα και, πιο συγκεκριμένα, να ικανοποιεί την ανάγκη για διαρκή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των οχημάτων, των αεροσκαφών και των πλοίων.

Μηχανήματα και συστήματα

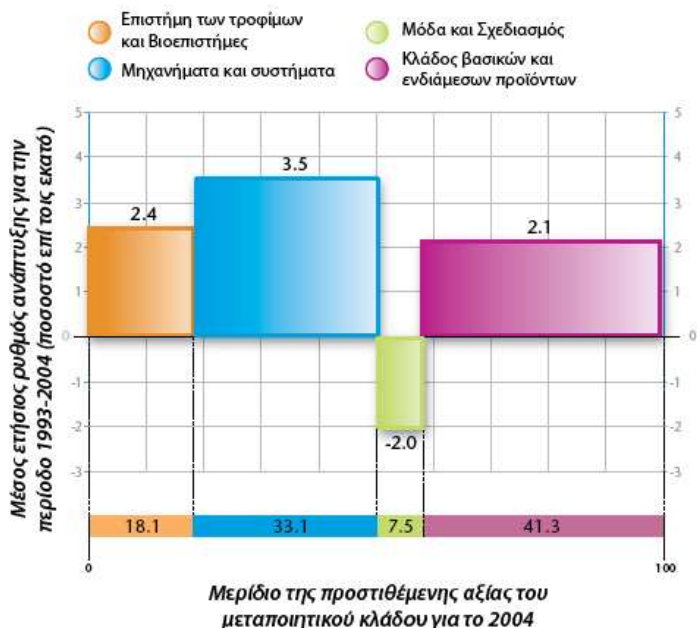
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

- 7% της συνολικής προστιθέμενης αξίας του μεταποιητικού κλάδου
- >20% για Ε & Α στον μεταποιητικό κλάδο
- υψηλά ποσοστά συγκέντρωσης - συγχωνεύσεων

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ:

- παρακολούθηση των καινοτομιών αιχμής
- μόλυνση που προκαλούν τα οχήματα
- προστασία των σχεδίων και των εμπορικών σημάτων
- βελτίωση του επιπέδου παραγωγικότητας
- εκμετάλλευση των ευκαιριών που προσφέρουν οι αναδυόμενες αγορές

ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Οι βιομηχανίες μόδας και σχεδιασμού (π.χ. κλωστοϋφαντουργίες και βιομηχανίες υποδημάτων) που αντιπροσωπεύουν ποσοστό μόνο 8 % της συνολικής προστιθέμενης αξίας του μεταποιητικού κλάδου, σημείωσαν μικρή ή και μηδενική αύξηση της παραγωγής και δαπάνησαν μικρά ποσά τα τελευταία χρόνια για Έρευνα και Ανάπτυξη. Οι σωστές μεταρρυθμιστικές προσαρμογές αποτελούν τη βασική

πρόκληση για τις συγκεκριμένες βιομηχανίες. Προκειμένου να συνεχιστεί η απρόσκοπτη ανάπτυξη της ποιότητας και της ποικιλίας των προϊόντων που παράγουν οι συγκεκριμένες βιομηχανίες, θα πρέπει να προβούν σε βελτιώσεις ως προς την καινοτομία, την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων και τις δεξιότητες. Η εξασφάλιση καλύτερης πρόσβασης σε παγκόσμιες αγορές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έντονο προστατευτισμό, αποτελεί ουσιαστική απαίτηση της πολιτικής.

Οι βιομηχανίες του βασικών και ενδιάμεσων προϊόντων (π.χ. χημικά προϊόντα, χάλυβας, χαρτί και χαρτοπολτός) αντιπροσωπεύουν ποσοστό γύρω στο 40 % της συνολικής προστιθέμενης αξίας του μεταποιητικού κλάδου στην ΕΕ. Οι εν λόγω βιομηχανίες, ως προμηθευτές βασικών προϊόντων για τις άλλες ευρωπαϊκές βιομηχανίες, μπορούν να αποτελέσουν σημαντική πηγή καινοτομίας για τους υπόλοιπους κλάδους. Ο ρυθμός ανάπτυξής τους είναι χαμηλός και μεσαίας κλίμακας, με εξαίρεση τις βιομηχανίες χημικών προϊόντων και

ελαστικών που σημείωσαν ιδιαίτερα υψηλές επιδόσεις.

Επειδή οι συγκεκριμένες βιομηχανίες είναι ενεργοβόρες, οι βασικότερες προκλήσεις αφορούν την ενέργεια και το περιβάλλον. Μεταξύ των σημαντικότερων προκλήσεων συγκαταλέγονται το πακέτο νομοθετικών ρυθμίσεων REACH για τη βιομηχανία χημικών προϊόντων καθώς και η απλοποίηση της νομοθεσίας που διέπει τον κατασκευαστικό κλάδο. Μεταρρυθμίσεις πρέπει να γίνουν και στις βιομηχανίες κεραμικών, χάλυβα και τυπογραφίας.

Εξέταση για την οριζόντια πολιτική

Ο εντοπισμός των τομεακών προκλήσεων, -οι οποίες συναντώνται σε ποικίλους τομείς - ενισχύει το σκεπτικό για την προώθηση της οριζόντιας πολιτικής. Έχει ανακοινωθεί η ανάληψη επτά νέων διατομεακών και επτά πρόσθετων τομεακών πρωτοβουλιών (βλ. πλαίσιο, σελ. 11).

Για παράδειγμα, οι πολιτικές για την ανταγωνιστικότητα, την ενέργεια και το

Βιομηχανία βασικών και ενδιάμεσων προϊόντων

ΧΑΛΥΒΟΥΡΓΙΑ

- 1998-2004 ταχεία αύξηση του κύκλου εργασιών (44%) και της προστιθέμενης αξίας (40%) σε αντίθεση με τη μικρή αύξηση της παραγωγής σε τόνους (6%)
- μεγάλη αύξηση των επιπέδων παραγωγικότητας
- βασικός προμηθευτής πολλών άλλων βιομηχανιών

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ:

- μείωση της χρήσης ενέργειας
- συμμόρφωση προς τη νομοθεσία περί ατμοσφαιρικής ρύπανσης, περιλαμβανομένης της μείωσης εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂)
- συγκέντρωση προμηθευτών σιδηρομεταλλευμάτων και υψηλή ζήτηση για εισαγωγή του συγκεκριμένου προϊόντος από την Κίνα
- άνοδος των τιμών της ενέργειας
- υψηλός ανταγωνισμός εκτός ΕΕ και συγκέντρωση ορισμένων πελατών (τομέας αυτοκινητοβιομηχανίας)

Μόδα και Σχεδιασμός

ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ

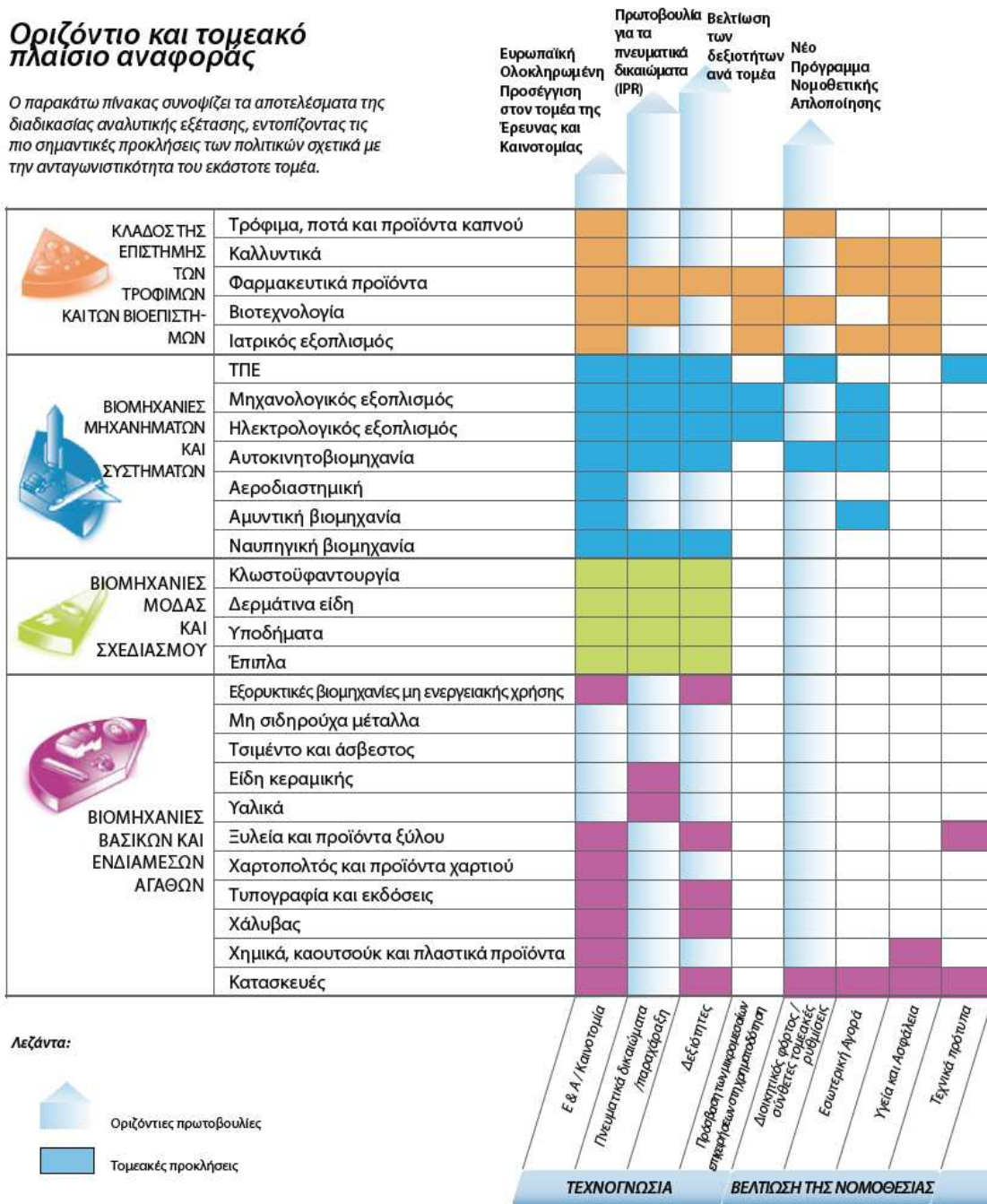
- 4 % της συνολικής παραγωγής του μεταποιητικού κλάδου της ΕΕ
- 2,5 εκατομμύρια εργαζόμενοι

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ:

- ανταγωνισμός από χώρες χαμηλού εργατικού κόστους
- άνοδος της κλίμακας τιμών
- προστασία των βιομηχανικών σχεδίων και εμπορικών σημάτων
- καλύτερη πρόσβαση σε αγορές τρίτων χωρών

Οριζόντιο και τομεακό πλαίσιο αναφοράς

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα αποτελέσματα της διαδικασίας αναλυτικής εξέτασης, εντοπίζοντας τις πιο σημαντικές προκλήσεις των πολιτικών σχετικά με την ανταγωνιστικότητα του εκάστοτε τομέα.

Λεζάντα:

Οριζόντιες πρωτοβουλίες

Τομεακές προκλήσεις

περιβάλλον βρίσκονται σε στενή αλληλεξάρτηση. Έχουν σημαντικό αντίκτυπο, σε πολλές βιομηχανίες, ιδιαίτερα δε σε αυτές των βασικών και ενδιάμεσων προϊόντων. Για τον λόγο αυτόν η Επιτροπή πρόκειται να συστήσει μια υψηλόβαθμη ομάδα εμπειρογνομώνων πριν από το τέλος του 2005 με σκοπό την εξέταση των σχέσεων μεταξύ της νομοθεσίας για τη βιομηχανία, την ενέργεια και το περιβάλλον. Η ομάδα έχει επίσης ως αποστολή την εξέταση της συνοχής των πρωτοβουλιών εντός του πλαισίου των παραπάνω τομέων πολιτικής με σκοπό να βελτιωθεί ο αντίκτυπος τους στη βιώσιμη ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα.

Η συγκεκριμένη ομάδα, σε συνεργασία με τους αρμόδιους Επιτρόπους για τις Επιχειρήσεις και τη Βιομηχανία, τον Ανταγωνισμό, την Ενέργεια και το Περιβάλλον, καθώς και με τους συμμετόχους έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός σταθερού και ομαλού ρυθμιστικού πλαισίου εντός του οποίου εξασφαλίζεται ισορροπία μεταξύ των τομέων ανταγωνιστικότητας, ενέργειας και περιβάλλοντος.

Παρόμοιοι αλλά μεγαλύτερου εύρους είναι οι στόχοι της νέας πρωτοβουλίας για την νομοθετική απλοποίηση, η οποία αποτελεί τμήμα της διαδικασίας για τη βελτίωση της νομοθεσίας που διέπει το σύνολο του έργου της Επιτροπής. Μια τομεακή διεξοδική εξέταση πρόκειται να συμβάλει

στον σαφέστερο καθορισμό του τρόπου εφαρμογής της πρωτοβουλίας.

Για ορισμένες βιομηχανίες, η συγκεκριμένη πρωτοβουλία ισοδυναμεί με εξάλειψη του περιττού διοικητικού φόρτου και εξασφάλιση της συνοχής των αξιώσεων αναφορικά με το ρυθμιστικό πλαίσιο. Για άλλες βιομηχανίες, η πρωτοβουλία περιλαμβάνει την ανάπτυξη ή την αναθεώρηση των τεχνικών προτύπων προκειμένου να ληφθεί υπόψη η τεχνολογική πρόοδος. Το πρόγραμμα απλοποίησης του νομοθετικού πλαισίου προϋποθέτει εμπειριστατική αξιολόγηση του αντικτύπου του συνόλου των κοινοτικών μέτρων στους συγκεκριμένους βιομηχανικούς τομείς καθώς και μια εκτίμηση σχετικά με το κατά πόσον οι αλλαγές θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε συγκεκριμένα οφέλη για την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Αρχικά η προσοχή επικεντρώνεται στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας και στον κατασκευαστικό τομέα, καθώς επίσης και στο νομοθετικό πλαίσιο για τα απόβλητα.

Ένα βελτιωμένο ρυθμιστικό πλαίσιο που προκύπτει κατόπιν διεξοδικής εξέτασης των τομεακών αναγκών συμβάλλει στη δημιουργία νέων ευκαιριών. Ωστόσο, προϋπόθεση για την εκμετάλλευση των παραπάνω ευκαιριών αποτελεί η επένδυση στον τομέα της τεχνολογίας και του ανθρωπίνου κεφαλαίου που απαιτούν οι

επιχειρήσεις. Ένας τομέας που χρήζει ανάλυσης είναι η ανεπάρκεια σε δεξιότητες. Μια νέα διάσταση στα υφιστάμενα προγράμματα - τα οποία ήδη ασχολούνται με την επίλυση του συγκεκριμένου προβλήματος - πρόκειται να προστεθεί το επόμενο έτος και θα περιλαμβάνει διεξοδική εξέταση της κατάστασης στις ειδικές βιομηχανίες.

Μια άλλη πτυχή της τεχνολογίας που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής για όλους σχεδόν τους τομείς που εξετάστηκαν είναι η έρευνα. Το ζήτημα αυτό αποτελεί το αντικείμενο της νέας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής προσέγγισης στην έρευνα και την καινοτομία (βλ. σελ. 16), η οποία υποστηρίζεται από μια υψηλόβαθμη ομάδα συμμετόχων.

Προκειμένου οι επιχειρήσεις να αποκομίσουν τα μεγαλύτερα δυνατά οφέλη από την ανάπτυξη των δεξιοτήτων, την αύξηση των δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη και καινοτομία, θα πρέπει να μπορούν παράλληλα να βασίζονται σε αποδοτικά και αποτελεσματικά μέτρα για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων τους και για την αποτροπή της παραχάραξης. Η Επιτροπή θα ξεκινήσει συζητήσεις με τον βιομηχανικό κλάδο και άλλους ενδιαφερόμενους με στόχο τον εντοπισμό των πλέον ενδεδειγμένων δράσεων για να αποκτήσει η ευρωπαϊκή βιομηχανία ένα υγιές πλαίσιο πνευματικών δικαιωμάτων. Συγχρόνως, η Επιτροπή ασχολείται με την αναθεώρηση της νομοθεσίας κατά της παραχάραξης και της πειρατείας.

Οι ευνοϊκότεροι όροι λειτουργίας των επιχειρήσεων εντός της εσωτερικής αγοράς μπορούν να δημιουργήσουν μια βάση για επιτυχημένες συναλλαγές παγκοσμίως. Επίσης, απαραίτητη προϋπόθεση για να αποκομίσουν οι επιχειρήσεις τα οφέλη που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση είναι η μεγαλύτερη πρόσβαση στις παγκόσμιες αγορές.

Σε ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους, από τις ΤΠΕ και τις βιομηχανίες ηλεκτρολογικού εξοπλισμού έως τις κλωστοϋφαντουργίες, η διασφάλιση της εισόδου σε αγορές τρίτων χωρών αποτελεί προτεραιότητα, ενώ η πρόσβαση σε πρώτες ύλες είναι κίριας σημασίας για έναν σημαντικό τομέα όπως η χαλυβουργία. Η σύγκλιση του κανονιστικού

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Πηγή: WEF

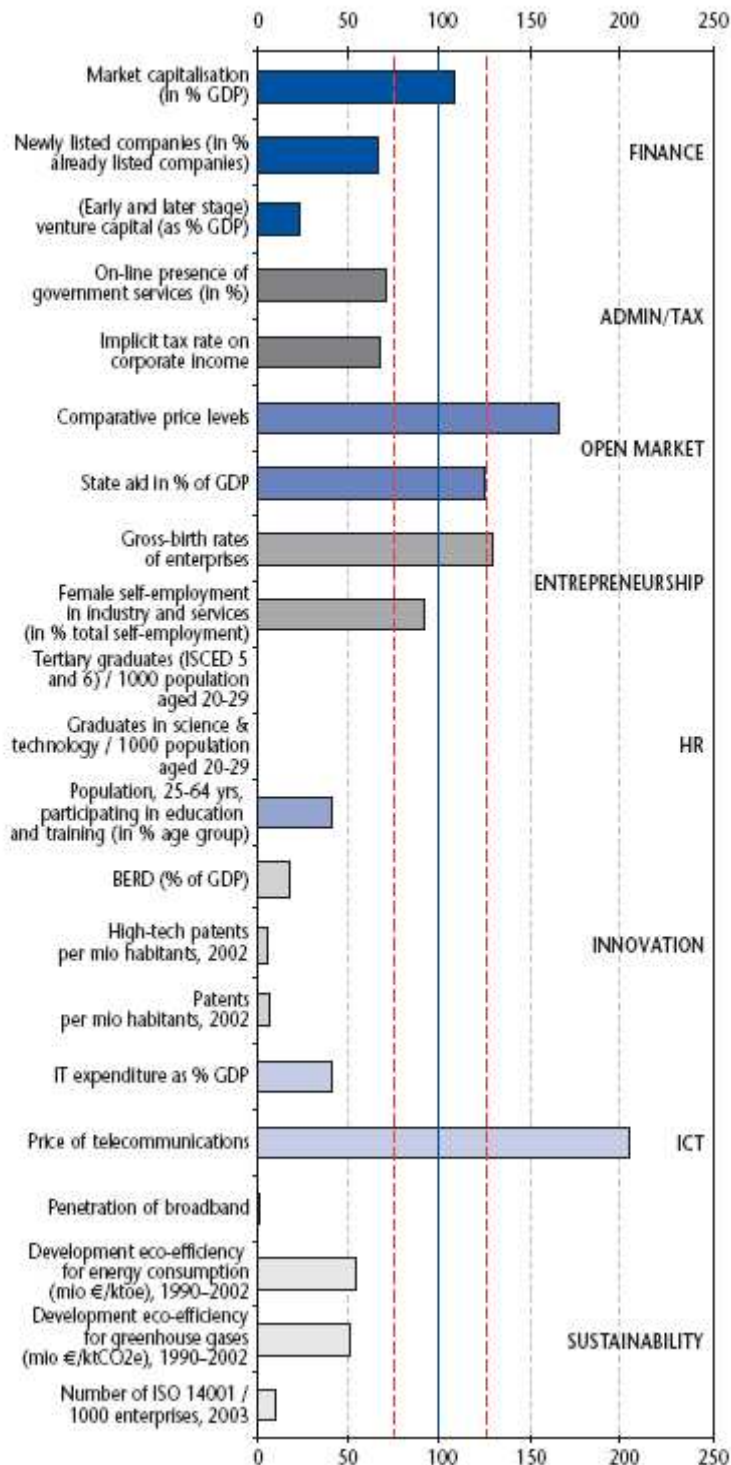
Γενική κατάταξη στο δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας

Χώρα	Γενικός δείκτης	Βασικές Απαιτήσεις	Παράγοντες Βελτίωσης Αποδοτικότητας	Παράγοντες Καινοτομιών
Ελβετία	1	5	5	2
Φινλανδία	2	3	4	6
Σουηδία	3	7	2	5
Δανία	4	1	6	7
Σηγκαπούρη	5	2	3	15
Ηνωμένες Πολιτείες	6	27	1	4
Ισπανία	7	19	16	1
Γερμανία	8	9	17	3
Ολλανδία	9	8	9	11
Ηνωμένο Βασίλειο	10	14	7	10
Χαγκ Κονγκ	11	4	11	18
Νορβηγία	12	6	13	21
Ταϊβάν	13	21	14	9
Ιαπωνία	14	12	8	17
Ισραήλ	15	29	12	8
Καναδάς	16	13	15	16
Αυστρία	17	18	20	12
Γαλλία	18	15	22	13
Αυστραλία	19	11	10	24
Βέλγιο	20	17	23	14
Ιρλανδία	21	23	18	19
Λουξεμβούργο	22	10	24	23
Νέα Ζηλανδία	23	16	21	25
Κορέα	24	22	25	20
Εσθονία	25	30	19	32
Μαλαισία	26	24	26	22
Χιλή	27	28	31	33
Ισπανία	28	25	28	30
Τσεχία	29	42	27	27
Τυνησία	30	31	42	28
Μπαρμάντες	31	32	29	54
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	32	26	35	40
Σλοβενία	33	36	30	34
Πορτογαλία	34	34	37	37
Ταϊλάνδη	35	38	43	36
Λετονία	36	41	36	58
Σλοβακία	37	47	34	43
Κατάρ	38	20	39	55
Μάλτα	39	39	33	53
Λιθουανία	40	45	38	44
Ουγγαρία	41	52	32	39
Ιταλία	42	48	40	31
Ινδία	43	60	41	26
Κουβέιτ	44	33	45	46
Νότια Αφρική	45	58	46	29
Κύπρος	46	37	44	49
Ελλάδα	47	40	47	45
Πακιστάν	48	57	48	51
Μπαχρέιν	49	35	49	77
Ινδονησία	50	68	50	41
Κροατία	51	55	52	50
Ιορδανία	52	50	58	61
Κόστα Ρίκα	53	64	51	35
Κίνα	54	44	71	57
Αγ. Μαρκίας	55	49	61	47
Καζακιστάν	56	51	56	74
Παναμάς	57	46	62	62
Μεξικό	58	53	59	52
Τουρκία	59	72	54	42
Τζαμάικα	60	79	53	56
Ελ Σαλβαδόρ	61	54	68	75
Ρωσία	62	66	60	71
Αίγυπτος	63	59	74	65

Χώρα	Γενικός δείκτης	Βασικές Απαιτήσεις	Παράγοντες Βελτίωσης Αποδοτικότητας	Παράγοντες Καινοτομιών
Αζερμπαϊτζάν	64	56	78	70
Κολομβία	65	73	65	48
Βραζιλία	66	87	57	38
Τρινιντάντ & Τομπάγκο	67	63	64	63
Ρουμανία	68	83	55	73
Αργεντινή	69	67	66	79
Μορόκο	70	65	75	72
Φιλιππίνες	71	84	63	66
Βουλγαρία	72	62	70	85
Ουρουγουάη	73	61	73	80
Περù	74	76	67	68
Γουατεμάλα	75	75	82	64
Αίγυπτος	76	43	92	90
Βιετνάμ	77	71	83	81
Ουκρανία	78	86	69	78
Σρι Λάνκα	79	80	79	67
ΠΓΔΜ	80	70	80	87
Μποτσουάνα	81	77	77	95
Αρμενία	82	81	88	93
Αγ. Δομίνγκος	83	89	76	91
Ναμίμπια	84	67	90	86
Γεωργία	85	82	87	113
Μολδαβία	86	88	85	98
Σερβία & Μοντενεγκίνο	87	99	72	83
Βενεζουέλα	88	85	84	96
Βασνία & Ερζεγοβίνη	89	78	93	99
Ισημερινός	90	74	96	97
Πακιστάν	91	93	91	60
Μογγολία	92	97	86	110
Ονδούρα	93	90	100	100
Κένια	94	107	81	59
Νικαράγουα	95	95	95	107
Τατζικιστάν	96	94	103	103
Βολιβία	97	98	97	119
Αλβανία	98	92	99	121
Μπαγκλαντές	99	96	108	104
Σουρινάμ	100	91	107	114
Νιγηρία	101	112	89	69
Γκάμبيا	102	101	101	112
Καμπότζη	103	100	110	102
Τανζανία	104	111	94	76
Μπενίν	105	104	105	88
Παραγουάη	106	102	115	117
Κιργισία	107	109	102	108
Καμερούν	108	105	113	101
Μοδαγκασκάρη	109	110	112	89
Νεπάλ	110	106	117	111
Γουιάνα	111	108	114	106
Λαός	112	103	119	120
Ουγκάντα	113	118	98	82
Μαυριτανία	114	114	111	105
Σάμια	115	113	106	124
Μπουρκίνα Φάσο	116	121	109	84
Μολδοβία	117	117	116	109
Μάλι	118	120	118	94
Ζιμπάμπουε	119	122	104	92
Αιθιοπία	120	115	120	116
Μοζαμβίκη	121	119	121	115
Ανατολικό Τιμόρ	122	116	122	125
Τσοντ	123	123	125	122
Μπουρούντι	124	124	124	118
Αγκόλια	125	125	123	123

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

GREECE: Selected indicators from the enterprise policy scoreboard 2004 (indices, EU=100)

Number of areas not covered	Country	Areas of strength	Areas of weakness
0	Finland	<i>HR, Innovation, ICT</i>	
0	Denmark	<i>Innovation, ICT, Sustainability</i>	
0	Sweden	<i>Innovation, ICT</i>	
0	Austria	<i>Admin/tax, Open Market</i>	<i>HR</i>
0	The Netherlands	<i>ICT</i>	
0	United Kingdom	<i>HR</i>	
0	Germany	<i>Innovation, ICT, Sustainability</i>	<i>Finance, Open Market, HR</i>
1	Ireland	<i>HR, Sustainability</i>	<i>Open Market, Innovation</i>
0	France	<i>Entrepreneurship</i>	<i>Open Market</i>
0	Belgium	<i>ICT</i>	<i>Sustainability</i>
0	Spain	<i>Finance</i>	<i>Innovation</i>
0	Italy	<i>Admin/tax</i>	<i>Finance, HR, Innovation, ICT</i>
1	Greece		<i>Admin/tax, Innovation, Sustainability</i>
2	Portugal		<i>HR, Innovation, Sustainability</i>

Note: Includes countries with indicators which cover at least 6 of the enterprise policy areas, ranked according to the balance between the number of areas of strength and areas of weakness.

Source: European Commission (2004), *Benchmarking Enterprise Policy – Results from the 2004 Scoreboard*, Commission Staff Working Document, SEC(2004)1427.

Tables summarise the performance of each country displaying those areas where they performed clearly above or below EU average. They also include a reference to the number of areas in each country that were not covered because of missing data. Since the number of areas not covered may influence the ranking, countries which do not cover at least 6 of the areas are shown in a separate table. These are Luxembourg, the new Member States and the candidate countries. Area names appear in the following tables in abbreviated form: *finance*, *admin./tax.*, *open market*, *entrepreneurship*, *HR*, *innovation*, *ICT*, and *sustainability* (for full titles see list of policy areas).

The results suggest that Finland and the Scandinavian Member States perform best. Hence, these countries are possibly better prepared for the challenges to come and it is likely that they will be able to translate these strengths into competitive advantages. At the other extreme, Greece, Portugal and Italy, and probably some of those countries where less than 6 of the areas were covered, are performing below average; here, more progress is necessary.

